

کتابخانه

ماهنامه عمومی سازمان پدافند غیرعامل کشور
دوره جدید، شماره دهم، اسفند ماه ۱۳۹۷

شبکه‌های اجتماعی و تأسیس یک دولت دست‌نشانده

سردار دکتر جلالی: شبکه‌های اجتماعی موجب شده‌اند دولتی در داخل دولت‌های قانونی کشورها ایجاد شود، که با رمزارزها می‌تواند بانک مرکزی کشورها را دچار چالش و مشکل کند و با فشار اقتصادی آرامش جامعه را بهم بزند

در این شماره می‌خوانید:

پدافند فرهنگی و مقابله با جنگ هیبریدی / دکتر محسن محبی
جزئیات برگزاری رزمایش پر توی در پوشهر / دکتر علی اصغر زارعی
پدافند غیر عامل دانش بین‌رشته‌ای / دکتر سید داوود رسولی
FEMA بزرگ اما پر اشتباه / محمد اسکندری
پدافند غیر عامل در بنادر / مهندس جنگیز جوادپور
سرنوشت حقوقی رمزارزها در جهان / دکتر لیلا نعمتی
پایش تهدیدات سایبری / مهندس خالق کرچی
تهدیدی به نام نثره سایبری / حجت‌الاسلام نصراله پژمانفر

باشط و با حوصله باش!

اینکه مرتب می‌گوییم نشاط... نشاط یعنی حوصله کار، نشاط کار، تحرک،
که دل انسان آماده باشد برای حرکت، کار، فعالیت کردن؛ خسته و ملول
و افسرده نباشد؛ این معنای نشاط است. بخصوص شما جوانها خیلی
به این احتیاج دارید.

عزیزها
۹۷/۱۳/۰۵
بهرنظاف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی):

همه باید با پدافند غیر عامل همکاری کامل کنند

اصرار دارم که مسئولین همه بخش‌های مختلف کشور چه بخش‌های نظامی و چه بخش‌های غیرنظامی همکاری کامل و لازم را با پدافند غیر عامل بکنند.

دیدار مسئولان سازمان پدافند غیر عامل - آبان‌ماه ۱۳۹۷

ماهنامه خبری تحلیلی سازمان پدافند غیر عامل کشور

دوره جدید، شماره دهم، اسفند ماه ۱۳۹۷

مدیر مسئول: سردار دکتر غلامرضا جلالی

سر دبیر: دکتر محسن محبی

دبیر تحریریه و مجری پروژه: محمد اسکندری

اعضای هیئت تحریریه: دکتر حمیدرضا حسینی دانا،

دکتر سامان ولی نوری، دکتر یعقوب نعمتی،

حسین جمشیدیان، محمدرضا متانت

مهناز رضایی، فاطمه صیدی و...

طراح و صفحه بندی: علیرضا تدریسی

عکاس: پوریا شاه منصوری

ترجمه و پژوهش: سمانه قلی زاده

ناظر پروژه: دکتر محمد حسین اسماعیلی

کارشناس عملیات روانی: حسین عسکری

ارتباط با ما: Sianatepaydar@gmail.com

@sianatepaydar

فهرست

شبکه های اجتماعی و تأسیس دولت دست نشانده
سردار دکتر جلالی

پدافند فرهنگی و مقابله با جنگ هیبریدی
دکتر محسن محبی

FEMA، بزرگ اما پراشتباه
محمد اسکندری

پدافند غیر عامل در بنادر
مهندس چنگیز جوادپور

امنیت غذایی و امنیت ملی
دکتر علی پزشکی

سر نوشت حقوقی رمزارزها در جهان
دکتر لیلا نعمتی

پایش تهدیدات سایبری
مهندس خالق گرجی

تهدیدی به نام نفوذ سایبری
حجت الاسلام نصراله پژمانفر

دنیای سایبری و چالش اشتراک اطلاعات
مهندس حامد اکبری

هم افزایی آموزش و پرورش و پدافند غیر عامل
دکتر شهاب قهرمانی

پدافند غیر عامل دانش بین رشته ای
دکتر سید داوود رسولی

جزئیات برگزاری رزمایش پرتوی در بوشهر
دکتر علی اصغر زارعی

پدافند شیمیایی و آمادگی در برابر چهار تهدید
دکتر مهدی روحانی

تیتریک

۷

یادداشت سرپر

۵

گزارش راهبردی

۱۰

مصاحبه

۱۲

مصاحبه

۲۰

گزارش تخصصی

۲۲

یادداشت تخصصی

۲۶

مصاحبه

۲۹

مصاحبه

۳۰

مصاحبه

۳۶

مصاحبه

۳۸

گزارش خبری

۴۴

مصاحبه

۴۶

سازمان پدافند غیر عامل کشور

دکتر محسن محبی
معاون توسعه فرهنگی و اطلاع‌رسانی سازمان
پدافند غیرعامل کشور

پدافند فرهنگی در میانه جنگ ترکیبی

آمریکا با نوعی سوءظن به فرهنگ مهاجران می‌نگرند و نگران این موضوع هستند که این افراد مهاجر به ارزش‌های لیبرال اعتقاد و باوری نداشته باشند. ممنوعیت حجاب و نقاب در محافل عمومی کشور فرانسه مثال بارزی از این قضیه است.

فرهنگ نمادها و ابعاد مختلفی دارد. هنر زبان قومیت، آداب و رسوم، باورها و اعتقادات همگی جزئی از بدنه فرهنگ به شمار می‌روند و هرچقدر کشوری این مظاهر فرهنگی را به شکل بهتر و کاملتر و رشک برانگیزتری داشته باشد گرگ‌های فرهنگی بیشتری در کمین آن هستند. در اینجا باید علاوه بر مفهوم دفاع فرهنگی به مفهومی جامع‌تری بنام امنیت فرهنگی نیز اشاره کنیم. دفاع کردن تابعی از امنیت است. امنیت فرهنگی مفهومی پیچیده‌تر است چراکه امنیت فرهنگی شامل حفاظت و مراقب روزمره و دقیق از باورها، افکار ایده‌ها، سیاست‌ها و منطبق فرهنگی یک جامعه به شمار می‌رود. به همان نسبت که نقطه مورد تهاجم گسترده و پراکنده است جنگ‌افزارها و تاکتیک‌های حمله نیز پرشمار و متنوع است. بنابراین پدافند فرهنگی نیز باید با همین نگاه نگریسته شود. می‌توان گفت امنیت فرهنگی یکی از ستون‌های امنیت ملی است چراکه در تعریف امنیت ملی تأکید بر حفاظت از ارزش‌های ملی در مقابل تهدیدات و آسیب‌های داخلی و عمدتاً خارجی است و در واقع هویت فرهنگی بخش بزرگی از بنیان‌ها و ساختاری حاکمیت و اجتماع را شکل تشکیل می‌شود و تخریب هویت و فرهنگ ملی مصداق کامل تهدید امنیت

فرهنگ ستون فقرات یک کشور و شناسه یک ملت به شمار می‌رود و چنانچه آسیب ببیند تمام ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و محیطی یک کشور را متاثر می‌کند. فرهنگ بستر توسعه پایدار به شمار می‌رود و باعث ممانعت از تاراج میراث مشترک بشری می‌شود. در چند دهه اخیر بحث دفاع فرهنگی در محافل علمی تخصصی جهان به کرات مورد بحث قرار گرفته است. در این مبحث نکات ظریف و دقیقی وجود دارد. آیا دفاع فرهنگی به معنای ترس از مواجهه با دیگر فرهنگ‌هاست؟ آیا پارادایم چند فرهنگ‌گرایی یک تهدید به شمار می‌رود؟ پس‌زمینه فرهنگی چه نقشی ایفا می‌کند و چندین و چند سوال مهم دیگر در این حوزه وجود دارد که هر کسی با استدلالات خاص خود به آنها پاسخ می‌دهد. یکی از پذیرفته‌ترین دلایل در زمینه دفاع فرهنگی رویه مهاجم فرهنگ غرب است. جهان غرب از فرهنگ دیدگاهی خودمحرانه و خودمرکزپندار دارد. به عبارتی هر فرهنگ، آداب رسوم و دیگر مظاهر فرهنگی اگر با چارچوب‌های مورد نظر آنها همخوانی نداشته باشد با انواع و اقسام تخریب‌ها و تحقیرها مواجه می‌شود، آنها نه تنها سایر فرهنگ‌ها را بعضاً تخریب می‌کنند بلکه مدام در پی القای فرهنگ خود به سایر جوامع هستند.

در ایالات متحده با این استدلال که مهاجران زیادی از نقاط مختلف جهان به آمریکا می‌آیند و ممکن است این امر هویت فرهنگی آنها را دچار خدشه کند شدیدترین تدابیر دفاعی را در زمینه فرهنگی به کار می‌گیرند و با شیوه‌هایی مانند تست شهروندی، سوگند وفاداری، رعایت الزامات زبانی و ... مهاجران را گاهی مجبور به نادیده گرفتن و فراموش کردن پیشینه فرهنگی خود می‌کنند تا به تعبیر آنها رفتار و فرهنگ صحیح را بیاموزند. واقعیت این است که جامعه غربی و به‌خصوص

■ در ایالات متحده با این استدلال که مهاجران زیادی از نقاط مختلف جهان به آمریکا می‌آیند و ممکن است این امر هویت فرهنگی آنها را دچار خدشه کند شدیدترین تدابیر دفاعی را در زمینه فرهنگی به کار می‌گیرند و با شیوه‌هایی مانند تست شهروندی، سوگند وفاداری، رعایت الزامات زبانی و ... مهاجران را گاهی مجبور به نادیده گرفتن و فراموش کردن پیشینه فرهنگی خود می‌کنند

باز ایستاده است. تک تک این سنگ‌ها حرفت زندگی افرادی بود که در این تمدن زیسته‌اند». این تنها در مورد یک بعد ملموس از فرهنگ مادی یعنی تاریخ و آثار باستانی است. این احساس به مراتب دردناک‌تر می‌شود زمانی که باورها، عقاید و ارزش‌های یک کشور توسط دشمن از بین می‌رود و به یغما می‌رود. حمله به معبد پالمیرا و دیگر آثار باستانی و نمادهای فرهنگی سوریه توسط وحشی‌ترین و بی‌فرهنگ‌ترین مهاجمان اتفاقی و تصادفی و یا صرفاً نشان دادن عمق خشونت نیست. آنها عامدانه و آگاهانه با هدف پاک کردن حافظه و هویت تاریخی یک ملت و تبدیل آنها به کشوری بی‌ریشه و بی‌هویت این اقدامات را انجام داده‌اند. در رابطه با این هجوم و حمله باید یادآور شد که داشتن تاکتیک دفاع فرهنگی و استراتژی دفاع فرهنگی هر دو الزامی است. اگر تاکتیک درست استفاده نکنیم در یک حمله بازنده خواهیم بود اما اگر استراتژی مناسب نداشته باشیم تمام جنگ را خواهیم باخت. بنابراین استراتژی دفاع فرهنگی بسیار پراهمیت و راهبردی است.

در کشور ما فرهنگ ایرانی اسلامی با پیشینه‌ای به درازای تاریخ سد محکمی در برابر تهاجمات و شبیخون‌های فرهنگی به شمار می‌رود و شواهد نشان می‌دهد به دلیل همین استحکام و سترگ بودن آماج حملات متعدد و بی‌وقفه دشمنان قرار دارد و هر کجا خلأ شکاف و نقصانی در این معماری بزرگ به وجود بیاید بلافاصله دشمن حاضر است و مصالح خاص پر کردن آن خلاء را با خود همراه آورده است. ترویج فساد، قداست‌زدایی از باورهای دینی، تخریب بنیان‌های فکری، نادیده گرفتن ارزش‌ها، القای یاس و ناامیدی از فرهنگ خودی، خودباختگی و انحلال شخصیت و چندین و چند روش دیگر، از ابزارهای دشمن برای تهاجم فرهنگی است. لازمه دفاع فرهنگی نخست نیازمند شناخت انواع برخوردهای فرهنگی است. مبادله فرهنگی، تفاهم فرهنگی، نفوذ فرهنگی و تهاجم فرهنگی همگی اشکال و تفاسیر مختلف از یک پدیده هستند که به لحاظ روش ماهیت و هدف متفاوت هستند. مناسبانه در کشور ما تفاوت بین این اشکال برای بسیاری از متولیان فرهنگی به خوبی تبیین نشده است و آسیب‌ها درست از جایی شروع می‌شود که ممکن است ما آن را مبادله فرهنگی بنامیم. اگر شناخت و درک روشنی از این تعابیر وجود داشته باشد نه از مواجهه فرهنگی خواهیم رسید و نه زمینه‌ای برای نفوذ فرهنگی فراهم خواهد شد.

در پایان باید اشاره کرد که تهاجم فرهنگی غرب پدیده نوظهور و تعجب برانگیزی نیست بلکه ادامه رویه و خوی امپریالیستی آنان است که امروزه به عنوان سلاحی کارآمد جایگزین شیوه‌های تهاجم نظامی اقتصادی و سیاسی شده و یا به موازات آنها به کار می‌رود.

ضمن آنکه امروز کشور ما در گیر یک جنگ تمام‌عیار ترکیبی است که تضعیف بنیان‌های فکری و هویتی زیربنای اصلی آن را تشکیل می‌دهد. دشمن در تلاش است تا با تسخیر ذهن مردم و در دست گرفتن عنان افکار عمومی سیاست‌های جنگی خود را پیاده کند. یک روز با همین حربه بازار ارز را برهم می‌ریزد و روز دیگر شایعه کمبود کالاهای حیاتی و راهبردی را مطرح می‌کند. روزی تلاش دارد تا از مفاهیم دینی و شرعی قدسیت‌زدایی کند و روز دیگر در پی ایجاد ناامیدی از کارآمدی نظام مبتنی بر باورهای اسلامی است. با این تفاسیر ماهیت حمله کاملاً روشن است. آنها از تمامی ابزارهای نوین رسانه‌ای و ارتباطاتی و آخرین دستاوردهای فناوری خود برای پیروزی در این جنگ استفاده می‌کنند. اما باید گفت سوی دیگر ماجرا که دفاع فرهنگی است هنوز برای ما اهمیت خود را به طور کامل بازنمایی نکرده است. گاهی سپرها و زره‌هایی که برای این دفاع به کار می‌بریم توان بازدارندگی لازم را نداشته و زخم‌هایی را از این ناحیه پذیرا می‌شویم. بی‌دلیل نیست که مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) که اشراف کاملی بر این حوزه دارند بارها به تذکر و بعضاً عتاب مسئولان فرهنگی کشور مبادرت می‌ورزند و لزوم دفاع فرهنگی را در راس بیانات خود قرار می‌دهند و مسئولان امر را از ولنگاری فرهنگی برحذر می‌دارند.

ملی به شمار می‌رود. زمانیکه از دفاع فرهنگی صحبت می‌کنیم بلافاصله پای حمله و تهاجم فرهنگی به میان می‌آید. حمله به فرهنگ یک کشور حمله به باورها، دارایی‌های فرهنگی، هویت فرهنگی، حافظه فرهنگی آینده و گذشته فرهنگی و به طور کلی حمله به شان و منزلت یک ملت است. حمله به فرهنگ می‌تواند حمله به فرهنگ مادی و ملموس آن کشور مانند آثار باستانی و تاریخی، شاهکارهای معماری، میراث‌های هنری و یا به فرهنگ معنوی یعنی عقاید، رسوم، علوم، معارف، ارزش‌ها، اندیشه‌ها و اخلاقیات باشد. نقل قولی از یکی از شهروندان سوریه‌ای ابعاد ماجرا را روشن‌تر می‌کند. وی در ارتباط با یکی از آشکارترین مظاهر حمله فرهنگی یعنی تخریب فیزیکی سازه‌ها و نمادهای فرهنگی کشورش در شهر حلب توسط مهاجمان می‌گوید: «من تخریب ساختمان‌های بسیاری را در شهر و کشورم به نظاره نشسته‌ام اما بدترین درد و دردناکترین احساس زمانی در من ایجاد شد که در میان خرابه‌های آثار باستانی شهرم ایستادم. احساس می‌کردم روح من تخریب شده و قطعه‌ای از بدن من جدا شده است. احساس کردم قلب پر جنب و جوش حلب از حرکت

■ دشمن در تلاش است تا با

تسخیر ذهن مردم و در دست

گرفتن عنان افکار عمومی

سیاست‌های جنگی خود را پیاده

کند. یک روز با همین حربه بازار

ارز را برهم می‌ریزد و روز دیگر

شایعه کمبود کالاهای حیاتی و

راهبردی را مطرح می‌کند. روزی

تلاش دارد تا از مفاهیم دینی

و شرعی قدسیت‌زدایی کند و

روز دیگر در پی ایجاد ناامیدی

از کارآمدی نظام مبتنی بر

باورهای اسلامی است

— خان مهم — در جلای در همایش ملی معماران دفاع و امنیت نظامی —

شبکه‌های اجتماعی و تاسیس یک دولت دست‌نشانده

که برای بشر دارد مخاطراتی را نیز به همراه داشته باشد. وی ادامه داد: معماری امروز جهان براساس توسعه فضای سایبری در حال شکل‌گیری است و در کنار آن فناوری‌ها با هم همگرا، هم‌افزا و یا تلفیق می‌شود و در قالب اشیاء هوشمند، تجهیزات و سلاح‌های مختلف هوشمند قرار می‌گیرند.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در ادامه گفت: زمانی که به اشیاء قابلیت (IOT) اضافه می‌شود می‌تواند مانند یک سیستم عمل کند که در کنار قابلیت، مخاطراتی را نیز به همراه داشته باشد و همه اشیاء و تجهیزات را می‌تواند در برگیرد.

وی افزود: زمانی که اشیاء هوشمند سیستمی شود تعامل درون سیستمی میان آنها شکل می‌گیرد و با مرکزیت کامپیوتر و تراشه‌ای که در آن قرار می‌گیرد مدیریت می‌شوند و قابلیت کنترل از راه دور و برنامه‌ریزی و عمل براساس برنامه می‌یابد، در این حالت امکان دسترسی، نفوذ و کنترل از راه دور پیدا می‌کند که این نفوذ می‌تواند قانونی یا غیرقانونی باشد. پس همه تهدیدات فضای سایبری از این طریق به فضای فیزیکی وارد می‌شود و احتمال نفوذ، کنترل از راه دور و مدیریت از راه دور دارند.

سردار جلالی شبکه‌های اجتماعی یا اینترنت و مردم را بسیار مهم دانست و گفت: شبکه‌های اجتماعی در کنار انتقال پیام، ایجاد اشتغال نیز کرده‌اند و در این فضا ارزرمز نیز ایجاد شده و در کنار آن قدرت بسیج‌کنندگی و تحرک و راهبری مردم در مقابل دولت شکل گرفته است، اتفاقاتی مانند حرکت جلیقه‌زدها در فرانسه ناشی از همین قابلیت شبکه‌های اجتماعی است.

وی افزود: شبکه‌های اجتماعی موجب شده دولتی در داخل دولت‌های قانونی کشورها ایجاد شود، که با ارزرمز می‌تواند بانک مرکزی کشورها را دچار چالش و مشکل کند و با فشار آرامش جامعه را بهم بزنند.

دکتر جلالی شبکه‌های اجتماعی را دارای یک موجودیت سیاسی دانست که می‌تواند تعارض جدی با حکومت‌ها و دولت‌ها ایجاد کند و افزود: از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به عنوان سلاحی علیه دولت‌ها استفاده کرد و کتاب اخیراً منتشر شده در آمریکا تحت عنوان «Social Media Warfare: Equal Weapons for All» مؤید این ادعا است.

سردار جلالی هوشمندسازی را در سه نسل ذکر نموده و گفت: نسل اول هوشمندسازی در حوزه الکترونیک و نسل دوم تلفیق فناوری سایبر و الکترونیک و در نسل هوشمندسازی قابلیت برنامه‌ریزی نیز به موارد قبل اضافه می‌شود.

سردار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در نخستین همایش ملی معماری دفاعی و امنیتی نظام اسلامی در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴ (فرصت‌ها و تهدیدات) که در دانشگاه عالی دفاع ملی برگزار شد با گرمی داشت یاد و خاطره شهدای گرانقدر انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و مدافعان حرم اظهار داشت: امروز در جهان اتفاقات مختلفی در حوزه فناوری در زمینه‌های (IOT) و... با سرعت بالا در حال رخ دادن است.

وی اینترنت اشیاء (IOT) و اینترنت مردم (IOP) را موضوع مهم دیگری دانست که جهان در مواجهه با آن است و افزود: شبکه‌های اجتماعی با کارکردها و موضوعات مختلف در حال فراگیری است و تحولات بسیاری را با خود به ارمغان آورده است.

سردار جلالی هوشمندسازی زیرساخت‌ها را یکی دیگر از پدیده‌های نوین دانست و گفت: هوشمندی زیرساخت‌ها می‌تواند در کنار مزایایی

■ معماری امروز جهان براساس توسعه فضای سایبری در حال شکل‌گیری است و در کنار آن فناوری‌ها با هم همگرا، هم‌افزا و یا تلفیق می‌شوند

■ شبکه‌های اجتماعی موجب شده دولتی در داخل دولت‌های قانونی کشورها ایجاد شود، که با رمز ارزها می‌تواند بانک مرکزی کشورها را دچار چالش و مشکل کند و با فشار اقتصادی آرامش جامعه را بهم بزنند

وی ترکیب و تلفیق فناوری با هم را یکی دیگر از پدیده‌های نوین دانست و گفت: با توسعه فناوری یک استراتژی کنترل جهانی توسط قدرت‌ها دنبال می‌شود، پس مدل اداره حکومت‌ها، شغل، کار و ... تغییر پیدا می‌کند و اکثر پدیده‌های سیاسی، اجتماعی و ... را متحول می‌کند.

وی افزود: آمریکایی‌ها با جنگ نیابتی به دنبال متحد کردن کشورهای منطقه علیه ایران هستند، از سوی دیگر جنگ‌ها بر خلاف گذشته که هدف جنگ بودند امروز به تهدیدات مردم‌محور تبدیل شده‌اند، آنها از درگیری نظامی اجتناب می‌کنند اما استراتژی فشار مادون جنگ را دنبال می‌کنند.

سردار جلالی تقویت غرب‌گرایان با تقویت فشار از درون را یکی دیگر از استراتژی‌های دشمن دانست و اظهار داشت: برای این کار همه ابزارها را به کار گرفته‌اند و عملیات ترکیبی سایبری را نیز استفاده می‌کنند.

وی افزود: عملیات جنگ مردم‌محور با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مانند آنچه در سال گذشته شاهد آن بودیم و همچنین عملیات براندازی و جنگ ترکیبی به صورت جنگ مدرن زیرساختی از جمله استراتژی‌های جدید آمریکا است.

دکتر جلالی اظهار داشت: جنگ اقتصادی با توسعه تحریم‌ها با هماهنگی درون نیز از جمله اقدامات آنهاست، در این شرایط ما شاهد ترکیبی از تهدیدات مردم‌محور هستیم آنها با تبادل داده در شبکه‌های اجتماعی ذهن و فکر مخاطب را به سمت سوی که خود می‌خواهند می‌کشند مانند آنچه در مسئله ارز و سکه دیده شد.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور گفت:

■ نسل اول هوشمندسازی

در حوزه الکترونیک و نسل

دوم تلفیق فناوری سایبری و

الکترونیک بود و در نسل سوم

قابلیت برنامه‌ریزی نیز به موارد

قبل اضافه می‌شود

■ در عملیات‌های ترکیبی دشمنان

با استفاده از فناوری و شبکه‌های

اجتماعی تهدیدات مختلفی را علیه

کشور ایجاد می‌کنند و در این مسیر

محور همه تهدیدات «مردم» هستند

■ دشمنان در تهدیدات زیرساختی

و حملات سایبری به دنبال اخلاص

در شبکه انرژی، شبکه پدافند

هوایی و دیگر حوزه‌ها هستند

عملیات روانی با استفاده از شبکه‌های اجتماعی یکی دیگر از رویکردهای دشمنان انقلاب اسلامی است، آنها با انتشار اخبار کذب و دروغ افکار مردم را آشفته و آنها را فریب می‌دهند. وی افزود: در عملیات‌های هیبریدی و ترکیبی دشمنان با استفاده از فناوری و شبکه‌های اجتماعی تهدیدات مختلفی را علیه کشور ایجاد می‌کنند و در این مسیر محور همه تهدیدات مردم هستند. سردار جلالی حمله سایبری به زیرساخت‌ها را یکی دیگر از تهدیدات دشمن دانست و تأکید کرد: دشمنان در تهدیدات زیرساختی و حملات سایبری به دنبال اخلاص در شبکه انرژی، شبکه پدافند هوایی و دیگر حوزه‌ها هستند.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در خصوص راهکارها و رویکردهای مقابله با مخاطرات این حوزه گفت: برای اینکه ما هم از خدمات، سرویس‌ها و کارکردهای فناوری‌های نو علی‌الخصوص سایبری حداکثر بهره‌مندی را داشته باشیم؛

- باید زیرساخت‌های سایبری کشور، به صورت ملی، بومی، مستقل و امن باشد و گزینه دچار تهدیدات و مخاطرات این فضا می‌شویم.

- تعریف قلمرو سرزمینی سایبری کشور در فضای ملی از دیگر راهبردهای جدی و اثرگذار به دفاع کشور در برابر تهدیدات سایبری می‌باشد که مانند کشورهایی که اخیراً این قلمرو را تعریف کرده‌اند و از آن دفاع می‌کنند ما هم می‌توانیم این کار را انجام دهیم.

- اگر بدون توجه به ملاحظات دفاعی و صرفاً با نگاه توسعه‌محور و تکنولوژی‌های سایبری را در کشور کورکورانه پیاده‌سازی کنیم، در یک شبکه طراحی شده قرار می‌گیریم که شاید مخاطرات زیادی برای ما داشته باشند لذا موضوع پدافند غیرعامل از اهمیت بالایی برخوردار است.

نقش رسانه در جنگ‌های نامتقارن

حمیدرضا حسینی دانا
دکتری مدیریت رسانه

شیوه‌های عملیاتی تهدید و تهاجم به کشورها در یکصد سال گذشته از مقابله مستقیم و جنگ‌های رو در رو به روش‌های غیرمستقیم بایکوت و تحریم، تبدیل شده و همواره از شدت و ضعف برخوردار بوده است.

مقارن با پایان جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۷، ائتلاف کشورهای پیروز فهرستی از تحریم‌های اقتصادی، سیاسی و نظامی را علیه کشورهای مغلوب اعمال کردند. با آنکه طرفین مخاصمه در صلح به سر می‌پرند اما کشورهای فاتح برای جلوگیری از سرپا ایستادن مجدد کشورهای مغلوب یا برای به تأخیر انداختن آن، با طراحی دامنه‌ای از تحریم‌های سیاسی-اقتصادی، اهداف خود را دنبال کردند.

با پایان جنگ جهانی دوم و تشکیل سازمان ملل؛ شورای امنیت به عنوان مرجع صدور مجوز برای اجرای تحریم‌های بین‌المللی به جهانیان معرفی شد. لذا از آن پس، تحریم علیه کشورها با استفاده از منشور این شورا انجام می‌گیرد. از سال ۱۹۸۹ و متعاقب فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، ایالات متحده تلاش کرد تا خود را به عنوان یگانه پلیس اقتصادی جهان معرفی کند و با استفاده از این جایگاه، دشمنانش را تحت فشارهای مضاعف قرار دهد. بنابراین از سال ۱۹۹۰ تا دهه دوم هزاره سوم، دوره اوج‌گیری تحریم‌های بین‌المللی و یک‌جانبه‌گرایی آمریکا و همچنین پیشی گرفتن از شورای امنیت بود. تعداد این تحریم‌های پرحجم با تمامی تحریم‌های هفتاد سال قبل از آن برابری کرد و رقم پرونده‌های مذکور را به عدد ۲۰۰ رساند. در برخی موارد مهم، آمریکا با اخذ مجوز از شورای امنیت و گاهی هم بدون مجوز، تهاجم نظامی (مستقیم، غیرمستقیم و نیابتی) را نیز به تحریم‌های اقتصادی اضافه نمود. بررسی پرونده کشورهای زیمبابوئه، سودان، لیبی، افریقای جنوبی، عراق، افغانستان، سوریه و اخیراً کشور ونزوئلا، ابعاد گوناگون تأثیر تحریم‌های اقتصادی-نظامی را نشان می‌دهد که عمدتاً به فروپاشی نظام اقتصادی و حتی نظام سیاسی آن کشورها منجر شده است.

اما تحریم‌های اعمال شده علیه چند کشور تأثیرگذار خصوصاً روسیه، ایران و چین؛ نتایج معکوس داشت. به رغم حجم بالای این فشارهای کمرشکن، نظام‌های اقتصادی و سیاسی کشورهای مذکور هنوز به خوبی پابرجا هستند زیرا این کشورها به درستی آموخته‌اند که در میان مدت و بلند مدت، چگونه ادامه حیات بدهند.

اولین تحریم اقتصادی علیه ایران پس از ملی شدن صنعت نفت توسط کشور انگلستان و در حمایت از شرکت نفت انگلیس (British Petroleum) اعمال شد. اما سنگین‌ترین تحریم‌های طول تاریخ، همزمان با پیروزی انقلاب اسلامی علیه ایران طراحی و با شیب افزایشی توسط ایالات متحده و سپس سازمان ملل متحد و اروپا اجرا گردید. با این حال به دلیل استقامت بالای کشور در برابر تحریم‌های اقتصادی؛ آمریکا و کشورهای متحدش نتوانسته‌اند به اهداف اعلامی خود دست پیدا کنند.

اگرچه تحریم‌های اقتصادی، ضررهای مالی فراوانی را به کشور تحریم‌کننده وارد می‌کند اما به گونه‌ای برنامه‌ریزی شده که در کوتاه مدت و حداکثر در میان مدت بتواند موجب فروپاشی نظام اقتصادی و سیاسی کشور تحریم شده گردد. (به عنوان مثال، کارشناسان مالی برآورد می‌کنند که شرکت‌های آمریکایی بیش از ۲۰۰ میلیارد دلار بابت اعمال تحریم‌های اقتصادی علیه ایران دچار خسارت شده‌اند و دولت مجبور است به آنها غرامت بپردازد). تحریم‌ها در ابتدا به سیستم صادرات و واردات کشور تحریم شده آسیب می‌زنند. بدین معنا که صادرات کالا و خدمات و همچنین دریافت پول و انتقال آن به داخل کشور را دچار مشکل می‌کنند. سپس ضعف صادرات موجب کاهش تولیدات داخلی، بیکاری، کمبود توان واردات، کمبود کالا در بازار، خالی شدن خزانه ملی و تورم می‌شود. اندکی بعد نیز به دلیل کاهش شدید سرمایه‌گذاری‌های خارجی؛ رکود هم اتفاق می‌افتد و با تشدید این چرخه، نظام اقتصادی کشور از هم می‌پاشد. متعاقب این شرایط، نارضایتی عمومی و ناآرامی‌های داخلی موجب بروز اعتراضات مردم علیه دولت یا جنگ‌های داخلی شده و نظام سیاسی را هم دگرگون خواهد کرد.

وقوع این سناریو برای اغلب کشورهای تحریم شده، قطعی است اما در مورد چند کشور خاص بویژه ایران متفاوت بوده است. به همین دلیل آمریکا برای کوتاه کردن زمان رسیدن به اغتشاشات مردمی و فروپاشی سیاسی علیه اینگونه کشورها از ابزار جنگ روانی خصوصاً از رسانه‌ها استفاده می‌کند تا القای این حالت تشدید گردد. استفاده از ابزار رسانه در مبارزه نامتقارن با دشمن و تحلیل او از درون، سابقه طولانی دارد که نمونه‌هایی از آن را می‌توان در دوران کوتاه خلافت امام حسن مجتبی (ع) و ایجاد نفاق در لشکریان ایشان مشاهده کرد. اما در دوران کنونی می‌توان به عملیات روانی در دوران جنگ سرد آمریکا علیه شوروی (پس از پایان جنگ جهانی دوم)، عملیات روانی علیه کشورهای مخالف ایالات متحده در نیمه دوم قرن بیستم، جنگ شناختی (شناختی-فیزیولوژیک) در حمله نظامی آمریکا به عراق و افغانستان و اخیراً جنگ‌های ادراکی؛ اشاره کرد. تمامی این روش‌ها (که بالغ از ۱۰۰ تاکتیک می‌باشد) گونه‌هایی از جنگ رسانه‌ای هستند که دوران جدیدی از جنگ‌های هیبریدی (ترکیبی) را به جهان تحمیل کرده است.

در دهه اخیر، جنگ‌های ترکیبی-رسانه‌ای، شیوه‌های مستقیم نبرد را به شیوه‌های غیرمستقیم و عمدتاً رسانه‌ای، تغییر شکل داده است. در این شیوه‌ها که مهمترین بستر ظهور آنها فضای مجازی است، از نمادها، مفاهیم و محتوای دارای ابهام برای تأثیرگذاری بر مخاطب استفاده می‌شود تا او را دچار اشتباه محاسباتی کرده یا فرار گرفتن در جای دشمن را به عنوان آرمان و ایده‌آل نهایی او القاء نماید.

به عنوان مثال می‌توان به اعتراف مارشال بیلینگزلی، دستیار وزیر خزانه‌داری آمریکا و رئیس FATF در جلسه استماع کنگره آمریکا در سپتامبر ۲۰۱۸ (شهریورماه ۱۳۹۷) استناد نمود. وی ضمن اشاره به روش‌های دور زدن تحریم‌ها توسط ایران و لزوم استفاده از توان سفارت‌خانه‌های آمریکا در کشورهای جهان برای مقابله با این اقدام ایران، صراحتاً اذعان کرد که در افزایش جهشی قیمت دلار در بازار ایران و سقوط قیمت ریال نقش مستقیم داشته است. پس از پیگیری این موضوع در آن زمان مشخص شد که بخش مهمی از سوداگری در بازار ارز، با برنامه قبلی، شبانه و در فضای تلگرام اتفاق افتاده است.

با این حال، نکته‌ای که نباید از نظر دور داشت اینکه وقتی سناریوهای تحریمی نتوانند اهداف تعیین شده خود را محقق سازند کشورهای تحریم‌کننده مجبور به برداشتن تحریم‌ها یا علاج آن از طریق افزایش فشارهای رسانه‌ای بر مردم کشور هدف هستند.

پدافند غیر عامل در دیگر کشورها

FEMA، بزرگ اما ناتوان و پراشتباه

زیرساخت‌ها فرو برد و خدمات و کمک‌های حمایتی با تاخیر بسیار زیاد برای ساکنان جزیره توسط آژانس انجام شد. مقامات آژانس در طوفان پور توریکو در برقراری ارتباط با مناطق جدا افتاده از جزیره ناتوان بودند و تا ۷۲ ساعت نتوانستند به آن مناطق دسترسی پیدا کنند. آنها در کمی روشن از آنچه که در جزیره اتفاق افتاده بود نداشتند و یک هفته بعد هنگامی که طوفان به طور کامل محو شده بود آنها نتوانستند نیمی از مسیرهای سیلاب و تصفیه‌خانه‌های فاضلاب را بررسی کنند. آنها حتی اطلاعاتی در مورد ۳۷ بیمارستان از ۶۹ بیمارستان موجود نداشتند. علی‌رغم تلاش‌های دولت ترامپ که سعی می‌کرد شکست‌های پیشین در مواجهه با بلایای طبیعی را جبران کرده و خود را موفق جلوه دهد این حادثه نیز عرصه‌ای دیگر از ناتوانی و شکست‌های سیستماتیک و پاسخ‌های پر هزینه به فجایع بود. در پی این حادثه ویلیام لونگ سرپرست آژانس در گزارشی در روزنامه واشنگتن پست نوشت که این بلایای طبیعی نشان می‌دهد که ساختار سازمانی فعلی ما کارایی لازم را ندارد و همکاری با سازمان‌های محلی به خوبی انجام نمی‌شود. ضعف آژانس مدیریت اضطراری فدرال مدت‌هاست آشکار شده است. پس از حادثه یازده سپتامبر و ناتوانی آژانس در مدیریت این فاجعه دولت فدرال مجبور شد در سال ۲۰۰۳ وزارت امنیت داخله را تاسیس کند و برخی از وظایف آژانس را به آن محول کند و آژانس را نیز ذیل و در درون این وزارتخانه جای دهد.

آژانس مدیریت اورژانس فدرال از زمان تاسیس همواره محل انتقاد بوده است که در مقاطعی این انتقاد شدیدتر شده است. بعد از طوفان کاترینا که در آن ۱۸۰۰ نفر کشته شدند و بیش از ۸۰۰ هزار واحد مسکونی تخریب شد این انتقادات اوج گرفت و دولت فدرال و مشخصاً آژانس متهم به تخمین نادرست و دست کم گرفتن طوفان شده بودند و مقدمات کار را فراهم نکرده بودند. بسیاری این انتقاد را اینگونه ادامه دادند که مایکل دی براون مدیر آژانس در آن زمان از تجربه کافی در زمینه واکنش به بلایای طبیعی برخوردار نبوده است و قبلاً عضو انجمن اسب‌سواری بوده است و فقط از طریق دوستی با مشاور بوش به مدیریت آژانس رسیده است. آتش‌سوزی بزرگ کالیفرنیا در اکتبر ۲۰۱۷ یکی دیگر از میدان‌های آزمایش آژانس مدیریت اضطراری فدرال بود. این

محمد اسکندری
پرزیدنت کارتر در اول آوریل ۱۹۷۹ آژانس مدیریت اضطراری فدرال (FEMA) را تاسیس کرد تا در آن زمان ایالات متحده تنها کشوری باشد که یک مرکز تخصصی برای مدیریت بحران داشته باشد. این سازمان در واقع ادغام و تجمیع وظایف چندین نهاد و سازمان از جمله اداره ملی آتش‌نشانی، انجمن ملی خدمات هواشناسی، آژانس آمادگی فدرال، اداره بیمه فدرال، اداره خدمات عمومی و اداره کمک و رسیدگی به بحران و سازمان دفاع شهری بود. در سال ۱۹۸۰ کنگره مسئولیت‌های دیگری را نیز به این سازمان سپرد که شامل آمادگی و کاهش خسارت زلزله از طریق اصلاح قانون زلزله مصوب ۱۹۷۷، اصلاح قانون غذا و سرپناه اضطراری و اصلاح قانون برنامه ایمنی ملی بودند. در سال‌های بعد این آژانس در معرض چالش‌ها و آزمایش‌های متعددی قرار گرفت و در بسیاری از وقایع و بلایا حضور داشته است. از جملات حوادث مهم که FEMA در آنها ایفای نقش کرده است می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: سیل بزرگ میدوست در سال ۱۹۹۳ که در امتداد رودخانه می‌سی‌سی‌پی رخ داد و ۱۵ میلیارد دلار خسارت برای آمریکا به بار آورد، زلزله ۶٫۷ ریشتری نورتریج کالیفرنیا که طی آن ۲۰ هزار نفر بی‌خانمان شدند و ۴۰ هزار ساختمان آسیب دیدند، حمله به مرکز تجارت جهانی در ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ که برج‌های دوقلو در منهتن نیویورک مورد حمله قرار گرفتند و حدود ۳ هزار نفر کشته شدند. طوفان کاترینا در سال ۲۰۰۵ که طی آن بیشترین خسارات نصیب ایالت نیو اورلئان آمریکا شد و طی این حادثه، ۸۰ درصد از شهر و نواحی اطرافش در آب فرو رفته، تمامی ارتباطات تلفنی شهر قطع و بسیار از مردم نیز در آب غرق شدند. طوفان سندی در سال ۲۰۱۲ و اخیراً آتش‌سوزی کالیفرنیا.

این سازمان که بودجه سالانه آن نزدیک به ۱۵ میلیارد دلار است علی‌رغم اینکه ۴۰ سال از عمر آن می‌گذرد و در چندین هزار سانحه و حادثه غیرطبیعی و طبیعی حضور داشته است، در مدیریت بحران بسیاری حوادث ناتوان و شکست خورده بوده است. طوفان یا توفند ماریا در سپتامبر ۲۰۱۷ در پور توریکو که ناپدید شدن ۳۰ نفر را به همراه داشت از آن جمله است که سه و نیم میلیون نفر را در خاموشی کامل و قطع

FEMA

■ آژانس مدیریت اضطراری فدرال آمریکا (FEMA) که بودجه سالانه آن نزدیک به ۱۵ میلیارد دلار است علی‌رغم اینکه ۴۰ سال از عمر آن می‌گذرد و در چندین هزار سانحه و حادثه غیر طبیعی و طبیعی حضور داشته است، در مدیریت بحران بسیاری حوادث ناتوان و شکست خورده بوده است

■ در آتش‌سوزی اخیر در کالیفرنیا FEMA در زمینه مانیتورینگ شاخص‌ها و نشانگرها در کالیفرنیا شمالی و مرکزی و ترکیب آنها با پیش‌بینی‌های بلندمدت دچار اشتباه شد، همچنین نقش کم‌رنگ آژانس در این آتش‌سوزی نشان‌دهنده این است که توانایی لازم برای مدیریت بحران قبل‌حین و بعد از فاجعه در ایالات متحده به خوبی انجام نمی‌شود و این کشور در حالی ادعای مدیریت بحران جهانی را دارد که از مدیریت بحران‌های طبیعی پر شمار خود نیز عاجز است

دیگر شهرهای اطراف را در معرض هولناکترین فاجعه طبیعی تاریخ کالیفرنیا قرار می‌داد در جریان این آتش‌سوزی قریب به ۱۰۰ نفر کشته شدن و بیش از صدها نفر ناپدید شدند و خسارتی ۱۶٫۵ میلیارد دلاری به بار آمد. سرانجام پس از ۱۷ روز سرانجام آتش مهار شد. روزنامه نیویورک تایمز با نگاهی طعنه آمیز در گزارشی در سال نوامبر ۲۰۱۸ در زمینه مدیریت بحران آتش‌سوزی بزرگ کمپ فایر کالیفرنیا عنوان می‌کند که آژانس مدیریت اورژانس فدرال معمولاً به آرامی و با حوصله به بلایای بزرگ طبیعی پاسخ می‌دهد. برک لانگ سرپرست آژانس در گزارش به کمیته امنیت سنا در این خصوص گفت این جایگاه و موقعیت مناسب و مطلوب مدنظر ما نیست زمانی که آژانس مسئولیت بیشتری نسبت به آنچه در قانون برای آن تعیین شده می‌پذیرد و جاییکه ما اولین و اصلی‌ترین پاسخ‌دهنده به حادثه برای چندین هفته هستیم نمی‌توانیم سرعتی بالاتر از این وضعی که هست داشته باشیم.

به هر تقدیر نوامبر ۲۰۱۸ نقطه تاریکتری از مدیریت بحران آژانس مدیریت اضطراری فدرال نسبت به اکتبر ۲۰۱۷ به شمار می‌رود. حقیقت این است که ایالات متحده در زمینه مانیتورینگ شاخص‌ها و نشانگرها در کالیفرنیا شمالی و مرکزی و ترکیب آنها با پیش‌بینی‌های بلندمدت دچار اشتباه شده است. همچنین نقش کم‌رنگ آژانس در این آتش‌سوزی نشان‌دهنده این است که توانایی لازم برای مدیریت بحران قبل‌حین و بعد از فاجعه در ایالات متحده به خوبی انجام نمی‌شود و این کشور در حالی ادعای مدیریت بحران جهانی را دارد که از مدیریت بحران‌های طبیعی پر شمار خود نیز عاجز است.

آتش‌سوزی که در حقیقت شامل ۲۵۰ آتش‌سوزی کوچکتر می‌شد که ۲۴۵ هزار هکتار وسعت داشت و طی آن حدود ۶۰ نفر کشته شدند و حدود ۱۳ میلیارد دلار خسارت به بار آورد. در این آتش‌سوزی که در واقع بزرگترین آتش‌سوزی در تاریخ مدرن کالیفرنیا تا آن زمان بود ۲۳۰ هزار نفر مجبور به تخلیه محل زندگی خود شدند. حدود ۱۱ هزار آتش‌نشان از ۱۷ ایالت آمریکا درگیر این آتش بودند. ۹۸۰ ماشین آتش‌نشانی، ۱۰۶ بولدوزر و ۴۰ هلیکوپتر و صدها تجهیزات دیگر به مبارزه با آتش پرداخته بودند، آتشی که حدود ۱۳ هزار سازه را تخریب کرده بود. وزارت امنیت داخلی و آژانس مدیریت اضطراری مسئول مستقیم پاسخگویی به این حادثه بودند. اگرچه اولین مسئول و پاسخ‌دهنده سازمان‌ها و دولت‌های محلی بودند. در واقع برای اینکه دولت فدرال منابع را در اختیار FEMA قرار دهد باید مقامات محلی به طور رسمی از رئیس جمهور درخواست کنند تا او نیز بر اساس قانون کمک و امداد رسانی اضطراری منابع را اختصاص دهد. اما آنچه که مشخص است این فرایند به خوبی طی نمی‌شود.

در زمینه واکنش به آتش‌سوزی کمپ فایر که بزرگترین آتش‌سوزی تاریخ کالیفرنیا و بزرگترین آتش‌سوزی ایالات متحده از ۱۹۱۸ به این سو بوده است نیز وضع به همین منوال بوده است. این آتش‌سوزی که در ۸ نوامبر سال ۲۰۱۸ و از نقطه‌ای شروع شد که طی ۲۰ سال اخیر ۱۳ آتش‌سوزی بزرگ را تجربه کرده است، ۲۴۰ مایل مربع را در بر می‌گرفت و ۱۸۸۰۰ سازه را ویران کرد. طی این آتش‌سوزی که با سرعت ۳۲ هکتار در دقیقه پیشروی می‌کرد مردم شهر پارادایس و

مدیرکل پدافند غیرعامل و HSE سازمان بنادر و دریانوردی در گفت و گو با «صیانت پایدار» پاسخ می‌دهد

بنادر ما چقدر بر اساس استانداردهای پدافند غیرعامل ساخته شده است؟

زمینه پدافند به هیچ عنوان دید نظامی نداریم، چون کار سازمان بنادر و دریانوردی نظامی نیست. ما در دو مقوله اساسی انجام وظیفه می‌کنیم. یک بخش، حاکمیتی است، آنجایی که ما به عنوان نماینده جمهوری اسلامی ایران، متولی آب‌های سرزمینی، حمل و نقل دریایی و مسئول دریانوردی ایمن، ضمن حفظ محیط زیست دریایی هستیم. در همین زمینه در کنفرانسیون‌های مختلف دریایی عضو هستیم که به عنوان نماینده کشور، باید الزامات آنها را رعایت کنیم و به آن پایبند باشیم.

بخش دوم کار ما، مربوط به امور تجاری است. بدان معنا که به عنوان متولی حمل و نقل دریایی باید کشتی‌های ایمن داشته باشیم و اسکله‌های ما از زیرساخت‌های مطلوب برخوردار باشند و بتوانیم با ایجاد یک شرایط امن و ایمن، ورود و خروج کالاها را تضمین کنیم. برای این کار نیازمند این هستیم که مشکلات و آسیب‌های خود را از دیدگاه پدافند غیرعامل شناسایی کنیم، با این کار می‌توانیم اتفاقاتی را که ممکن است در بخش‌های مختلف به ما صدمه بزند پیش‌بینی کنیم. این مشکلات می‌تواند در اسکله، بارانداز، انبار، تامین انرژی، شریان‌های ارتباطی، تاسیسات آب و برق و شبکه‌های کامپیوتری و همچنین، راه‌های ارتباطی بندر، چه راه‌های ورود و خروج کالا یا کانال‌های دسترسی دریایی به بندر و... بروز کند. ما باید تمام این آسیب‌ها را شناسایی کنیم و برای آن راهکار پیدا کنیم. تا اگر خدایی نکرده در بخشی آسیبی چه به صورت انسان‌ساخت و چه به صورت طبیعی رخ بدهد ما دچار بحران نشویم و بتوانیم این خدمات را ادامه دهیم تا مشکلی برای حمل و نقل دریایی کشور ایجاد نشود.

سوال: چه تهدیداتی وجود دارد که سازمان بنادر و دریانوردی باید برای مقابله با آن آماده باشد؟

در زمینه تهدیدات طبیعی، مشکلاتی رخ می‌دهد که می‌توان به طوفان‌های سهمگین یا سونامی‌ها اشاره کرد. بندر، نقطه اتصال خشکی به دریاست. برای مثال وقتی در کنار اسکله‌ها، حوضچه‌های آرام و ایمن وجود نداشته باشد، با وجود کشتی‌ها در بندرگاه ممکن است، کشتی‌ها با هم برخورد داشته باشند. طوفان هم می‌تواند، تجهیزات ما را در بندر، با مشکل روبه‌رو کنند. از سوی دیگر، بنادر به ویژه در جنوب کشور در مناطق گرمسیری است و دما هوا در آنجا بالاست، در این میان این گرما می‌تواند با تاثیر روی برخی محموله‌ها، ایجاد خوداشتعالی و آتش‌سوزی کند.

در بخش انسان‌ساخت، با توجه به اینکه دنیا به سمت فناوری‌های اطلاعاتی و رایانه‌ای و سیستم‌های الکترونیکی رفته است، IT یک نیاز اجتناب‌ناپذیر است بنادر نیز دارای ارتباطات بین‌المللی هستند چون کالا، صاحبان آن و کشتی‌ها از کشورهای مختلف با این مناطق

گفت‌وگو از حامد رشیدی

مهندس جنگیز جوادپور، مدیرکل مدیریت بحران، پدافند غیرعامل و HSE سازمان بنادر و دریانوردی می‌گوید: اگرچه بسیاری از بنادر ما در زمانی احداث شده که مباحث پدافندی مطرح نبوده اما با این وجود بسیاری از مسائل رعایت شده است. این در حالیست امروز در ساخت بنادر جدید، مباحث پدافند غیرعامل از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

سوال: پدافند غیرعامل در سازمان شما چگونه تعریف می‌شود و چه مصادیقی دارد؟

حمل و نقل دریایی در دنیا به عنوان حمل و نقلی ارزان و ایمن شناخته می‌شود که می‌تواند حجم بسیار بالایی از کالاها را جابه‌جا کند و از این رو در تجارت جهانی جایگاه ویژه‌ای دارد.

در کشور ما نیز هم در شمال و هم در جنوب مرزهای دریایی طولانی و وسیعی داریم و این فرصت خدادادی و موقعیت استراتژیکی برای تجارت و داد و ستد کالا است. بیش از ۹۰ درصد کالاهای کشور از طریق سازمان بنادر وارد و بخشی عمده‌ای از نیازهای مردم در کشور از طریق، بنادر تامین می‌شود. این امر اهمیت زیادی در توسعه اقتصادی، تجاری و تامین مایحتاج زندگی مردم دارد. برخلاف تصور غالب بین مردم، سازمان بنادر و دریانوردی در

مراوده دارند، بنابراین یکی از تهدیداتی که وجود دارد و ممکن است روزی برای ما ایجاد مشکل شود، تهدیدات سایبری است. اگر مشکلی به صورت انسان ساخت برای ما ایجاد شود و هدفی پشت پرده باشد و دشمنی قصد این کار را داشته باشد، ما را با مشکل مواجه می کند، بنابراین ما باید خود را با بررسی آسیب ها و شناسایی نقاط ضعف و تهدید از طریق برگزاری مانورهای سایبری، آماده و از بروز حوادث این چنینی پیشگیری کنیم.

از سوی دیگر بخشی از مایحتاج ضروری مردم کشور مانند غلات، برنج، ذرت، سویا، جو و... از طریق بنادر به کشور وارد می شود. این اقلام باید از نظر سلامت زیستی مورد بررسی قرار گیرند، یعنی ما ممکن است تهدیدات زیستی داشته باشیم، کفایت دشمن به طریقی بتواند، آلودگی در یکی از این کالاها ایجاد کند، این کار فاجعه بار خواهد بود و از همین رو ما باید در این زمینه اقدامات پیشگیرانه را مدنظر قرار دهیم. از همین رو، کالا قبل از ورود توسط متولیان بحث بهداشت و سلامت مانند وزارت بهداشت، جهاد کشاورزی و دامپزشکی بررسی می شود و ما اجازه ورود کالای مشکوک و آلوده را به کشور نمی دهیم. اینها مواردی است که مدیریت و نظارت بر آن باید با نگاه پدافند غیرعامل انجام شود.

سوال: استراتژی سازمان بنادر و دریانوردی در حوزه مقابله به تهدیدات سایبری چیست؟

ما با همکاری و هماهنگی با سازمان پدافند غیرعامل و مرکز ملی فضای مجازی، سعی می کنیم سالانه چند رزمایش سایبری را در بنادر انجام دهیم که مشکلات موجود در سیستم شناسایی شود و راهکاری برای رفع این موارد پیدا کنیم. همچنین با توجه به تهدیدات دشمن مبنی بر قطع یا مختل شدن اینترنت کشور، سیاست ما این است که بستر فضای سایبری را از اینترنت خارجی برداریم و در شبکه اینترنت داخلی (اینترنت) قرار دهیم که در هنگام حمله سایبری احتمالی با کمترین مشکل مواجه باشیم.

سوال: در زمینه بومی سازی تجهیزات مورد استفاده سازمان بنادر و دریانوردی در حوزه پدافند غیرعامل در چه شرایطی قرار داریم؟

یکسری از تجهیزات هست که از تکنولوژی مدرن و نوینی برخوردارند، در این زمینه امکان بومی سازی فعلا فراهم نیست. به ویژه در حوزه سایبری از سوی دیگر وظیفه اصلی سازمان بنادر، سرمایه گذاری روی این بخش نیست و ما فقط بهره بردار هستیم و امکان سرمایه گذاری در این زمینه را نداریم. اما در زمینه تجهیزات مربوط به بندر، ما به توانمندی های خوبی دست یافته ایم. مانند ساخت شناورهای خدماتی از قبیل یدک کش ها، لایبروب ها در کشور تولید می شود و ما هم سعی می کنیم تا حد امکان از ساخت داخل استفاده کنیم. اما بسیاری از تجهیزات مانند جرثقیل های بزرگ و امثال آن تعداد کشورهایی که از توان ساخت آن برخوردارند بسیار اندک است و ما به ناچار از تجهیزات خارجی استفاده می کنیم و فعلا امکان تولید آن در داخل کشور وجود ندارد.

سوال: بزرگترین چالشی که در سازمان بنادر و دریانوردی در حوزه پدافند غیرعامل با آن مواجه هستید چیست؟

عمده چالش ما محل قرار گرفتن بنادر است، چون بنادر در نقطه صفر مرزی یا نزدیک به آن قرار دارد و این امر بنادر را از نظر بروز مشکلات طبیعی و انسان ساخت، آسیب پذیرتر می کند.

از همین رو ما نیازمند محافظت از زیرساخت هایمان هستیم و در کنار بنادر اصلی باید بنادر جایگزین تعریف کنیم. در حال حاضر مطالعات تفصیلی در حوزه پدافند را با همکاری سازمان پدافند غیرعامل کشور، دانشگاه مالک اشتر و پژوهشکده راه و شهرسازی انجام داده ایم و در آنجا آسیب های بنادر شناسایی و برای آن راهکار طراحی شده است. ایجاد بنادر جایگزین برای مواقع بحران، یکی از این راهکارهاست که هم بخش دریایی و هم بخش بندری و خشکی را شامل می شود.

نکته دیگر، راه های ارتباطی بنادر با شهرهای داخل کشور است، حمل و نقل ما در حال حاضر عمدتاً جاده ای است. این یکی از نکاتی است که باید در مورد آن کار شود تا ما بتوانیم راه های جایگزین مانند ریل داشته و در مواقع حساس مشکلی نداشته باشیم.

سوال: بنادر ما چقدر براساس استانداردهای پدافند غیرعامل ساخته شده است؟

هنگامی که این بنادر در سال های دور ساخته شده است شاید کسی با دیدگاه پدافند غیرعامل به این موضوع نگاه نکرد، اما براساس تجارب و تفکری که وجود داشته، برای جلوگیری و پیشگیری از مشکلات، ناخودآگاه بخش عمده ای از الزامات پدافندی رعایت شده است. برای مثال با توجه به شرایط اقلیمی، استفاده از منابع مختلف برای تامین انرژی بنادر، یک کار پدافند غیرعاملی است. چون اگر برق نباشد، کار بندر می خوابد. شاید آن زمان با دید پدافندی

بیش از ۹۰ درصد کالاهای کشور از طریق سازمان بنادر وارد و بخشی عمده ای از نیازهای مردم در کشور از طریق، بنادر تامین می شود

ما نیازمند محافظت از زیرساخت هایمان هستیم و در کنار بنادر اصلی باید بنادر جایگزین تعریف کنیم

به موضوع نگاه نشده باشد اما خود به خود این مسائل رعایت شده است. اما در حال حاضر دید پدافند غیرعاملی در بنادر حاکم شده است.

سوال: آیا بنداری که در حال حاضر ساخته می شود با معیارهای پدافندی همخوان است؟

در حال حاضر کمیته ای در سازمان بنادر و دریانوردی وجود دارد که این کمیته متولی بررسی کارشناسی پروژه هایی است که در بندر در دست انجام است و براساس ضرورت و جانمایی و... برای آن تصمیم گیری می کند. یکی از اعضای این کمیته، اداره کل مدیریت بحران، پدافند غیرعامل و HSE سازمان بنادر و دریانوردی است که موظف است پروژه ها را از دیدگاه پدافندی مورد بررسی قرار داده و الزامات لازم را برای رعایت اعلام کند.

سوال: مقام معظم رهبری در دیداری که با مسئولان پدافند غیرعامل کشور داشتند، این مسئله را مطرح کردند که مدیران آنگونه که باید و شاید به مسئله پدافند غیرعامل توجه نمی کنند، به نظر شما دلیل این عدم توجه بین مدیران چیست؟

من در همین جا باید از مدیرعامل سازمان بنادر و دریانوردی و اعضای محترم هیات عامل تشکر کنم، زیرا حداقل در یک سال اخیر که من در اینجا حضور داشته ام، حمایت های خوبی از مباحث پدافندی داشته اند. گفته رهبر انقلاب کاملاً صحیح است. به اعتقاد من دلیل عدم توجه به مسائل مربوط به پدافند غیرعامل این است که موضوع پدافند غیرعامل برای مدیران ارشد و میانی دستگاه های اجرایی ما، شناخته شده و کاملاً آشکار نیست. به عبارتی در مورد آن ابهام دارند. بسیاری پدافند غیرعامل را به عنوان موضوعی نظامی می بینند که لازمه اصلاح این روند، فرهنگ سازی است.

متأسفانه این فرهنگ سازی خیلی خوب در سطح کشور انجام نشده است. مدیران ما شناخت خوبی پیرامون موضوع پدافند غیرعامل ندارند و اهمیت و حساسیت آن را درک نکردند، اما خوشبختانه در سازمان بنادر و دریانوردی با حضور مدیرعامل سازمان، دیدگاه کاملاً متحول شده و در حال حاضر به جایگاه و اهمیت پدافند غیرعامل اعتقاد دارند و اقدامات در این بخش پیگیری شده، به آن بها داده می شود و توجه این موضوع در سازمان بنادر به خوبی جا افتاده است.

از پدافند غیرعامل تا توسعه پایدار

روح‌الله باقری - کارشناس توسعه پایدار

بنابر تعاریف ارائه شده، پدافند غیرعامل مجموعه‌ای از اقدامات غیرمسلحانه است که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقاء پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می‌گردد و به مجموعه اقدامات و تدابیری اطلاق می‌شود که مدیریت بحران را تسهیل می‌کند و آثار مخاطره‌های طبیعی و انسانی را با بحران‌سنجی و ارزیابی پتانسیل‌های مخاطره آفرینی هر محدوده، مد نظر

قرار می‌دهد و با توجه به نوع بحران یا بحران‌های تهدیدکننده، در هر محدوده برنامه‌ریزی می‌کند.

بعبارتی دیگر پدافند غیرعامل به معنی ارزیابی آسیب‌پذیری‌ها و تهدیدهای احتمالی و برنامه‌ریزی برای حذف این موارد است و باید در اجرای طرح‌های اقتصادی، اجتماعی و توسعه‌ای کشور، مورد توجه ویژه قرار گیرد. ارزش محیط را کشف کند و در فرآیند آمایش سرزمینی برای توسعه دیدگاه پدافند غیرعامل اجرا شود.

از سویی دیگر تعاریف مختلفی در مورد توسعه پایدار مطرح شده ولی در تعریفی جامع این طور بیان شده که توسعه پایدار را می‌توان مدیریت روابط سیستم‌های انسانی و اکوسیستم‌ها به‌منظور استفاده پایدار از منابع در جهت تأمین رفاه حال و آینده انسان‌ها و اکوسیستم‌ها تعریف کرد. شرط رسیدن به توسعه پایدار توجه و اجرای این موارد است که اساس فرایند توسعه پایدار هستند:

- ۱- تجدید نظر در روابط انسان با محیط اکولوژیک، تحت تأثیر توان تکنولوژی
- ۲- تغییر نگاه تخصصی و عمومی به اکوسیستم‌ها، از منظر کمی و کیفی در برنامه‌های توسعه
- ۳- ایجاد تساوی در نگاه بین نسلها، فرای زمان و جنسیت و مختصات جغرافیایی در فرایند توسعه
- ۴- نزدیکی دیدگاه توسعه نگر و معتقد به پایداری در پدیده رشد توسعه
- ۵- پدید آوردن همسویی و اتفاق نظر در جهت توسعه پایدار با افزایش مشارکت در تصمیم‌گیری
- ۶- تمرکز بر انسان محوری فرایندهای توسعه
- ۷- تنظیم راهبردهای جامع با تأکید بر راهکارهای کوتاه مدت میان مدت و بلندمدت با در نظر گرفتن تکمیل چرخه‌های تصمیمات در برنامه‌ریزی
- ۸- نگاه جامع‌نگر در ترکیب اهداف مختلف اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و سیاسی که منجر به پایداری درونی و بیرونی یک سیستم توسعه شود.
- ۹- شروع فعالیت از وضع موجود و استفاده از ظرفیت‌های حاضر در ابتدای فرایند توسعه
- ۱۰- تلاش برای ایجاد تعادل و توانایی نگهداری وضعیت موجود در برابر فشارها و شوک‌های خارج از سیستم با تمرکز بر منعطف بودن
- ۱۱- تغییر نگرش در بهره‌برداری از منابع موجود با توجه به تجدیدپذیری و هزینه‌های آلودگی و نسل‌های آتی
- ۱۲- تثبیت نگاه بین‌المللی تصمیم‌گیری منطقه‌ای و عملکرد بومی و محلی در فرایند توسعه

برخی از اصول و معیارهای پدافند غیرعامل نیز استتار، اختفاء، پوشش، تفرقه و پراکندگی (انتخاب عرصه‌های ایمن در جغرافیای کشور، تعیین مقیاس بهینه استتار جمعیت و فعالیت در فضا، مدیریت بحران دفاعی در صحنه‌ها، پراکندگی در توزیع عملکردها، متناسب با تهدیدات و جغرافیا، انتخاب مقیاس بهینه از پراکندگی) و توجیه اقتصادی پروژه، مکان‌یابی و استقرار عملکردها، مقاوم‌سازی و پایداری استحکامات و ایمن‌سازی سازه‌های حیاتی، ایجاد سازه‌های دو منظوره و گاه چند منظوره و اعلام خبر است که در صورت در نظر گرفتن این موارد می‌توان به اهداف پدافند غیرعامل رسید.

در تعریفی جدید توسعه پایدار سیستم تلفیق‌کننده اهداف اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی و اهداف سیاسی بیان شده است و برای آن چهار بعد اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی و سیاسی قائل شده‌اند که از طریق این چهار بعد با چهار محیط اجتماعی، اقتصادی و طبیعی (زیست محیطی یا اکولوژیکی) و محیط سیاسی در ارتباط است.

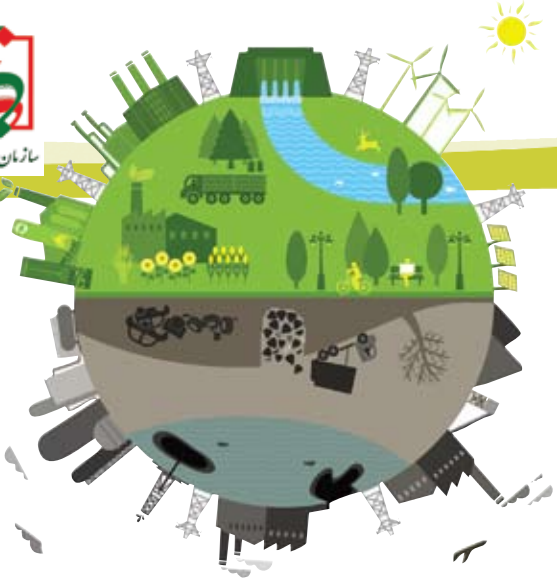
از طرفی توجه به خصوصیات فرهنگی یک جامعه درک بهتری از مفاهیم به ما می‌دهد و گاهی استفاده از این ظرفیت‌های فرهنگی برای پیشبرد اهداف در یک جامعه بسیار راهگشاست. استفاده از مفاهیم دینی برای توجه بیشتر جامعه به توسعه پایدار از آن جمله است. پژوهش‌های انجام شده در این زمینه تأکید دارد که مطابق جهان‌بینی اسلامی جهان هدفمند بوده و نعمت‌های خداوند در این جهان وسیله‌ای برای رسیدن به کمال مطلوبیست که برایش در نظر گرفته شده است و جامعه‌های زمینه‌ساز توسعه پایدار است که افراد در آن ضمن اعتقاد به عالم آخرت به ارزشمندی دنیا نیز معتقد بوده و رستگاری آخرت خود را در این دنیا جستجو کرده و هیچگاه در صدد تخریب نعمت‌های خدادادی برنیامده و آنها را در انحصار خود نمی‌گیرد. با مروری بر مطالعات اخیر صورت گرفته و تحلیل رابطه توسعه پایدار و پدافند غیرعامل می‌توان اینطور جمع‌بندی کرد که مهمترین چالش‌های توسعه پایدار و مواردی که در پدافند غیرعامل باید مد نظر قرار گیرند عبارتند از:

۱- تبیین توسعه پایدار و رشد پایدار

دیدگاه پدافند غیرعامل باید این موضوع را تبیین کند که توسعه پایدار الزاما به معنی رشد پایدار نیست، زیرا در فرایند رشد اقتصادی جامعه باید به این نکته توجه داشت که رشد فقط به یک بعد از توسعه توجه دارد. البته این یک واقعیت است که رشد اقتصادی از طریق افزایش ثروت کل جامعه، توانایی کشور را برای کاهش فقر و حل سایر مسائل اجتماعی افزایش می‌دهد، اما مرور گذشته نشان می‌دهد که رشد اقتصادی موجب پیشرفت متوازن در همه ابعاد توسعه نشده است.

توجه مردم در این مورد به این معنی است که آنها با پیوست پدافند غیرعامل یک طرح توسعه‌ای و دلایل اجرا یا عدم اجرا یا نحوه اجرای آن به نحوی آشنا شوند که منجر به همراهی افکار عمومی درباره آن شود.

۲- چالش نزدیکی به محدوده‌های مرزی بحران در حوزه‌های مختلف بحران افزایش جمعیت و مصرف منابع

دیدگاه پدافند غیرعامل می‌تواند رابطه‌ای منطقی بین رشد جمعیت و میزان منابع موجود و حد مجاز برداشت از آن منابع ارائه کند که چه در حال حاضر و چه در آینده کشور مجاز است از منابع استفاده کند. همچنین رصد سیاست‌های جمعیتی و رسیدن به راهکارهای موثر بلندمدت که در طی دوره‌های زمانی و تغییر دولت‌ها دچار تغییر نشود موجب ثبات در مسیر توسعه پایدار می‌گردد. از طرفی پیگیری فرایندهای دستیابی به منابع تجدیدپذیر و راهکارهای استفاده کمتر از منابع داخلی برای رفع نیازها و دستیابی به راهکارهای عملی کاهش مصرف می‌تواند از اقدامات پدافند غیرعامل باشد.

بحران فقر دیدگاه پدافند غیرعامل باید برنامه‌ای ارائه کند که جهت توسعه در راستای فقرزدایی در جامعه قرار گیرد. تطابق آمایش سرزمین در برخورداری از منابع کشور با اصول پدافند غیرعامل می‌تواند از اولویتها باشد.

بحران تهی شدن منابع از آنجایی که منطقاً منابع کشور تنها محدود به یک نسل نیست و آیندگان نیز در منابع موجود دارای حق هستند، دیدگاه پدافند غیرعامل باید تعیین محدوده‌های مجاز در بهره‌برداری منابع توسعه فرایندهای جایگزین و تجدید پذیر را توصیه کند و در اولویت قرار دهد.

بحران گسترش آلودگی یکی از مهمترین چالش‌های توسعه پایدار آلودگی محیط زیست در هر سه بعد آب و هوا و خاک است و بدون شک یکی از مواردی که پدافند غیرعامل در زمینه توسعه پایدار باید مد نظر قرار دهد توجه به روند ایجاد آلودگی، برنامه‌ها کنترل و محدوده‌های مجاز برای تاثیر در نسل‌های آتی است.

بحران روند تغییرات جهانی آب و هوا یکی از شروط و موارد اساسی در رسیدن به توسعه پایدار داشتن نگاه بین‌المللی تصمیم‌گیری منطقه‌ای و عملکرد بومی و محلی در فرایند توسعه است. تغییرات آب و هوایی در تمام دنیا حاصل عملکرد همه انسانهاست. بنابراین توجه به کاهش اثرات توسعه در فرایند تغییرات آب و هوایی از طرف تمام کشورها بدیهی به نظر می‌رسد. موضوعی که حتما در دیدگاه پدافند غیرعامل در توسعه و استقرار صنایع گسترش شهرها و میزان استفاده از منابع طبیعی و گسترش تکنولوژی‌های جایگزین باید مدنظر قرار گیرد. توصیه به گسترش فن‌آوری‌های نو و تجدیدپذیر مانند زمینه انرژی‌های نو تجدیدپذیر و فناوری هسته‌ای از آن جمله است.

بحران میزان بدهی بالا رفتن میزان بدهی باعث تغییر جهت سرمایه‌گذاری به محیط‌های کم ریسک‌تر خواهد شد، موضوعی که در پدافند غیرعامل نباید مغفول بماند رصد فرایندهای مالی در مسیر توسعه و تعیین محدوده‌های مجاز برای سطح بدهی می‌باشد.

بحران بیماری‌های خطرناک ارزشمندترین سرمایه در حوزه پدافند غیرعامل نیروی انسانی است که از آن به عنوان یکی از مؤلفه‌های قدرت یاد می‌شود. مصون‌سازی در برابر تهدیدات مختلف احتمالی و کاهش آسیب سرمایه انسانی از مهمترین اهداف پدافند غیرعامل است و همه اقدامات پدافند غیرعامل به نوعی متمرکز است برای این که از مردم در برابر تهدیدات و حوادث صیانت و حفظ شود.

عملکرد پدافند غیرعامل باید موجب ارتقای آستانه مقاومت و مصونیت بدن آنان در برابر تهدید بیماری‌ها و پیشگیری از امراض گردیده و بازدهی و بهره‌وری افراد جامعه را افزایش دهد. بخشی دیگر در زمینه توجه پدافند غیرعامل به بیماری‌های خطرناک در مسیر توسعه پایدار لزوم نگاه ویژه به بیماری‌ها در حوزه محیط طبیعی و تنوع زیستی است. همچنین بیماری‌هایی که در حوزه تولید و امنیت غذایی جامعه موثر هستند نیازمند اهتمام جدی از سوی پدافند غیرعامل می‌باشند. توسعه فناوری در زمینه مقابله با این تهدید مورد اشاره در برنامه‌ریزی توسعه توسط پدافند غیرعامل ضروریست.

بحران عدم ثبات سیاسی در کشور ثبات سیاسی مهمترین زمینه برای توسعه پایدار است و قطعا برنامه‌ریزی پدافند غیرعامل برای تثبیت مولفه‌های قدرت و توجه به محیط سیاسی در ایجاد ثبات سیاسی راهگشاست.

بحران حاشیه‌ای شدن افزایش سطح تکنولوژی و تثبیت نظام سیاسی در هر کشوری منجر به افزایش قدرت اقتصادی و دور شدن از حاشیه در اقتصاد جهانی است.

۳- چالش ماهیت چندبعدی مسائل بسیاری از مسائل در حوزه توسعه پایدار چندبعدی و چندبخشی و نیازمند راهکارهای سیستمی است.

۴- عدم تمرکز و جهانی شدن همانطور که گفته شد یکی از شروط توسعه پایدار تثبیت نگاه بین‌المللی، تصمیم‌گیری

منطقه‌ای و عملکرد بومی و محلی در فرایند توسعه است. عملکرد بومی نیازمند عدم تمرکز و در رابطه قرار گرفتن با کشورهای مختلف ملزم به جهانی شدن است. پدافند غیرعامل باید میزان و محدوده توجه به هر کدام را برای نقشه راه کشور در مسیر توسعه پایدار تعیین کند.

۵- شعار شدن توسعه پایدار موضوع حیاتی اینست که تبدیل شدن موضوع توسعه پایدار به موضوع شعاری و نمایشی تهدید و چالشی جدی برای این حوزه است. زیرا در اینصورت دیگر تلاشی جدی برای تحقق اهداف تعیین شده در توسعه پایدار صورت نمی‌گیرد. پدافند غیرعامل باید فرایندهایی را در نظر بگیرد که امور اساسی در جهت توسعه پایدار در یک سیستم نظارتی مورد پایش قرار گیرد.

۶- چالش سطح آگاهی، تجربه عمومی و ظرفیت اجتماعی در کشورهای کمتر توسعه یافته پایین بودن سطح آگاهی‌ها و تجربه عمومی و ظرفیت اجتماعی معضلی بزرگ در مسیر توسعه پایدار است. نقش پدافند غیرعامل در جهت آگاهی‌بخشی نسبت به مسیر توسعه ایجاد تمرین و تجربه عمومی برای شرایط خاص و برنامه‌ریزی برای بهبود شرایط برای استفاده از ظرفیت‌های اجتماعی در مسیر توسعه موقعیتی انکارناپذیر است.

۷- چالش دشواری تأمین نیاز حاضر بدون کم کردن پتانسیل تأمین نسل‌های آتی بی تردید تأمین نیازهای نسل فعلی بدون کاهش دادن سطح توان تأمین برای آیندگان امری بسیار سخت است و پدافند غیرعامل با تعیین فرایندها و محدوده‌های مجاز باید این تعادل را برقرار و مسیر توسعه پایدار را هموارتر کند.

۸- چالش ترکیب تصمیم‌های متفاوت یک مشکل عمده تلفیق موضوعات اهداف برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت، بلندمدت و همچنین سطوح محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی و سطح نیازهای نسل حاضر و نسل‌های بعدی است و پدافند غیرعامل باید با تدوین یک راهنمای کلی و ملی تمام راهکارها و محدوده‌های مجاز عملکرد را برای حوزه‌های مختلف مشخص و تبیین کند.

جمع‌بندی در پایان می‌توان گفت در صورتی که پدافند غیرعامل در ارائه راهکار برای چالش‌های ذکر شده در مسیر توسعه پایدار عملکرد مناسبی داشته باشد، یقیناً با تحقق همه این موارد، اهداف پدافند غیرعامل در حوزه مدیریتی کشور، افزایش سطح آمادگی، صرفه‌جویی اقتصادی و ارتقای پایداری ملی محقق شده است. اصولاً پدافند غیرعامل موظف است که با استفاده از جامعه نخبگان و تمامی ظرفیت‌های موجود و قابل دسترس، فرایندهایی فراتر از سطح کارشناسی موجود در نظام اجرایی کشور را ارائه نماید، موضوعات را از زوایایی دیگر بررسی کرده و ابعاد پنهان چالش‌ها و مشکلات پیش روی کشور را تجزیه و تحلیل کند.

پدافند غیرعامل می‌تواند رابطه‌ای منطقی بین رشد جمعیت و میزان منابع موجود و حد مجاز برداشت از آن منابع ارائه کند که چه در حال حاضر و چه در آینده کشور مجاز است از منابع استفاده کند، همچنین رصد سیاست‌های جمعیتی و رسیدن به راهکارهای موثر بلندمدت که در طی دوره‌های زمانی و تغییر دولت‌ها دچار تغییر نشود موجب ثبات در مسیر توسعه پایدار می‌گردد

تهدیدات بیولوژیک جدی تر از گذشته

ویروس‌هایی که به مرزها احترام نمی‌گذارند!

حسین جمشیدیان

تفاوت و تعیین مرز بین تحقیقات بیولوژیکی مفید و مضر امروزه دشوار شده است. پیشرفت‌های علوم زیستی وعده‌های شگفت‌انگیزی را برای درمان بیماری‌ها و شیوه‌های جدید درمان ارائه می‌دهند اما همان دانش و تجهیزات می‌تواند برای مهندسی پاتوژن‌های مرگبار بکار گرفته شود. پیشرفت سریع در بیوتکنولوژی به این معناست که اکثر کشورهای دارای صنایع دارویی و پزشکی دارای دانش و ابزار لازم برای تولید سلاح‌های بیولوژیک هستند. با گسترش فناوری و دانش، خطر آزمایشگاه نامناسب افزایش می‌یابد و پیامدهای آن از حوادث خطرناک آزمایشگاهی تا پراکنش میکروب‌ها و ویروس‌ها به نحوی که خارج از کنترل سیستم‌های بهداشت عمومی باشد متغیر است. سلاح‌های بیولوژیک از میکروارگانیسم‌ها یا سموم طبیعی برای تولید بیماری در انسان حیوان یا گیاه استفاده می‌کنند. آنها به عنوان یک سلاح نیاز به وسیله‌ای برای انتقال دارند اما برای این انتقال نیازی نیست از بمب و موشک استفاده شود. یک کشور یا گروه تروریستی می‌تواند از طریق عرضه مواد غذایی، آب، لوازم بهداشتی و یا استفاده از حشرات و پرندگان به هدف خود برسد. در مورد مالکیت و استفاده از سلاح‌های زیستی توافق گسترده‌ای وجود دارد. اکثر کشورهای دارای این فناوری‌ها عضو کنوانسیون سلاح‌های زیستی و سموم هستند اما واقعیت این است که هیچ راهی برای راستی‌آزمایی و پایبندی به تعهدات وجود ندارد. شیوع ویروس آبولاً در سال ۲۰۱۴ در غرب آفریقا آسیب‌پذیری جامعه بشری را در مقیاس کلی در ارتباط با گسترش بیماری‌ها به نمایش گذاشت. تهدیدات بیولوژیک به لحاظ ماهوی جزء تهدیدات نامتقارن به شمار می‌روند چرا که آنها به ما حمله می‌کنند و ما حداقل آمادگی را در این زمینه داریم. به‌خاطر متنوع بودن این تهدیدات تقریباً بسیار مشکل است که بتوان پاسخی متمرکز و موثر به آنها داد

و اغلب از زمان و مکان حمله بیولوژیکی اطلاعی در دست نیست.

زمانی که صحبت از تهدیدات بیولوژیک به میان میان شاید آنفلوآنزای بزرگ بیش از همه خودنمایی می‌کند. در اوج جنگ جهانی اول مرگبارترین ویروس آنفلوآنزای تاریخی در اردوگاه ارتش آمریکا در فورت ریلی کانزاس رخ داد که طی آن دو سوم پایگاه‌های ارتش آمریکا عفونت شدید را تجربه کردند و در مجموع بین ۲۰ تا ۵۰ میلیون نفر از مردم جهان را به کام مرگ فرستاد که جمعیتی بسیار بیشتر از تلفات طاعون قرون وسطی به شمار می‌رود. این بیماری اکثر افراد را طی ۲۴ هفته از پا درمی‌آورد. در مقایسه با ویروس ایدز که ممکن است ۲۴ سال برای کشتن یک فرد طول بکشد. نکته حیران‌کننده این است این اتفاق در قرون وسطی نیفتاده بلکه در فاصله سال‌های ۱۹۱۸ و ۱۹۲۰ در اولین نقطه‌های تلاقی علم و بیماری‌های همه‌گیر اتفاق افتاده است.

تهدیدات و حملات بیولوژیک امروزه یک واقعیت مسلم هستند که جامعه جهانی با آن مواجه است. زمانیکه الکساندر فلمینگ پنی‌سیلین را کشف کرد، دوره‌ای را پیش‌بینی نمود که در آن عصر آنتی‌بیوتیک‌ها بتدریج کارایی خود را از دست داده و نهایتاً بی‌اثر می‌شوند. به نظر می‌رسد ما در حال نزدیک شدن به آن دوره هستیم. سرطان‌ها و دیگر بیماری‌های مقاوم به دارو روز به روز در حال گسترش هستند. تنها در ایالات متحده حدود ۲ میلیون نفر مبتلا به باکتری مقاوم در برابر دارو هستند و سالانه در جهان حدود ۷۰۰ هزار نفر در اثر عفونت‌های میکروبی مقاوم به آنتی‌بیوتیک تلف می‌شوند. در این زمینه پیش‌بینی دهه‌های آتی نگران‌کننده‌تر است. در سال ۲۰۱۴ نخست‌وزیر بریتانیا گزارشی را از یک اقتصاددان ارائه داد که پیش‌بینی کرده بود با این روند و بدون بکارگیری سیاست‌های کنترلی تا سال ۲۰۵۰ سالانه ۱۰ میلیون نفر در اثر بیماری‌های ویروسی و میکروبی مقاوم

■ مشخصه حملات بیولوژیک این است که بسیار آهسته عمل می‌کنند. اگر ویروس بیماری توسط یک هواپیمای باری یا مسافری انتقال داده شده باشد معمولاً در یک یا دو هفته اول هیچ نشانه‌ای از آن نیست اما علائم قربانیان بعد از چند هفته کم کم آشکار می‌شود. درست زمانی که که دیگر پیدا کردن منشأ اولیه آن بسیار مشکل است. در آن زمان رانندگان، مسافران، کارکنان و بارها به نقاط مختلف کشور پراکنده شده‌اند و عامل بیماری حسابی پخش شده است. بنابراین در این خصوص تکنولوژی تشخیص زودهنگام گامی بسیار حیاتی است

به نگرانی‌های فوق باید نگرانی ناشی از وجود پتانسیل ایجاد سلاحی که فرد یا گروه خاصی را هدف قرار دهد اضافه کرد. مقاله سال ۲۰۱۲ نشریه اتلانتیک با عنوان «هک کردن DNA رئیس جمهور» نمونه‌ای از این نگرانی است و هشدار می‌دهد که در آینده‌ای نزدیک از طریق ویرایش ژنتیکی یک سلاح بیولوژیک برای هدف قرار دادن جمعیتی خاص با ویژگی‌های ژنتیکی مشترک ساخته شود. این دستکاری بیولوژیکی فقط مخصوص انسان نیست و گونه‌های گیاهی و جانوری به مراتب بیشتر در معرض این آسیب هستند و می‌توان با یک ویرایش ژنتیکی عمادانه یک قحطی بزرگ را رقم زد.

آنچه که مشخص است یک پیچیدگی و بفرنجی خاصی در حوزه تهدیدات بیولوژیک اعم از تهدیدات با منشأ طبیعی و یا تهدیدات عمدی وجود دارد که مقابله با آنها بعضاً خارج از توان سازمان‌های بین‌المللی و جامعه جهانی است و می‌توانند فاجعه جهانی به بار آورند. بنابراین تلاش برای مقابله با آن نیز باید با همین پیچیدگی باشد و ساده‌انگاری آن یقیناً می‌تواند شکست استراتژی‌ها را به دنبال داشته باشد. تدوین بیوست‌های الزام آور بیولوژیکی برای مراکز کارخانجات صنایع و شرکت‌ها و سنجش مستمر میزان آمادگی آنها در مقابله با تهدیدات زیستی، ارزیابی دقیق آسیب‌پذیری در مقابل این تهدیدات، توسعه کلی دانش بیوتکنولوژی و رصد کردن اوضاع جهانی تهدیدات بیولوژیک از گام‌های مهم در این خصوص می‌باشد.

اشاره شد مشخصه حملات بیولوژیک این است که بسیار آهسته عمل می‌کنند. اگر ویروس بیماری توسط یک هواپیمای باری یا مسافری انتقال داده شده باشد معمولاً در یک یا دو هفته اول هیچ نشانه‌ای از آن نیست اما علائم قربانیان بعد از چند هفته کم کم آشکار می‌شود. درست زمانی که که دیگر پیدا کردن منشأ اولیه آن بسیار مشکل است. در آن زمان رانندگان، مسافران، کارکنان و بارها به نقاط مختلف کشور پراکنده شده‌اند و عامل بیماری حسابی پخش شده است. بنابراین در این خصوص تکنولوژی تشخیص زودهنگام گامی بسیار حیاتی است.

در زمینه مقابله با تهدیدات بیولوژیک علاوه بر طرح‌های کلان ملی باید از سطح فرد و خانواده شروع کرد. یک برنامه اضطراری خانوادگی برای مقابله با تهدیدات بیولوژیک و در زمان وقوع بیماری لازم است و لازم است که همه اعضای خانواده با نحوه اجرای این برنامه در زمان وقوع خطر بیولوژیک آشنایی دقیق داشته باشند. به دلایل بسیاری باید تلاش‌های استراتژیک در زمینه تهدیدات بیولوژیک در جامعه جهانی افزایش یابد. در این زمینه شاهد شکافی نسبتاً بزرگ بین استراتژی سازمان‌های جهانی و قدرت‌های بزرگ هستیم کشورهای تولیدکننده محصولات غذایی در خصوص اشاعه باکتری‌های مقاوم به درمان اقدام مهمی انجام نمی‌دهند و در محصولات کشاورزی و دامی خود بی‌محابا از این داروها و مکمل‌ها استفاده می‌کنند.

به دارو از بین خواهند رفت و خسارت اقتصادی این امر بیش از ۱۰۰ تریلیون دلار خواهد بود. چالش اساسی دیگر در این حوزه گران بودن و مشکل بودن کشف، تولید و توسعه آنتی‌بیوتیک‌هاست که فرایندی طاقت فرساست و بر همین اساس می‌توان گفت از سال ۱۹۸۴ تاکنون هیچ آنتی‌بیوتیک جدید کشف و ساخته نشده است. در مقابل همانطور که گفته شد سهولت تولید و انتقال این عناصر بیولوژیک خیره‌کننده است. یک زیست‌شناس در گوشه‌ای از دنیا می‌تواند در آزمایشگاه یک میکروب با قابلیت انتقال‌پذیری بالا و قدرت تخریب مرگ‌بار با هزینه‌ای کمتر از ۲۰۰ دلار تولید کند و آن را به سریع‌ترین روش به اقصی نقاط جهان برساند و تقریباً هیچ مقررات ممنوعیت معامله در این زمینه وجود ندارد. با این تفاسیر صحبت از جنگی بیولوژیکی به میان می‌آید که در آن بر خلاف دیگر روش‌های کشتار جمعی، آثار و تبعات آن تازه بعد از حمله نمایان می‌شود. همانطور که

«تراریخته‌ها» روی میز شورا ایمنی زیسته کشور

تاکید بر پرهیز از سیاسی کاری در مواجهه با مساله تراریخته‌ها

مشترک مطروحه در این جلسه این بود که نقدها، اشکالات، ابهامات و پاسخ‌های موجود در مورد تراریخته‌ها ریشه علمی دارند و باید با نگاه علمی مورد بررسی قرار گیرند. سردار جلالی عنوان کرد: اساتید و اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها در این جلسه بحث‌های خوب و قابل توجهی انجام دادند و دیدگاه‌های خود را مطرح و به جمع‌بندی رسیدند، وزیر محترم بهداشت نیز با ابراز تاسف از تعطیلی شورای امنیت غذایی قول مساعد دادند که این جلسات مجدداً با حضور سازمان پدافند غیرعامل، عناصر علمی، دانشگاهی و بدون حضور عناصر مارک‌دار و کسانی که موجب به حاشیه رفتن این جلسات می‌شوند با جدیت تشکیل و مسائل مهم و حیاتی مربوط به امنیت غذایی را در آن مطرح و بررسی کنند.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در ادامه با اشاره به یکی دیگر از موضوعات مطرح شده در این جلسه، گفت: خوشبختانه به نکات قابل توجه دیگری به غیر از کمیت در موضوع امنیت غذایی و زیستی نیز اشاره شد، ما در این شورا کیفیت که شامل سلامت غذایی و کشاورزی و همچنین حلیت غذا که باید بر اساس موازین شرعی و دینی ما باشد پرداختیم.

وی همچنین افزود: از دیگر توافقات این جلسه این بود که یک الگوی ملی برای نخبگان ما در سطوح سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در مباحث مربوط به سلامت غذایی و فرآورده‌های کشاورزی ارائه شود که تمامی نخبگان در آن اقتناع و اجماع داشته باشند و به تعبیری سطوح پایین‌دستی دستگاه‌های اجرایی، تخصصی و فنی در آن دچار سردرگمی و ابهام در اجرای سیاست‌ها و رویکردها نشوند. سردار جلالی با تاکید بر این که امنیت غذایی و تراریخته‌ها یک موضوع علمی و دانشی

شورای امنیت غذایی در وزارت بهداشت و درمان با حضور سازمان پدافند غیرعامل مجدداً فعال شده و موضوع امنیت غذایی در قالب کیمیت، سلامت و حلیت غذا و محصولات کشاورزی بررسی شد.

سردار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در حاشیه جلسه شورای ایمنی زیستی کشور که با دعوت دکتر کلانتری رئیس سازمان محیط زیست و با حضور وزیر بهداشت درمان و آموزش پزشکی، نمایندگان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری، جهاد کشاورزی و اعضا حقیقی در محل سازمان محیط زیست تشکیل شد، اظهار داشت: موضوع مورد بحث در این جلسه محصولات تراریخته بود و این شورا برای رسیدن به گفتمان واحد در حوزه سلامت غذایی تشکیل شد.

وی در ادامه افزود: در ابتدا دبیر این جلسه دکتر خوش خلق سیما ابهاماتی را در خصوص محصولات تراریخته و برخی پاسخ‌ها در این باب را مطرح کردند.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با اشاره به موارد مورد بحث در این جلسه عنوان کرد: اعضای این جلسه اهم نگرانی‌های خود را در مورد تراریخته‌ها مطرح و خواهان جدیت در رسیدگی و پرهیز از اقدام رابطه‌ای در این موضوع شدند، یکی از نکات

است، بیان کرد: همه اعضای جلسه به علمی و دانشی بودن این موضوع، اعتقاد داشتند و قطعاً ما در حوزه تحقیق، دانش و توسعه هیچ نوع محدودیتی چه در تراریخته‌ها و چه غیر آن نخواهیم داشت و هر نوع تحقیق و پژوهش و دانشی که نیاز باشد را در این خصوص دنبال می‌کنیم. همچنین برای حوزه‌های واردات اقلام غذایی نیز توافق شد که سیستم‌های تشخیصی، آزمایشگاهی، ابزارآلات و عناصری که الزام‌آور است برای همه حوزه‌های زیستی من جمله انسان، دام و غذا به صورت یک سامانه منسجم و یکپارچه تنظیم و بکار گرفته شود و در صورت نیاز تقویت و ارتقا پیدا کند.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور متذکر شد: از دیگر مصوبات این جلسه الزام دستگاه‌های و شرکت‌های وارد کننده اقلام غذایی و محصولات مرتبط با سلامت و امنیت غذایی جامعه به رعایت قوانین این حوزه بود، همچنین انضباط در رعایت این پروتکل‌ها مورد توافق همه اعضای این شورا است.

وی در آخر با اشاره به لزوم نگاه علمی و تخصصی برای تامین سلامت غذایی جامعه، عنوان کرد: اعضای این نشست تصمیم گرفتند با نگاه علمی و تخصصی امنیت غذایی افراد و جامعه را مورد بررسی قرار دهند و از نگاه‌های جریان‌ی و سیاسی در این موضوع پرهیز داشته باشند.

همچنین تشکیل منظم شورای امنیت غذایی با شرکت وزیر بهداشت و حضور نماینده سازمان پدافند غیرعامل و بررسی همه جانبه امنیت غذایی از نکات مهم دیگری است که در این جلسه به آن پرداخته شد.

سردار جلالی:

- قطعاً ما در حوزه تحقیق، دانش و توسعه هیچ نوع محدودیتی چه در تراریخته‌ها و چه غیر آن نخواهیم داشت و هر نوع تحقیق و پژوهش و دانشی که نیاز باشد را در این خصوص دنبال می‌کنیم.
- برای حوزه‌های واردات اقلام غذایی نیز توافق شد که سیستم‌های تشخیصی، آزمایشگاهی، ابزارآلات و عناصری که الزام‌آور است برای همه حوزه‌های زیستی من جمله انسان، دام و غذا به صورت یک سامانه منسجم و یکپارچه تنظیم و بکار گرفته شود و در صورت نیاز تقویت و ارتقا پیدا کند

عضو هیئت مدیره انجمن علم غذای تغذیه در گفت و گویا «صیانت پایدار» عنوان کرد

امنیت غذایی و امنیت ملی دوروی یک سکه

سیاست گذار علم غذای کشور متولای واحد ندارد

گفت و گو از مهناز رضایی

علی پزشکی، متخصص تغذیه و عضو هیئت مدیره انجمن غذا و تغذیه حامی سلامتی ایران است. وی کتری دکتری تخصصی خود را در رشته سیاست گذاری غذا و تغذیه از دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی اخذ کرده است. وی در گفت و گو با خبرنگار ما می گوید آنچه در حوزه پدافند غیرعامل حتی از بیوتروریست غذایی مهمتر است مباحث مربوط به ناامنی غذایی است. در ادامه مشروح مصاحبه ما با ایشان را مرور می کنیم:

■ یکی از مهمترین بحث هایی که در پدافند غیرعامل مطرح است و خیلی ها کمتر به

آن می پردازند بحث تغذیه و سیاست های غذایی است که در کشور باید جدی گرفته شود. در حال حاضر این سیاست ها چه جایگاهی در عرصه جهانی دارد؟

اصولا در بحث پدافند غیرعامل به بحث غذا و تغذیه توجه می شود که البته بیشتر در بحث هایی مربوط به بیوتروریسم مواد غذایی متمرکز بوده است. در حالی که ما در این حوزه بحث های خیلی مهمتری هم داریم که مربوط به ناامنی غذایی است که با تهدید سلامت جسم و روح مردم و سرمایه انسانی کشور می تواند یک روزنه خیلی مهمی را برای تهاجم بیگانگان و دشمنان علیه کشور ایجاد کند و به راحتی و بدون اینکه وارد فاز جنگ نظامی و صرف هزینه های بالا شود می تواند کشور را بسیار آسیب پذیر کند.

بنابراین بحث امنیت غذایی در حوزه پدافند غیرعامل خیلی مهم است. دسترسی مردم یک منطقه یا یک کشور در واقع

■ امنیت غذایی و امنیت ملی دو روی یک سکه هستند چون با داشتن امنیت غذایی است که می شود یک جامعه سالم داشت که بتواند مردمش خوب فکر کنند، خلاقیت و نوآوری داشته باشند، روی پای خودشان بایستند و در مقابل تهدیدات خارجی نرم و سخت ایستادگی کنند

■ متأسفانه در کشور ما ارگان ها و نهادها و سازمان های مختلفی در ارتباط با بحث نظام تغذیه مشغول به فعالیت هستند که خیلی وقت ها عملکردهایشان دچار موازی کاری می شود و گاهی وقت ها در تقابل یکدیگر قرار می گیرد

دسترسی فیزیکی، اقتصادی و اجتماعی مردم در همه زمان ها به غذای سالم و مغذی برای تامین نیازهای تغذیه آنان در راستای ترجیحات غذایی برای یک زندگی فعال و سالم است.

در واقع می توانیم بگوییم که امنیت غذایی و امنیت ملی دو روی یک سکه هستند چون با داشتن امنیت غذایی است که می شود یک جامعه سالم داشت که بتواند مردمش خوب فکر کنند، خلاقیت و نوآوری داشته باشند، روی پای خودشان بایستند و در مقابل تهدیدات خارجی نرم و سخت ایستادگی کنند.

بنابراین امنیت غذایی و به طور کلی تر مشکلات تغذیه ای در پدافند غیرعامل خیلی جایگاه ویژه ای را دارد. در حوزه مربوط به امنیت غذایی محدودیت تولید محصولات کشاورزی، مشکلات اقتصادی، چاقی و سوء تغذیه از جمله عواملی هستند که می توانند امنیت غذایی را در سطح ملی تحت تاثیر قرار دهند.

در ارتباط با سوء تغذیه یک تصور غلطی که وجود دارد این است که عموم مردم فکر می کنند سوء تغذیه صرفا کم غذایی است در حالی که سوء تغذیه صرفا شامل کم خوردن یا کم غذایی نیست و شکل های مختلفی دارد.

یک نوع از سوء تغذیه ناشی از کمبود و دریافت مواد غذایی است که عمدتاً به شکل کم وزنی، کوتاه قدی و لاغری مشخص می شود و خودش را در کودکان زیر ۵ سال نشان می دهد. نوعی دیگر که بیشتر از آن غافل می شویم شامل اضافه وزن و چاقی است که ما در کشورمان بیشتر با این نوع سوء تغذیه مواجه هستیم و متأسفانه در همه استان های کشورمان حتی در مناطق محروم و کم برخوردار یعنی آنهایی که از لحاظ سطح اقتصادی وضع خوبی ندارند ما با اضافه وزن و چاقی برخلاف تصور عموم مردم مواجه هستیم. مردم این مناطق چون دسترسی خوبی به مواد غذایی دارای ارزش غذایی بالا ندارند عمدتاً مواد غذایی که حاوی انرژی هستند و فاقد ارزش غذایی مثل مواد قندی، نشاسته ای، فست قوذه، نوشابه های گازدار و ... مصرف می کنند و با مصرف آنها صرفاً انرژی مورد نیاز بدنشان رو تامین کردند. ما به این حالت می گوییم سیری شکمی. ولی یک بحث بسیار مهم تر سیری سلولی است. در واقع این مواد غذایی (جانک فودها) کم ارزش از لحاظ ارزش تغذیه ای نمی توانند سیری سلولی ایجاد کنند و صرفاً سیری شکمی ایجاد می کنند. همین می شود که ما با افزایش وزن و چاقی حتی در مناطق محروم مواجه هستیم ولی می بینیم که از لحاظ دریافت ریز مغذی ها دچار فقر هستند. در واقع این درد مشترک مردم ساکن مناطق محروم و یا حاشیه شهرها است.

■ از لحاظ جایگاه جهانی ایران چه وضعیتی از نظر شاخص های تغذیه دارد؟ از لحاظ جایگاه کشور در عرصه بین المللی در حوزه سوء تغذیه گزارش های بین المللی مختلفی در سال منتشر می شود که یکی از معتبرترین این گزارش ها، گزارش شاخص جهانی گرسنگی (GHI) است. آخرین گزارشی که توسط سازمان های بین المللی منتشر شد نشان داد که ایران با کسب نمره ۷٫۶ در جایگاه سی ام جهان ایستاده، که نسبت به ۲۰ سال گذشته یک روند کاهشی را در شیوع کاهش سوء تغذیه در کشور شاهد بودیم ولی همچنان نسبت به کشورها منطقه جایگاهمان چندان مناسب نیست مثلاً در منطقه ما عربستان در همین گزارش یعنی از لحاظ شاخص جهانی گرسنگی در جایگاه بیست و هفتم قرار گرفته، اردن رتبه بیست و پنجم را دارد ترکیه رتبه دوازدهم و کویت رتبه هفتم را از آن خود کرده است.

از لحاظ افراد دچار سوء تغذیه در کشور ما ۵ و نیم درصد افراد کشورمان دچار سوء تغذیه هستند، ۳٫۷ درصد از کودکان زیر ۵ سالمان دچار کم وزنی هستند و درصد کوتاه قدی کودکان کمتر از ۵ سال هم ۷٫۲ درصد است که البته این آمار مربوط به سال گذشته است و قطعاً این تلاطم های اقتصادی و افزایش تورم و بیکاری اثرگذاری منفی بیشتری

بر سبب غذایی خانوار می‌گذارد.

نوع دوم سوء تغذیه هم چاقی هست که ما بیشتر با آن مواجه هستیم و در حدود ۶۰ درصد جمعیت بالای ۶۰ سال کشور ما دچار اضافه وزن و چاقی هستند و تغذیه نامناسبی دارند که عواملی مثل دریافت بیش از حد قند، نمک، چربی، مصرف کم میوه و سبزی و همچنین کم تحرکی باعث شده که این اضافه وزن‌ها و چاقی در کشور ما در بین بزرگسالان و کودکان شیوع بالایی را پیدا کند.

■ بالا رفتن میزان قند و چاقی چه خطراتی برای کشور دارد و چه هزینه‌هایی بر نظام سلامت و برای کشور ایجاد می‌کند؟

مهم‌ترین منابع و ثروت یک کشور در کنار منابع طبیعی آن منابع انسانی آن است. کشورهایی داریم که از لحاظ منابع طبیعی فقیر هستند ولی به علت سرمایه‌گذاری ویژه بر روی منابع انسانی شان در واقع مردم آن کشور و مناطق مختلف جزو کشورهای مترقی و پیشرفته از لحاظ رفاهی در دنیا محسوب می‌شوند. ما در کشور خودمان افزایش بار بیماری‌ها، عدم توجه به بحث‌های مربوط به پیشگیری و بیشتر توجه به بحث درمان باعث شده که در طول سال‌های گذشته هزینه‌های بسیار زیادی بر نظام بهداشتی درمانی تحمیل شود. این مساله را خصوصاً در ارتباط با نسل کودک و نوجوان شاهد هستیم که با افزایش شیوع بیماری‌های مزمن، چاقی و اضافه وزن در این رنج سنی هزینه‌های بسیار سرسام‌آوری برای تامین سلامتی قشر و این نسل در آینده بر نظام سلامت ما حاکم خواهد شد. چون الان بحث‌های مربوط به پیشگیری در این حوزه بسیار کم رنگ است. و به نظر من یکی از مهم‌ترین بحث‌هایی که باید پیگیری شود علاوه بر اینکه قشر بزرگسال بسیار اهمیت دارد مهم‌ترین بحث سرمایه‌گذاری در نسل مربوط به کودکان است.

قشر کودکان و نوجوانان آینده‌سازان این کشور هستند و ما یکسری مشکلات تغذیه‌ای را در این قشر شاهد هستیم. علاوه بر اضافه وزن و چاقی یکسری کمبودهای ریز مغذی از جمله کلسیم، آهن، روی و ویتامین دی را در این نسل شاهد هستیم و کمبود این‌ها باعث بروز بسیاری از بیماری‌های مزمن در این نسل که قرار است تشکیل‌دهنده سرمایه انسانی این کشور باشند خواهد شد.

سیاست‌گذاری‌های کلان غذا و تغذیه در این حوزه توجه ویژه‌ای می‌طلبد. بحث‌های مربوط به مکمل بارداری و غنی‌سازی مواد غذایی یا در واقع شیرهای غنی شده و مواد غذایی که عمدتاً مخاطب هدفشان کودکان هستند باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد. در کشورهای توسعه‌یافته شاهد این هستیم که سیاست‌گذاری‌های غذا و تغذیه و سیاست‌گذاری‌های کلان مربوط به یک کشور عجین شده‌اند و به صورت جداگانه انجام نمی‌شوند بخاطر همین هم یک مفهومی به معنی حکمرانی غذایی از دل آن بیرون می‌آید که سیاست‌های غذایی و تغذیه‌ای را تدوین و در سیاست‌های ملی ترکیب می‌کنند و یک نظام واحد و یکپارچه‌ای را از حکمرانی غذایی برای توسعه نیروی انسانی کشور ایجاد می‌کنند.

متأسفانه در کشور ما ارگان‌ها و نهادها و سازمان‌های مختلفی در ارتباط با بحث نظام

تغذیه مشغول به فعالیت هستند که خیلی وقت‌ها عملکردهایشان دچار موازی کاری می‌شود و گاهی وقت‌ها در تقابل یکدیگر قرار می‌گیرد.

متأسفانه نهاد یا سازمان یکپارچه و واحدی را نداریم که در کشور متولی بحث امنیت غذایی باشد. قسمتی از کار را وزارت جهاد کشاورزی برعهده گرفته، قسمتی از کار را وزارت بهداشت و متأسفانه در خیلی از موارد ما شاهد ناهماهنگی‌هایی در این زمینه هستیم.

این باعث شده که ما سیاست‌گذاری‌های واحدی برخلاف تجربه کشورهای توسعه یافته در دنیا در حوزه غذا و تغذیه نداشته باشیم و توجه به این امر خیلی مهم است. برای تامین امنیت غذا و تغذیه در کشورمان باید سازمان و نهادها با یکدیگر همکاری کاملاً نزدیکی داشته باشند و با هماهنگی یک وزارتتی که متولی امنیت غذایی باشد در تولید و واردات مواد غذایی آموزش و تبلیغ و همچنین و در آگاهی دادن به جامعه و سیاست‌گذاری کلان تغذیه نقش ایفا کنند.

ممنون از وقتی که در اختیار ما قرار دادید.

من هم از شما سپاسگزارم

■ در کشورهای توسعه یافته شاهد این هستیم که سیاست‌گذاری‌های غذا و تغذیه و سیاست‌گذاری‌های کلان مربوط به یک کشور عجین شده‌اند و به صورت جداگانه انجام نمی‌شوند بخاطر همین هم یک مفهومی به معنی حکمرانی غذایی از دل آن بیرون می‌آید که سیاست‌های غذایی و تغذیه‌ای را تدوین و در سیاست‌های ملی ترکیب می‌کنند و یک نظام واحد و یکپارچه‌ای را از حکمرانی غذایی برای توسعه نیروی انسانی کشور ایجاد می‌کنند

مربوط به ارزشهای دیجیتال، چندین حکم عمومی را مطرح کرده و معتقد است که معاملات مربوط به چنین ارزشهایی باید به نحوی معطوف به ترتیبات مبادله کالا برای اهداف مالیات بر درآمد باشند. با توجه به توصیه‌های کمیته مجلس سنا، برای جلوگیری از اثر مالیات مضاعف در رابطه با معاملات ارز دیجیتال، مقررات مربوط به قانون مالیات بر کالاها و خدمات اصلاح شدند.

ایالات متحده آمریکا: در ایالات متحده، استفاده از ارزشهای دیجیتال، مجاز و قانونی بوده و پیاده‌سازی خدمات پول مجازی نیازمند مجوز می‌باشد. به لحاظ ماهیت حقوقی، بیت کوین و ارز مجازی به عنوان واحد پول مجازی غیرمتمرکز به عنوان یک کالا مانند طلا طبقه‌بندی شده که باید بر این اساس مالیات داده شود. همچنین در ایالات متحده، رویکردهای نظارتی متفاوت بر ارز مجازی توسط ایالت‌ها اتخاذ می‌شود. به عنوان مثال، ایالت آیداهو، لوئیزیانا، نیویورک و واشنگتن این مفهوم را پذیرفته‌اند که انتقال ارز مجازی تحت مبنای انتقال پول مطابق با قانون «ادغام خدمات پولی» (Unification of monetary services) است. در سطح فدرال، طبق دستورالعمل ۲۵ مارس ۲۰۱۴، ارز مجازی یک بازتاب دهنده دیجیتالی از ارزش است که به عنوان یک وسیله مبادله، یک واحد پرداخت و سهام با ارزش محسوب می‌شود. برای پرداخت مالیات، پول دیجیتال در آمریکا به عنوان حق مالکیت طبقه‌بندی شده و برای اهداف مالیاتی در نظر گرفته می‌شود. همچنین عملیات با ارز مجازی مانند پرداخت حقوق و دستمزد به کارکنان با بیت کوین مشمول مالیات می‌شوند.

کانادا: پس از ایالات متحده از لحاظ تعداد دستگاه‌های خودپرداز بیت کوین، کانادا دومین کشور در جهان است. کانادا اجازه استفاده از ارزشهای دیجیتالی، از جمله ارز رمزنگاری شده را می‌دهد. با این حال در کانادا ارزهای مجازی، پول قانونی نیستند. قوانین و مقررات مالیاتی این کشور از جمله قانون مالیات بر درآمد، نیز در مورد معاملات ارز دیجیتال اعمال می‌شود. آژانس درآمد کانادا (Canada Revenue Agency) ارز مجازی را به عنوان یک کالا شناخته و اعلام کرد که استفاده از ارز مجازی برای پرداخت کالاها یا خدمات باید به عنوان تراکنش مبادلات در نظر گرفته شود. لذا فروش ارز دیجیتال و پرداخت برای کالاها یا خدمات با کمک ارز دیجیتال در کانادا به عنوان تراکنش مبادله‌ای مشمول مالیات محسوب می‌شود.

چین: در نظام حقوقی کشور چین یک رویکرد کلی تنظیم مقررات قانونی برای معاملات ارز مجازی، تدوین نشده است. لذا ارز دیجیتال به عنوان ابزار مبادله قانونی شناخته نشده و سیستم بانکی، ارز مجازی یا خدمات مربوطه را قبول نمی‌کند. دولت یک سری از اقدامات نظارتی را برای جلوگیری از فعالیت‌های مرتبط با ارز مجازی جهت حمایت از سرمایه‌گذاران و پیشگیری از خطرات مالی اتخاذ کرده است. قانون فعلی چین حاوی هیچ قواعد خاصی برای پرداخت مالیات ارز مجازی و تراکنش با آن نیست. طبق اعلامیه بانک ملی (National Bank) در سال ۲۰۱۳، ارز دیجیتال

لیلا نعمتی - دانشجوی دکتری حقوق
مقدمه:

ارزهای مجازی (Virtual currencies) فناوری‌های مالی نوآورانه‌ای هستند که به عنوان عامل افزایش رقابت در خدمات پرداخت، گسترش مشارکت مالی، تسریع معاملات دیجیتال و تحویل محصولات و خدمات مالی در شبکه‌های آنلاین، محیط‌ها و بازارهای جدید ارزیابی می‌شوند. کمیسیون اروپا (European Commission) در سال ۲۰۱۴ در تعریف ارز مجازی آن را یک نمایش دیجیتالی از ارزش می‌داند که توسط بانک مرکزی یا مقام دولتی منتشر نشده بلکه توسط اشخاص عادی یا حقوقی به عنوان ابزار پرداخت پذیرفته می‌شود و می‌تواند به صورت الکترونیکی ذخیره یا مبادله شود. کشورهای جهان در مواجهه با ارز دیجیتال رویکردهای متفاوتی را اتخاذ نموده‌اند که در این نگاشته چارچوب حقوقی ارزهای مجازی را در کشورهای مختلف بررسی خواهیم کرد.

آرژانتین: ارز مجازی و پول دیجیتال بر اساس قانون اساسی (Country's National Constitution) کشور آرژانتین، به عنوان پول رایج قانونی شناخته نمی‌شود. طبق قانون اساسی ملی این کشور تنها مرجعی که قادر به صدور و تعیین‌کننده پول قانونی است، بانک مرکزی می‌باشد. در آرژانتین پول دیجیتال مانند بیت کوین (Bitcoin) واحد پول قانونی نیستند، زیرا آن‌ها توسط مؤسسات مالی دولت صادر نمی‌شوند و بنابراین ارز قانونی محسوب نمی‌شوند. بیت کوین ممکن است در آرژانتین به عنوان پول در نظر گرفته شود، اما پول قانونی نیست، زیرا آن‌ها از ماهیت ابزار اجباری لغو بدهی‌ها یا تعهدات به شمار نمی‌آیند.

استرالیا: بطور کلی ارز مجازی در کشور استرالیا به عنوان یک محصول مالی محسوب نشده و در نتیجه فعالیت ارز مجازی تحت مجوز نیست. در چند سال اخیر در استرالیا رویکردهای تنظیم مقررات ارزهای دیجیتال مورد توجه قرار گرفته‌اند. کمیته مجلس سنا (Senate committee) برای بررسی این موضوع در سال ۲۰۱۵، ارائه خلاصه‌ای از قوانین موجود و نظرات سازمان‌های مربوطه و تدوین توصیه‌های نظارتی و مطالعاتی را با توجه به خطرات و فرصت‌های ناشی از ظهور ارزهای دیجیتال در دستور کار خود قرار داد. اداره مالیات استرالیا (Australian Taxation Office) در مورد جنبه‌های مختلف مالیات

دیگر کشورهای اروپایی صادر کرده است. علاوه بر این، مقامات فرانسوی راهنمایی‌های محدودی را در رابطه با نحوه پرداخت مالیات بر مبنای ارزش دیجیتال صادر کرده‌اند و در این باره اذعان دارند که هرگونه سود حاصل از فروش پول دیجیتال مشمول مالیات است و ارزش آن‌ها در تعیین مالیات بر ثروت و دارایی محاسبه می‌شود. همچنین نشانه‌های غیررسمی وجود دارد که ممکن است فرانسه مایل به تجویز فعالیت شرکت‌های ارزش مجازی به عنوان ارائه دهنده خدمات پرداخت مطابق قانون این کشور باشد. فرانسه قصد دارد با هدف تبدیل شدن به یک مرکز پیشرو برای ارائه ارزهای دیجیتال، یک چارچوب قانونی برای جمع‌آوری سرمایه از طریق ارزش دیجیتال ایجاد کند.

ایتالیا: پول مجازی در ایتالیا دارای وجهه قانونی و همبای پول رایج نیست. در سال‌های اخیر یک لایحه که مستلزم شناسایی طرفین در معاملات بیت کوین است، در پارلمان ایتالیا پیشنهاد شده است، اما هنوز هیچ قانونی و مقرراتی در این راستا تصویب و تدوین نشده است. در سپتامبر ۲۰۱۶ اداره درآمد این کشور، جنبه‌های پرداخت مالیات ارزهای مجازی را مورد بررسی قرار داد. وزارت توسعه اقتصادی (Ministry of Economic Development) ایتالیا در حال تدوین دستورالعملی است که هدف آن طبقه‌بندی استفاده از ارزش دیجیتال و ارائه دهندگان خدمات مربوط به ارزهای دیجیتال است. وزارت اقتصاد این کشور در ۲۲ فوریه ۲۰۱۸ اعلام کرد که پدیده ارزش مجازی و تمامی جنبه‌های آن در ایتالیا را مورد بررسی قرار خواهد داد.

انگلستان: یک پیشگام در فعالیت ارزش مجازی و یکی از مناسب‌ترین و مساعدترین حوزه‌های قضایی برای اجرای یک کسب‌وکار ارزش مجازی است. با این حال، وضعیت نهایی دولت در ارائه مقررات قانونی هنوز عملی نشده است.

به عنوان یک کالای مجازی و نه یک واحد پول تعریف می‌شود و ممکن است مشمول مالیات بر ارزش افزوده، مالیات بر درآمد افراد و مالیات بر سود سرمایه شود. طبق برخی گزارشات بانک مرکزی چین در حال بررسی صدور پول دیجیتال ملی خود است.

روسیه: در آوریل ۲۰۱۷، بانک مرکزی روسیه ارزش مجازی را به عنوان کالای دیجیتال (Digital commodity) شناخته و در ماه فوریه ۲۰۱۸، دومای دولتی روسیه تفحص در مورد قانون پول دیجیتال را آغاز کرد. در ۲۰ ژانویه ۲۰۱۸ یک پیش نویس قانون در مورد دارایی‌های مالی دیجیتال (Draft Federal law on digital assets) توسط وزارت دارایی منتشر و در ۲۰ مارس ۲۰۱۸ در دومای دولتی معرفی شد. این لایحه نشان می‌دهد که ارزش مجازی به عنوان یک نوع دارایی مالی دیجیتال تعریف شده و به عنوان پول قانونی محسوب نمی‌شوند. همچنین لایحه مزبور مبادله ارزش مجازی با روبل یا ارز خارجی را مجاز نمی‌کند. در قانون فوق «استخراج ارزش دیجیتال» (Mining) به عنوان فعالیت‌هایی با هدف ایجاد ارزش و به عنوان یک فعالیت کارآفرینی مشمول مالیات می‌باشد. با توجه به ارائه ارزهای اولیه، تنها سرمایه‌گذاران واجد شرایط، اجازه حضور در آنها را دارند، به جز مواردی که توسط بانک مرکزی تعریف می‌شود. قوانین گردش مالی پول مجازی توسط این لایحه تعیین نشده و به طور جداگانه تدوین می‌شود.

فرانسه: در فرانسه ارزش مجازی عمدتاً تحت مقررات نیستند. تا کنون تنها دو حکم حاوی مقررات مربوط به فناوری بلاکچین (Blockchain) صادر شده است، اما کاربرد آنها بسیار محدود است. با این وجود، دولت به طور فعال برای ایجاد یک چارچوب قانونی فعالیت می‌کند. به طور کلی مقامات فرانسوی به علت نوسانات شدید و ماهیت غیرقانونی، اظهار نگرانی می‌کنند. بانک فرانسه هشدارهایی مشابه

«صیانت پایدار» بر سر می‌گذرد

سرنوشت حقوقی رمزارزها در ۱۷ کشور دنیا

بانک‌ها مرکز هم‌چنان محتاط

ادامه از صفحه قبل

با توجه به این هدف، بانک ملی مخاطرات ارز مجازی برای ثبات بازارهای مالی انگلیس را مورد ارزیابی قرار داده و اعلام کرد که حجم بازار پول مجازی در حال حاضر به اندازه ی کافی وسیع و بزرگ نیست که خطر مادی برای ثبات پولی یا مالی در انگلستان را ایجاد کند. ژاپن: یکی از پیشگامان جهانی در زمینه نوآوری و صنعت ارز مجازی است. اداره دارایی های دیجیتال ژاپن، دارای مسئولیت نظارتی و تنظیم مقررات است. همچنین آژانس خدمات مالی (Financial Services Agency) نظارت و بازرسی های چنین تجارت هایی را انجام داده و اقدامات اجرایی مناسب را اتخاذ می کند. بر اساس قانون مصوب سال ۲۰۱۶ که فعالیت های مبادلات را تنظیم می کرد، ارز مجازی یک ارزش دارایی مانند محسوب می شود. از آوریل سال ۲۰۱۷ بر اساس قانون خدمات پرداخت (Payment Services Act) تجارت مبادلات ارز مجازی قانونمند شده است. پول مجازی و معاملات با آن و درآمد دریافت شده توسط افراد در قالب یک ارز مجازی، سود حاصل از یک پول دیجیتال و فروش ارز مجازی، مشمول مالیات بر درآمد است. طبق قوانین، مبادله ارز مجازی باید بر اساس قواعد و دستورالعمل هایی ثبت شده و نگهداری سوابق، اتخاذ تدابیر امنیتی و اتخاذ تمهیداتی برای محافظت از مشتریان صورت پذیرد. همچنین مبادلات پولی ارز دیجیتال منوط به رعایت مقررات پولشویی است. هندوستان: در سال ۲۰۱۳، مقامات این کشور اظهار داشتند که نمی خواهند گردش مالی بیت کوین را قانونمند کنند. بانک مرکزی هند (RBI) هشدارهایی در رابطه با سرمایه گذاری در ارزهای مجازی مانند بیت کوین را اظهار نمود. در ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۷، قوانین شدید در جریان بودجه آغاز شد. به طور همزمان، راه حل های بلاکچین برای بانک ها و سایر نوآوری ها در دسترس قرار گرفت. موضع اساسی بانک مرکزی هند در رابطه با بیت کوین و دیگر ارز مجازی، عدم رسمیت پول دیجیتال به عنوان ارز قانونی و رایج است. بانک مرکزی گزارش داد که ارزهای مجازی نمی توانند برای پرداخت به صورت ارزهای معمول استفاده شوند. اما در صورت عدم تنظیم مقررات و حمایت تقنینی، پول های دیجیتال دارای ریسک و مخاطرات فراوانی هستند. در فوریه ۲۰۱۷ و در ۵ دسامبر ۲۰۱۷ هشدارهای بانک مرکزی هند سرمایه گذاری در بیت-کوین را خطرناک برمی شمرد. دولت هند در اوایل سال ۲۰۱۸ اظهار داشت که ارزهای مانند بیت کوین در هند پول قانونی نیستند. در حالی که دولت هنوز یک چارچوب قانونی برای ارز مجازی ایجاد نکرده است، بانک مرکزی هند (RBI) توصیه کرده است که کاربران، صاحبان و معامله گران در استفاده از پول مجازی احتیاط کنند. همچنین این مرجع مالی اذعان کرد هیچ گونه تأییدیه یا مجوزی برای هیچ نهاد یا شرکتی برای انجام

از این رو انگلستان دارای هیچ قانون خاصی نیست که به طور خاص قواعد نظارت بر ارز مجازی نظیر بیت کوین، اتروم و لیتکوین را تنظیم کند. بانک مرکزی انگلیس گزارش داد که تدوین مقررات ارز مجازی و کنترل عناصر دارایی های مجازی برای مبارزه با فعالیت های غیرقانونی، ترویج یکپارچگی بازار و حفاظت از ایمنی و پایداری سیستم مالی ضروری است. بر اساس «قانون بانک انگلستان» مصوب ۱۹۹۸ بانک مرکزی مسئولیت حفاظت و افزایش ثبات سیستم مالی انگلستان را بر عهده دارد.

■ با بررسی جایگاه قانونی ارزهای مجازی در کشورها مشخص می شود که رویه های قانونی موجود نسبت به این پدیده، رویکردی احتیاطی اتخاذ نموده و به دلیل مخاطرات و آسیب های مالی در راستای قانونمندی سازی ارزهای دیجیتال اقدام های تقنینی نسبتاً محدودی صورت پذیرفته است

■ در کشورهایی که مبادلات ارز مجازی مجاز می باشد نیز پول دیجیتال معادل پول قانونی محسوب نمی شود و همچنان بانک مرکزی کشورها در پیشگیری از مخاطرات این فناوری نوین هشدارهایی صادر می کنند

مجاز نیست و روش پرداخت مجاز برای کالاها و خدمات طبق قانون محسوب نمی شود. این کشور قصد دارد پول دیجیتالی ملی خود را برای استفاده به عنوان پول قانونی صادر کند.

قبرس: بانک مرکزی قبرس اخطار داده است که ارزهای مجازی، قانونی نیستند و هیچگونه مقررات حفاظتی و نظارتی برای پوشش هزینه های استفاده از آن ها وجود ندارد و قیمت های ارز دیجیتال در معرض نوسانات است. لذا برای مصرف کنندگان خطرات مربوط به تجارت ارزهای مجازی وجود دارد.

جمع بندی: با بررسی جایگاه قانونی ارزهای مجازی در کشورها مشخص می شود که روبه های قانونی موجود نسبت به این پدیده، رویکردی احتیاطی اتخاذ نموده و به دلیل مخاطرات و آسیب های مالی در راستای قانونمندی سازی ارزهای دیجیتال اقدام های تقنینی نسبتاً محدودی صورت پذیرفته است. در ایران نیز طبق تصمیم شورای عالی مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۹۶، به منظور پیشگیری از وقوع جرایم از طریق ارزهای مجازی، بکارگیری ابزار بیت کوین و سایر ارزهای مجازی در تمامی مراکز پولی و مالی کشور ممنوع اعلام شد. همچنین در کشورهایی که مبادلات ارز مجازی مجاز می باشد نیز پول دیجیتال معادل پول قانونی محسوب نمی شود و همچنان بانک مرکزی کشورها در پیشگیری از مخاطرات این فناوری نوین هشدارهایی صادر می کنند.

چنین طرح ها یا معاملاتی داده نشده است.

برزیل: مقررات و قوانین ارز مجازی هنوز در برزیل تنظیم نشده و بانک مرکزی برزیل اظهاراتی در خصوص خطرات ناشی از این نوع پول و عدم تضمین آن توسط مقامات پولی دولتی صادر کرده است. لذا شرکت هایی که در ارزهای مجازی معامله می کنند، تحت نظارت و یا تحت مجوز بانک مرکزی برزیل نیستند. بر اساس بیانیه کمیسیون بورس اوراق بهادار (Securities Exchange Commission) ارز دیجیتال یک دارایی مالی نبوده و نمی توان آن را توسط صندوق های سرمایه گذاری بدست آورد. طبق نظر کمیسیون، ارزهای مجازی زمانی که آن را به برای پرداخت سهم و یا سود سهام به سرمایه گذاران تعیین کنند و یا زمانی که برای مشارکت در مدیریت شرکت در نظر گرفته شود، باید به عنوان اوراق بهادار در نظر گرفته شوند. اتاق بازرگانی برزیل در حال حاضر در حال بررسی یک لایحه قانونی در مورد ارزهای مجازی است.

لبنان: در ۱۹ دسامبر ۲۰۱۳، بانک مرکزی لبنان (BDL)، به بانک ها و مؤسسات مالی کشور در مورد خطرات استفاده از ارزهای دیجیتال، به ویژه بیت کوین هشدار داد. در سال ۲۰۱۷، بانک مرکزی لبنان، گزارش داد که مؤسسات خود را از استفاده از ارز مجازی ممنوع کرده و بیت کوین و دیگر ارزهای دیجیتال تهدید مهمی برای مصرف کنندگان و سیستم پرداخت می باشد. همچنین این نهاد اعلام کرد که با توجه به نقش برجسته ارز الکترونیکی در آینده، بانک مرکزی در چند سال آتی واحد پول دیجیتال خود را مطابق با قانون لبنان منتشر خواهد کرد. بانک مرکزی در حال بررسی اقدامات لازم و توسعه سیستم حفاظت از جرایم اینترنتی برای ارائه ی ارز مجازی ملی است. کمیسیون تحقیقات ویژه و کمیسیون کنترل بانکداری برای جلوگیری از چنین جرایم الکترونیکی همکاری متقابلی دارند.

اندونزی: بانک اندونزی هشدار داده است که ارز مجازی ممکن است برای پرداخت در کشور استفاده نشود و شرکت های پرداخت کننده مجاز به انجام معاملات ارز مجازی نیستند. همچنین بانک اندونزی تأکید کرد که تمامی اپراتورهای سیستم پرداخت (اصلی، اپراتور سوئیچینگ، اپراتور پرداخت نهایی، صادرکننده، خریدار و اپراتور کیف پول الکترونیکی) و نیز تمامی مؤسسات بانکی و غیربانکی، از پردازش معاملات با استفاده از پول مجازی ممنوع شده اند. (Bank Indonesia Regulation No. ۲۰۱۷/PBI/۱۲/۱۹)

اردن: ارزهای مجازی در این کشور قانونی نیستند و بانک مرکزی در استفاده از ارز دیجیتال اظهار نگرانی کرده است. لذا بانک ها، بورس مبادلات ارز، شرکت های مالی و ارائه دهندگان خدمات پرداخت در اردن از خرید و فروش و معامله ی ارزهای مجازی ممنوع شده اند. در سال ۲۰۱۴، بانک

مرکزی اردن (CBI) به استفاده مردم از بیت کوین هشدار داد و اظهار داشت: «بانک مرکزی قصد دارد از شهروندان و سرمایه گذاران محافظت کند و هشدار دهد که ارزهای مجازی ارز قانونی نیستند و در هیچ یک از بانک های مرکزی در جهان و یا کشورها هیچ تعهدی مبنی بر ارزش گذاری ارزهای مجازی با پول واقعی صادر نشده و از طریق کالاهای بین المللی یا طلا حمایت نمی شود.»

اکوادور: بانک مرکزی اکوادور، صدور، ترویج و یا تبادل ارزهای مجازی را ممنوع کرده و اعلام نمود که ارز بیت کوین روش پرداخت مجاز در اکوادور نیست. لذا بیت کوین به عنوان یک ارز دیجیتال توسط هیچ یک از طرفین پشتیبانی نشده و

معاملات مالی با بیت کوین تحت کنترل، نظارت و یا تحت مجوز هیچ نهاد دولتی قرار نمی گیرند. همچنین بانک مرکزی اکوادور اظهار داشت که خرید و فروش ارز مجازی مانند بیت کوین از طریق اینترنت ممنوع نیست، اما تأیید کرد که بیت کوین پول قانونی و

پاداشت تخصصه

پایش تهدیدات سایبری در افق پیش رو

متاثر سازد و به نوعی در جنگ‌های هیبریدی به عنوان اهرم‌های اعمال قدرت استفاده شود. مثلاً اخیراً شرکت‌هایی نظیر زیمنس از پشتیبانی و ادامه فروش و انجام پروژه‌ها در کشورمان ممانعت کرده‌اند و به نوعی زیرساخت‌های وابسته را مورد تهدید قرار داده‌اند. هر چند در سال‌های اخیر نیز نقش کلیدی در همکاری با دولت‌های تولیدکننده بدافزار استاکس داشته‌اند.

در فناوری‌های نوظهور نیز اگر قبل از عملیاتی شدن در کشور، سازوکارها و تدابیری جهت نحوه بهره‌برداری، فرهنگ استفاده، جلوگیری از وابستگی محض علمی و محصولی و همچنین بومی‌سازی آن اندیشیده نشود، استعمار و اشغال سایبری را بیشتر از قبل به همراه خواهد داشت.

مهندس خالق گرجی - معاون عملیات قرارگاه پدافند سایبری کشور

اساساً از جمله عوامل موثر در تهدیدات سایبری می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- زیست بوم سایبری هر کشور
- فناوری‌های موجود و مورد استفاده
- میزان وابستگی، رشد علمی و صنعتی و بهره‌برداری از تکنولوژی‌های مرتبط با ICT و سایبری
- تهدیدات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و تاثیر ترکیب این تهدیدات بر فضای سایبری
- فناوری‌های نوظهور در فضای سایبر

تهدیدات سایبری برای هر کشور متناسب با زیست‌بوم آن متفاوت است و ممکن است تهدیدی برای کشوری برای دیگری تهدید محسوب نگردد. برای کشورهایی که زیرساخت‌های آنها وابستگی زیادی به تکنولوژی‌های مبتنی بر سایبری دارد تهدیدات سایبری تنوع و تعدد بیشتر خواهد داشت. مثلاً برای کشورهایی که خود صاحب تکنولوژی‌های سخت‌افزاری هستند تهدید ایمپلنت‌ها (حفره‌ها امنیتی و بدافزارهای سخت‌افزاری) کم است ولی همین تهدید برای کشورهایی نظیر ایران که بهره‌بردار این تجهیزات هستند جدی قلمداد شده و بسیار زیاد است.

فناوری‌های موجود و مورد استفاده در کشورها اکثراً توسط کشورهای توسعه‌یافته ساخته شده‌اند و در تولید این محصولات فرآیند به شکلی است که بهره‌برداران، فناوری محصول را کسب نکرده و همچنین از لحاظ امنیتی نیز تحت کنترل بودن این محصولات در نظر گرفته شده است. به نوعی وابستگی بالایی به تولیدکننده به شکل همیشگی ایجاد می‌گردد. در کشور در زیرساخت انرژی، ارتباطی، بانکی و حمل‌ونقل وابستگی بالایی وجود دارد که به عنوان تهدیدات اصلی کشور در فضای سایبری قلمداد می‌شود.

تهدیدات سیاسی و اقتصادی و امثالهم نیز می‌تواند رویکرد تولید، فروش، بهره‌برداری و خدمات پس از فروش را در محصولات با پایه سایبری به شکل ویژه‌ای

دیجیتال دوقلوهای دیجیتال

دوقلوهای دیجیتال، که ارائه‌دهنده نسخه دیجیتال سیستم‌های دنیای واقعی هستند، اطلاعاتی در مورد وضعیت هم‌تای واقعی خود ارائه می‌دهند. این ارائه‌دهنده‌ها می‌توانند به تغییرات واکنش نشان داده و یا باعث بهبود عملیات پاسخ‌دهی شوند، به طور بالقوه شرکت‌ها میلیاردها دلار در عملیات تعمیر و نگهداری صرفه‌جویی می‌کنند. در حالی که بیشتر نمونه‌های دوقلوهای دیجیتالی امروز در فضای اینترنت اشیاء وجود دارد، پتانسیل بالقوه دوقلوهای دیجیتال برای اشیائی وجود دارد که در واقع "فکر نمی‌کنند"، مانند دوقلو دیجیتال برای یک انسان که اطلاعات بیومتریک و پزشکی را به پزشکان ارائه می‌دهد، یا یک دوقلو دیجیتال برای یک شهر، که می‌تواند اطلاعات را به برنامه‌ریزان شهر در مورد عملیات و تعمیر و نگهداری ارائه دهد.

محاسبات لبه

محاسبات لبه محاسبات و پردازش را نزدیک به کاربر / شی یا "لبه" شبکه می‌کند. در مقایسه با محاسبات ابری سنتی، این محاسبات پهنای باند ارتباطی مورد نیاز را کاهش می‌دهد و تأخیر بین سنسورها و ابر را از بین می‌برد. هم‌زمان که وسایل نقلیه مستقل، هواپیماهای بدون سرنشین و دیگر فن‌آوری‌های رباتیک همچنان به بالغ شدن نیاز دارند، نیاز به پردازش اطلاعات گسترده در زمان واقعی نیز رشد خواهد کرد.

بسترهای مکالمه

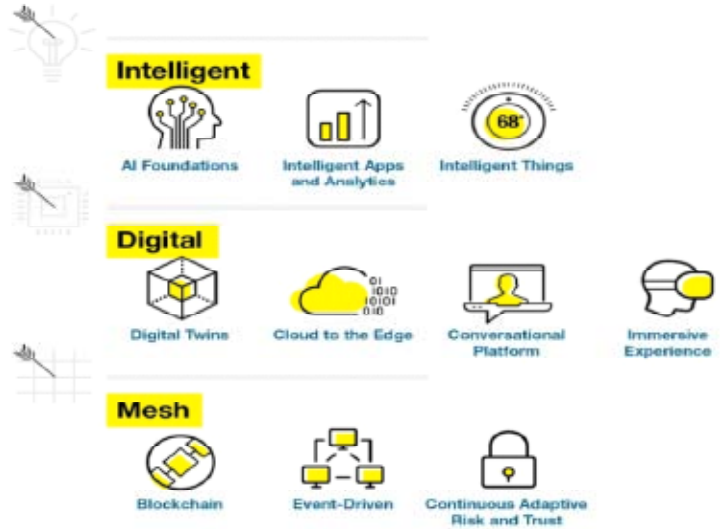
بسترهای مکالمه نحوه ارتباط افراد با دنیای دیجیتال را تغییر داده‌اند. بسترهای مکالمه به جای اینکه بتوانند یاد بگیرند که چگونه کمپیوتر ارتباط برقرار می‌کند، کاربر را قادر می‌سازد تا با استفاده از زبان طبیعی خود اطلاعات را منتقل نماید. طی چند سال آینده، رابط‌های

مکالمه به یک هدف طراحی اولیه برای تعامل با کاربر تبدیل خواهند شد و ممکن است تبدیل به راه اصلی برای ارتباط کاربران با دنیای آنلاین شود.

**تهدیدات سایبری
برای هر کشور متناسب با
زیست‌بوم آن متفاوت است و ممکن
است تهدیدی برای کشوری برای دیگری
تهدید محسوب نگردد، برای کشورهای
که زیرساخت‌های آنها وابستگی زیادی به
تکنولوژی‌های مبتنی بر سایبری دارد
تهدیدات سایبری تنوع و تعداد
بیشتر خواهد داشت**

واقعیت مجازی

واقعیت مجازی که کاربر را در یک محیط دیجیتالی و شبیه‌سازی شده قرار می‌دهد و واقعیت افزوده که اطلاعات دیجیتال را در دنیای واقعی همپوشانی می‌کند، مرزهای بین دنیای دیجیتال و فیزیکی را از بین برده‌اند. در حال حاضر، واقعیت مخلوط، که ادغام و گسترش هر دو نوع AR و VR می‌باشد، تبدیل به تجربه جدید کاربران شده است. همراه با ادغام شدن با بسترهای مکالمه و اینترنت اشیاء، این فن‌آوری‌ها یک تغییر اساسی در محاسبات نامرئی، همه‌جانبه، رایج ایجاد خواهند کرد. واقعیت

موسسه کارتنر در سال ۲۰۱۸ فناوری‌های نوظهور را در عرصه سایبری به شرح زیر بیان کرده است که جا دارد در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های راهبردی کشور به رویکردهای فناوری‌های نوظهور با توجه به تحقیقات علمی مراکز علمی و پژوهشی دنیا توجه ویژه شود.

هوشمندی:

هوش مصنوعی (AI)

هوش مصنوعی پتانسیل گسترده‌ای برای افزایش تصمیم‌گیری، بازنگری مدل‌های کسب‌وکار و اکوسیستم‌ها و تجدیدنظر در تجربه مشتری و شناسایی تهدیدات به همراه داشته است. بسیاری از سازمان‌ها متوجه این موضوع شده‌اند، تحقیقات Gartner نشان داده است که ۵۹ درصد سازمان‌ها، اطلاعات را برای ساخت یک استراتژی هوش مصنوعی جمع‌آوری می‌کنند در حالی که بقیه یا در مرحله بررسی بوده و یا برنامه‌های هوش مصنوعی را اجرا می‌کنند. با توجه به اینکه تکنیک‌های AI به سرعت در حال تحول هستند سازمان‌ها نیاز است به شدت در بحث مهارت‌ها، فرایندها و ابزارها سرمایه‌گذاری انجام دهند، با این برآورد تا سال ۲۰۲۰، ۳۰ درصد از مدیران ارشد اطلاعات AI را در پنج اولویت سرمایه‌گذاری خود قرار خواهند داد و وابستگی و نیاز به این موضوع دو چندان خواهد شد.

برنامه‌های کاربردی هوشمند و تجزیه و تحلیل

هوش مصنوعی به عنوان یک میدان جنگ برای فروشندگان نرم‌افزار و خدمات تبدیل شده است و انتظار می‌رود که حداقل در برخی از سطوح هر برنامه و سرویس وارد شود. تحلیل‌های پیشرفته نشان می‌دهد که با استفاده از یادگیری ماشین برای تهیه خودکار داده‌ها، کشف بینش و به اشتراک‌گذاری بینش به عنوان یک موضوع استراتژیک مهم، در حال رشد می‌باشد.

کشورها و سازمان‌ها نیاز جدی به استفاده از برنامه‌های هوشمندانه‌ای دارند که فعالیت‌های تهدیدزا را در فضای سایبری از طریق تجزیه و تحلیل پیشرفته، فرآیندهای هوشمند و تجربیات کاربران شناسایی و کشف کنند. هوشمندی در برابر تهدیدات و شناسایی آنها و راهکارهای یکپارچه از موضوعات مهمی است که پیش‌روی کشورها برای مقابله با تهدیدات فضا سایبری است. SOC یکی از ابزارهای کوچک در معماری کلان یک سیستم یکپارچه شناسایی تهدید هوشمند است. در سطح ملی اجزاء زیادی به عنوان حسگرهای شاخصه‌های قلمرو سایبری در شناسایی تهدیدات نقش دارند.

اینترنت اشیاء هوشمند

با افزایش دستگاه‌های اینترنت اشیاء، هوش مصنوعی سبب می‌شود دستگاه‌ها فعالیت‌های خود را به‌طور مستقل یا نیمه‌مستقل انجام دهند. به عنوان مثال، یک جاروبرقی رباتیک با دید کامپیوتری می‌تواند با حداقل مداخله، خانه را تمیز کند. با پیشرفت تکنولوژی، اشیاء هوشمند از کارهای هوشمندانه برای رسیدن به هدف خود استفاده خواهند کرد. اینترنت اشیاء در زیرساخت‌های صنعتی نیز باعث تحول خواهد شد و تهدیدات نوظهوری را به همراه خواهد داشت که زیرساخت‌های انرژی متاثرترین بخش هستند که این تهدیدات متوجه آنها خواهد بود.

مراکز سیاست‌پژوهی مختلف دنیا در تلاش برای درک فرصت‌ها و تهدیدهای فناوری زنجیره بلوکی برای منافع ملی خودشان هستند. همه کشورهای عضو شورای امنیت من جمله، روسیه، چین، فرانسه، ایالات متحده آمریکا و انگلیس در مراکز سیاست‌پژوهی پارلمانی و دولتی خود در حال ارزیابی این فناوری هستند. ارزیابی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که بسیاری از قوانین و مقررات مصوب در ایران که زمانی نسبت به فناوری خنثی تصور می‌شدند امروزه به صورت‌های متنوعی قابل اجرا خواهند بود، یعنی قانون‌گذاران از یک طریقه اجرای قانون که با فناوری آن عصر قابل اجرا بوده‌است حمایت کرده‌اند و فناوری زنجیره بلوکی در صورت عملیاتی شدن می‌تواند تغییر بسیاری از قوانین کشور ایران را ممکن سازد. تغییر ساختار از متمرکز به توزیع شده یکی روندهایی است که این فناوری در اجرایی‌سازی آن کمک خواهد کرد. استفاده از این فناوری در انتخابات و رای‌گیری که نیازمند همکاری دو دستگاه شورای نگهبان و وزارت کشور است نیز قابل بررسی ذکر شده‌است.

رویدادمحور

موقعیت‌های کسب‌وکار دیجیتال، که ترکیبی از رویدادهای تجاری که نشان‌دهنده کشف وضعیت‌های قابل توجه و یا تغییرات وضعیت است، کسب‌وکار دیجیتال را به حرکت در می‌آورد. همانطور که اینترنت اشیاء و سایر تکنولوژی‌ها ظاهر می‌شوند، رویدادهای پیچیده را می‌توان سریع‌تر تشخیص داده و جزئیات بیشتری را تحلیل کنند. گارتر معتقد است که شرکت‌ها باید "تفکر رویدادها" را در نظر بگیرند، با توجه به اینکه تا سال ۲۰۲۰، آگاهی از موقعیت‌ها در زمان حقیقی، مورد نیاز ۸۰ درصد از راه‌حل‌های کسب‌وکار دیجیتال خواهد بود و ۸۰ درصد از اکوسیستم‌های کسب‌وکار جدید نیاز به حمایت از پردازش رویدادها دارند. همین موضوع در آگاهی بر خط از تهدیدات و پردازش رویدادهای متصور آن می‌تواند اهمیت به‌سزایی در واکنش‌ها و اقدامات پدافندی داشته باشد.

ریسک‌پذیری مداوم و اعتماد

دنیای امنیت به‌طور مداوم در حال تغییر است همانطور که هک‌های انجام شده در هر روز این موضع را نشان می‌دهد. ریسک‌پذیری مداوم و ارزیابی اعتماد (CARTA) برای تصمیم‌گیری در زمان واقعی، ریسک‌پذیری و تصمیم‌گیری مبتنی بر اعتماد برای پاسخ مطابق بر اساس اصول امنیت برای فعالیت‌های دیجیتالی امکان‌پذیر است. برای به‌واقعیت تبدیل کردن CARTA، سازمان‌ها باید یکپارچه‌سازی امنیت را به تلاش‌های گروه‌های توسعه خود اضافه نموده و همچنین کشف فناوری‌های فریب‌دهنده برای شناسایی کاربران خاطی که به شبکه سازمان نفوذ کرده‌اند را نیز انجام دهند تا بتوانند یک فرآیند DevSecOps ارائه دهند.

مجازی و واقعیت افزوده بازتابی معکوس از یکدیگر هستند. واقعیت مجازی یک سرگرمی دیجیتال در بستر دنیای واقعی است در حالی که واقعیت افزوده با اضافه کردن عناصر مجازی پرده‌ای برای دنیای واقعی است و به جای واقعیت موجود شما می‌نشیند و جنبه‌هایی از آن را از طریق لنز یک گوشی هوشمند، یک عینک، یا حتی یک هدست، تغییر می‌دهد. شما با واقعیت افزوده همیشه آنچه درست در مقابلتان قرار دارد را می‌بینید، اما به‌علاوه‌ی یک لایه‌ی مجازی افزوده‌شده بر آن.

شبکه

بلاکچین (Blockchain)

به‌طور کلی بلاکچین یک نوع سیستم ثبت اطلاعات و گزارش است. تفاوت آن با سیستم‌های دیگر این است که اطلاعات ذخیره شده روی این نوع سیستم، میان همه اعضای شبکه به اشتراک گذاشته می‌شوند و با استفاده از رمزنگاری امکان حذف و دستکاری اطلاعات ثبت شده تقریباً غیرممکن است. که در انواع زیر دسته بندی می‌شوند
بلاکچین خصوصی انحصاری: مثل سیستم‌های پرداخت حقوق با بلاکچین

بلاکچین عمومی انحصاری: مثل ارتباط مالی چند شرکت مشترک المنافع. در این بلاکچین افرادی خاص برای تأیید فعالیت‌ها انتخاب می‌شود. این افراد می‌توانند یک مقام، کارمند ارشد، موسسه یا اشخاص دیگری باشند. داده‌های قابل مشاهده برای عموم هستند اما می‌توان از یک سری اطلاعات خاص محافظت کرد.

بلاکچین عمومی ضدانحصاری: انواع سیستم‌های عمومی و آزاد مبتنی بر بلاکچین نظیر ارزهای دیجیتالی بیت کوین و اتریوم و..

رئیس کمیته فضاے مجازے کمیسیون فرهنگ مجلس
در گفت وگوبا «صیانت پایدار»:

مهمترین تهدید پیش روی کشور ما نفوذ سایبری است

رئیس کمیته فضای مجازی کمیسیون فرهنگی مجلس مهمترین تهدید پیش روی کشور را نفوذ می‌داند و می‌گوید: دشمن با زیرکی از هر روزنه‌ای که به نظر ساده و بی‌اهمیت می‌رسد برای رسیدن به هدفش استفاده می‌کند.

حجت الاسلام و المسلمین نصرالله پژمان‌فر، رئیس کمیسیون فرهنگی و نماینده مردم مشهد در مجلس شورای اسلامی در مورد اهمیت توجه به پدافند غیرعامل در شرایط فعلی کشور می‌گوید: پدافند غیرعامل مهم‌ترین کاری را که می‌تواند انجام دهد این است که خطرات آشکار و پنهانی را که یک نظام را تهدید می‌کند شناسایی کند و در واقع در راستای مراقبت کردن و مواظبت کردن کشور از اینگونه حوادث بتواند برنامه‌های مشخصی را ارائه کند. وی ادامه می‌دهد: ممکن است هر جامعه‌ای از سوی یکسری از خطرات مختلف تهدید شود، حتی در مورد بلاهای طبیعی نیز باید یک برنامه مشخص و مدون داشته باشیم تا بتوانیم در مواجهه با به اینگونه مسائل غیرمنتظره، غافل‌گیر نشویم و برای آن برنامه مشخصی داشته باشیم، لذا پدافند غیرعامل سازمانی است که به این موضوع می‌پردازد و در واقع یک نوع آمادگی و یک پدافندی را در جامعه نسبت به حوادث مختلفی که ممکن است موجب بروز تهدید شو، شکل می‌دهد.

رئیس کمیته فضای مجازی کمیسیون فرهنگی در مورد اینکه چرا برخی از مسئولان نسبت به رعایت الزامات پدافند غیرعامل کم‌کاری می‌کنند توضیح داد: عمده دلایل آن برمی‌گردد به اینکه این افراد اهمیت این موضوع را توجه ندارند و درک نمی‌کنند و اساساً یک مقدار سطحی‌نگری‌ها موجب آن می‌شود که افراد ساده‌انگاری و راحت از کنار مسائل عبور کنند در حالیکه اگر یک مقدار دقت در مسائل داشته باشند طبیعتاً کار به این فضاها نخواهد کشید.

پژمان‌فر در پاسخ به این سوال که مهم‌ترین تهدید پیش روی کشور ما چیست و آیا مسئولان در برابر این تهدید واکنش به موقع و درستی داشته‌اند اظهار داشت: به اعتقاد من مهم‌ترین تهدید، نفوذ است. امروز دشمنان ما روی این موضوع تمرکز کرده و برای آن سناریو نوشته‌اند و بسیار زیرکانه در حال پیشبرد اقدامات خود هستند و از تمام فضاهای و ظرفیت‌های ممکن

از جمله فضای مجازی استفاده می‌کنند تا بتوانند از ظرفیت فضای مجازی که امروزه متأسفانه اختیار و مدیریتش در دست ما نیست علیه منافع ملی ما استفاده کنند.

وی خاطر نشان کرد: هر موضوعی در هر درجه اهمیت می‌تواند به دستاویزی برای رسیدن به اهداف از سوی دشمنان تبدیل شود. از این رو از کنار کوچکترین تهدیدات نیز نباید به‌سادگی گذشت. در غیر این صورت ممکن است با عدم اقدام به موقع و با بی‌تدبیری‌ها و ساده‌نگری‌ها، کشور با یک شرایط بحرانی مواجه شود. وی در مورد چگونگی نهادینه‌سازی موضوع پدافند غیرعامل در همه افراد جامعه نیز متذکر می‌شود: طبیعتاً انسان‌ها درون این موضوع نقش بسیار مهمی دارند و باید رسانه‌ها به صورت جدی به این مسئله

بپردازند اهمیت این موضوع و جایگاهی که این موضوع دارد در حدی است که باید با جدیت به آن پرداخت تا بتوانیم از آن نتیجه مطلوبی حاصل کنیم.

امروز دشمنان از تمام فضاهای و ظرفیت‌های ممکن از جمله فضای مجازی استفاده می‌کنند تا بتوانند از ظرفیت فضای مجازی که امروزه متأسفانه اختیار و مدیریتش در دست ما نیست علیه منافع ملی ما استفاده کنند

در گفت و گو «صیانت پایدار» و کارشناس دولت الکترونیک بررسی شد

دنیای سایبری و چالش اشتراک اطلاعات

حامد اکبری، پژوهشگر اقتصاد اطلاعات و دولت الکترونیک معتقد است اکنون زمان مناسبی است برای جا انداختن قوانین معقول و معتدل امنیت اطلاعات و حریم خصوصی افراد با محوریت نقش خود کاربر در مدیریت داده‌ها، تا امکان تضمین امنیت اطلاعات برای کاربران و تضمین کیفیت و صحت اطلاعات با مسئولیت کاربر برای دستگاه‌های دولتی و کسب و کارهای بخش خصوصی را تضمین کند.

در حال حاضر وضعیت انتشار اطلاعات افراه در کشور چگونه است؟

اکبری: به عقیده من، در حال حاضر خوانش اشتباهی از اطلاعات و امنیت اطلاعات داریم. برای روشن شدن موضوع مثالی می‌زنم در حال حاضر وقتی وارد یک اداره معمولی مانند بانک میشویم هر مدرکی را که بانک از مردم بخواهد، در اختیارش می‌گذارند از شناسنامه گرفته تا سند ازدواج، این در حالیست که شاید در بسیاری از موارد نیازی به خیلی از این مدارک نیست. این اتفاقات در بسیاری از ادارات و نهادهای می‌افتد که شما برای دریافت کوچک‌ترین سرویس نیازمند ارائه اصل و کپی بسیاری از مدارک شناسایی خود هستید که شاید هیچ

احتیاجی به آنها نباشد و بدتر آنکه افراد، هیچ سوالی در مورد اینکه این مدارک کجا می‌رود ندارند و به راحتی هر مدرک مورد درخواستی را ارائه می‌کنند. این بدان معنی است که اولاً ما امنیت اطلاعات را به فضای حاکمیتی برده‌ایم. بدان معنی که اطلاعات اگرچه دست نهادها و ارگان‌هاست ولی آسیب‌پذیری اصلی در اینجا باز هم متوجه شهروندان است. و متأسفانه این باعث شده اطلاعات افراد به راحتی برای همگان در دسترس است. این نشان می‌دهد که ما در جایی داریم اشتباه حرکت می‌کنیم. سوال اینجاست که آیا این روند صحیح است؟

به دو طریق می‌توان به این پرسش پاسخ داد. در نگاه اول لابد لازم است که برای دریافت به سرویس باید اطلاعات افراد را دریافت کرد. اما آیا اینکه ما هر اطلاعاتی را در اختیار افراد می‌گذاریم صحیح است؟ شاید اینگونه نباشد. شاید همه این اطلاعات برای آن سرویس نیاز نباشد. اما باید به یک نکته توجه داشت. در دنیای امروز و برای تحقق دولت الکترونیک سطحی از به اشتراک گذاشتن اطلاعات بدیهی است. یعنی در فضای جدید کنونی برای دریافت سرویس‌ها، در اختیار قرار دادن بخشی از اطلاعات اشخاص اجتناب‌ناپذیر می‌نماید.

نتیجه‌ای که می‌خواهم به آن برسیم این است که در دنیای امروز اطلاعات نقش ابزاری دارد به این معنا که اگر کسی یا دستگاهی عضو هیچ پیام‌رسانی نباشد یا از هیچ اپلیکیشن استفاده نکند، از بانک‌های الکترونیکی استفاده نکند و ... بعد از مدتی از جامعه حذف خواهد شد. حذف نه به معنای حذف فیزیکی بلکه به معنای تاثیر گذاری و دیده شدن است.

■ کاربرده نوآورانه فناوری برای سازگاری، تطبیق‌پذیری دقیق، کارآمد و کم‌هزینه با قوانین و یا تسهیل نیازمندی‌های مقرراتی فین‌تک‌ها را رگ‌تک (RegTech) می‌گویند که از ترکیب دو کلمه Regulatory Technology تشکیل شده است

■ اگر رگ‌تک‌ها در کشور ما حمایت شود چارچوب دسترسی اطلاعات به شهروندان مشخص خواهد شد، این امر می‌تواند در زمینه امنیت دسترسی به اطلاعات شهروندان نیز بسیار موثر باشد

نیست و حتی غلط است. چون ممکن است من فارغ التحصیل شود یا به مقطع تحصیلی بالاتری بروم. اطلاعات باید جاری باشد. نمونه ساده آن این است که می‌گوییم نخبگان ما را می‌دزدند، اما سوال اینجاست که آیا ما اطلاعات درست و به‌روزی از تعداد نخبگانمان و زمینه فعالیتشان در اختیار داریم؟ این نداشتن اطلاعات سبب می‌شود برنامه‌ای برای مدیریت آن نداشته باشیم و همین زمینه فرار نخبگان را فراهم می‌کند. مورد دیگر این است که اصولاً نگاه ما به دولت الکترونیک، تنها ارائه برخی خدمات است در صورتی که در دنیای امروز، مفهومی به مراتب وسیع‌تر دارد. برای نمونه شناسایی نخبگان در کشوری مانند ژاپن از کودکی افراد آغاز می‌شود بدان مفهوم که اطلاعاتی تحصیلی و استعدادهای فرد از کودکی رصد شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و این می‌شود که فرد به زمینه فعالیت مربوط به خود هدایت می‌شود.

آنچه در انتشار اطلاعات اهمیت دارد و باید به آن توجه کرد این است که شما باید بدانید از کجا ضربه می‌خورید اما رویکرد ما نسبت به اطلاعات خود ضربه زنده است.

شما می‌گویید نگاه ما به مقوله انتشار اطلاعات غلط است و راه را اشتباه آورده‌ایم. خوب راه درست چیست؟

اکبری: چاره کار رگ‌تک‌ها (regurgitation technology) است. کاربرد نوآورانه فناوری برای سازگاری، تطبیق‌پذیری دقیق، کارآمد و کم‌هزینه با قوانین و یا تسهیل نیازمندی‌های مقرراتی فین‌تک‌ها را رگ‌تک (RegTech) می‌گویند که از ترکیب دو کلمه Regulatory و Technology تشکیل شده است. اگر رگ‌تک‌ها در کشور ما حمایت شود چارچوب دسترسی اطلاعات به شهروندان مشخص خواهد شد. این امر می‌تواند در زمینه امنیت دسترسی به اطلاعات شهروندان نیز بسیار موثر باشد. یک واقعیت وجود دارد همانقدر که ما نگران اطلاعات خود هستیم، دنیا نیز نگران اطلاعات خود است. اما مهم رویکرد آن نسبت به این مقوله است و واقعیت این است که جایی از کار را ما اشتباه می‌بینیم و در مسیر غلط حرکت می‌کنیم. همین عدم اهمیت به رگ‌تک‌ها در کشور ما زمینه استفاده از نمونه‌های خارجی آن را در کشور ما فراهم می‌کند.

برای اینکه این روند اصلاح شود چه باید بکنیم؟

اکبری: ما باید این رویکرد را از طریق اسناد بالادستی اصلاح کنیم. تعریف‌ها از امنیت اطلاعات را باید اصلاح کنیم. برای مثال ورود دولت در ریزه کاری استارت‌آپ‌ها غلط است. مجدد تأکید می‌کنم انتشار اطلاعاتی که به امنیت کشور ضربه نمی‌زند ارزش ابقایی دارد و در غیر این صورت ما از چرخه رقابت‌های مختلف در جهان حذف خواهیم شد. ما باید برای اصلاح رویکردها و قوانین و اسناد بالادستی به دانشگاه اعتماد کنیم. ما باید آنچه در دنیا استفاده می‌شود را بومی کنیم. ما باید استفاده و کاربرد اطلاعات را مانند آنچه در دنیا به کار می‌رود گرفته و متناسب با شرایط کشور خودمان از طریق دانشگاه‌ها بومی کنیم. آنچه امروز در اقتصاد اطلاعات مهم است، اشتراک گذاشتن اطلاعات است در عین اینکه باید پروتکل‌های امنیتی را جدی گرفت.

برای مثال اگر شما یک شرکت تجاری باشید در صورت عدم حضور در فضای کسب و کار مجازی، هر چه قدر هم که خوب باشید، ردپایی از شما در دنیای دیجیتال نخواهد ماند و از دایره رقابت حذف خواهید شد و این به معنی ناتوانمند شدن است. چون برخلاف گذشته، مهارتی که افراد و نهادها را توانمند می‌کند، آمادگی تعامل با فضای مجازی است. در سطح تعاملات کشورها نیز وضعیت فرق کرده است به طوری که دیگر زمانی که تجار در تجارتخانه‌ها یکدیگر را ملاقات می‌کردند گذشته است و اکنون اتاق‌های بازرگانی از طریق الکترونیکی و در اختیار یکدیگر قرار دادن بانک اطلاعاتی تجاری با هم در تعامل‌اند. در اینجاست که نبود بانک‌های اطلاعات مختلف به شدت خود را نشان می‌دهد و دارا بودن این اطلاعات خود توانمندی است.

نکته دیگر این است که اساساً در دنیای امروز اقتصاد اطلاعات به داد بحران‌ها رسیده است. برای مثال در حال حاضر ما با مشکل کمبود منابع آبی روبه‌رو هستیم و برای مدیریت آن باید از سهم دقیق آب مصرفی در هر جا اطلاع داشته باشیم. بدانیم چند درصد از آب در کدام بخش و چطور مصرف می‌شود. کشاورز ما در کدام منطقه، چه محصول کشاورزی را می‌کارد و این محصول چقدر آب مصرف می‌کند. تنها در این صورت است که می‌توان کم آبی را مدیریت و برای غلبه بر آن سیاست‌گذاری کرد.

انتشار اطلاعات برعکس تصور موجود ارزش ابقایی ایجاد می‌کند و اگر شما از آن استفاده نکنید حذف می‌شوید که این به معنای انتشار بدون ضابطه اطلاعات نیست بلکه ندانستن فرق بین اطلاعات عمومی و اطلاعات ضروری و امنیت و نداشتن data base ها است.

متأسفانه خود دستگاه دولتی آماری از شرکت‌های تجاری خود ندارد و چون این اطلاعات را در اختیار ندارد بنابراین آنها را محرمانه تلقی می‌کنند. در صورتی که در دنیا امروز اینگونه نیست و شما به راحتی می‌توانید به بانک‌های اطلاعاتی تجاری و ... در سایر کشور حتی اطلاعاتی در مورد جامعه و افراد آن به دست آورید.

این انتشار آراه اطلاعات چه کاربردی دارد؟

اکبری: برای روشن شدن موضوع مثالی می‌زنم. دسترسی به داده‌های شهرداری چه کاربردی دارد؟ این باعث می‌شود که بخش خصوصی بتواند با این اطلاعات فرصت‌های تجاری را شناسایی کند و این به معنای کاهش تصدی‌گری بخش دولتی و فرصتی برای رونق کسب و کار است. ما نمونه کوچک چنین تجاری‌سازی‌ها را در فین‌تک‌هایی مانند برخی اپلیکیشن‌ها داریم. این اپلیکیشن‌ها در واقع از طریق دسترسی تعریف شده به اطلاعات بانکی شما کار می‌کنند و بانک این دسترسی را به آنها داده و این سبب شکل‌گیری کسب و کارهای بزرگ شده است. متأسفانه تصور ما از امنیت اطلاعات به شدت غلط است. واقعیت این است که در دنیای امروز، با توجه به حجم تولید اطلاعات، عدم اجازه برای انتشار اطلاعات مانند انبار کردن کاه است چون روز به روز اطلاعات جدید تولید می‌شود و اطلاعات قدیم منقضی می‌شود. برای مثال اینکه شما بدانید من در حال حاضر دانشجوی دوره لیسانس هستم در حال حاضر مهم است ولی این اطلاعات دو سال دیگر مهم

رئیس جلالی در چهارمین جشنواره علمی سلمان فارسی تبیین کرد

پدافند غیر عامل در مسیر یک تحول علمی

نقشه راه مواجهه فعالانه با فناوری‌ها و نو ظهور

حسین (ع)، بقیه الله (عج)، دفاع ملی و فارابی اقدام به برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی در حوزه پدافند غیر عامل کرده است که ماحصل آن در قالب جشنواره سلمان فارسی برگزار شد. دبیر چهارمین جشنواره علمی سلمان فارسی تصریح کرد: ایجاد بستر رقابتی و تعاملی میان حوزه‌های مختلف علمی در حوزه پدافند غیر عامل و تولید دانش بومی در این حوزه از جمله اهداف این جشنواره است. وی گفت: بعد از برگزاری سه دوره از این جشنواره در این دوره توانستیم ارتباط مستمری را با مجموعه‌ای از اندیشمندان کشور برقرار کنیم تا بتوانیم در ارایه مقالات و پژوهش‌های آنها موثر باشیم. وی در مورد آثار رسیده به این جشنواره گفت: در سال ۹۴، ۳۳۰ اثر به اولین جشنواره فارابی ارسال شد. در سال ۹۵ این آمار به ۳۰۵ اثر و در سال ۹۶ به ۴۸۸ اثر و در سال ۹۷ به ۱۰۵۲ اثر رسیده است. در چهارمین جشنواره علمی سلمان فارسی شاهد افزایش ۱۰۰ درصدی آمار آثار رسیده به این جشنواره هستیم. وی گفت: در این جشنواره ۱۳۴ نفر به عنوان داور ارزشیابی مقالات را بر عهده گرفتند و در پایان جشنواره نیز پنج اثر به عنوان برترین‌های چهارمین جشنواره فارابی مورد تقدیر قرار می‌گیرند.

نقشه راه مواجهه فعالانه با فناوری‌های نو ظهور

سردار سرتیپ پاسدار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور در چهارمین جشنواره علمی سلمان فارسی با گرامیداشت یاد و خاطره شهدای دفاع مقدس و شهید طهرانی مقدم ضمن قدردانی از برگزار کنندگان این جشنواره، گفت: در ابتدا باید از همه کسانی که در امر برگزاری این جشنواره به ما کمک کردند، از دانشگاه امام حسین (ع)، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشگاه فارابی، دانشگاه مالک اشتر، دانشگاه شهید مطهری، دانشگاه بقیه الله (عج) و دیگر مراکز علمی که به عنوان مراکز همکار، معین و مرتبط با پدافند غیر عامل در این عرصه تلاش کردند و زحماتی که همکاران عزیزم در دانشگاه امام حسین (ع) و در دبیرخانه دائمی این جشنواره می‌کشند، تشکر کنم. وی در ادامه افزود: موضوعی که مقام معظم رهبری در همه بحث‌ها و رویکردها به آن اشاره می‌کنند، این است که ضمن تشکر از دست‌اندرکاران می‌فرمایند: «توقعات بیشتر از اینها است...» معمولاً انتظار ایشان در موضوع پدافند غیر عامل فراتر از اقداماتی است که ما تاکنون انجام داده‌ایم لذا باید بنده و شما دست در دست هم انتظارات رهبری عزیز را جامه عمل ببوشیم و این جز تلاش بسیجی گونه میسر نیست، ضمن تشکر از همه محققان و پژوهشگران این جشنواره من نیز به تبعیت از مشی رهبر معظم انقلاب عرض می‌کنیم که انتظارات از موضوع جشنواره سلمان فارسی بیشتر است و بایستی برای بالا بردن سرعت خود سال آینده یک تحول جدی در این حوزه داشته باشیم و یک بازنگری در موضوعات مورد بحث و چارچوب‌ها ایجاد کنیم.

رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور گفت: در همه بیانات رهبر معظم انقلاب در خصوص پدافند غیر عامل این نکته وجود دارد که می‌فرمایند: «مسئله پدافند غیر عامل مسئله بسیار مهمی است» در دیدار اخیر هم ایشان

چهارمین جشنواره علمی سلمان فارسی در سالن همایش‌های سازمان پدافند غیر عامل برگزار شد. در این جشنواره شخصیت‌هایی چون سردار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور و سردار سرتیپ امیرعلی حاجی‌زاده فرمانده نیروی هوافضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی حضور داشتند و به سخنرانی پرداختند. همچنین در این جشنواره از ۳۴ آثار برتر تقدیر شد و در پایان از فصلنامه علمی پژوهشی «یافته‌های پدافند غیر عامل» به عنوان یک سند عالی در حوزه پدافند غیر عامل که از سوی دانشگاه فارابی تدوین شده است، رونمایی شد.

افزایش ۱۰۰ درصدی آثار علمی پژوهشی جشنواره سلمان فارسی در حوزه پدافند غیر عامل

دبیر چهارمین جشنواره علمی سلمان فارسی در این جشنواره اشاره به تاکیدات رهبر انقلاب به موضوع پدافند غیر عامل و مقابله با شیوه‌های پیچیده تهاجم دشمنان گفت: چهارمین جشنواره علمی سلمان فارسی با همکاری دانشگاه‌های معین دانشگاه جامع امام

انتظارات از موضوع جشنواره سلمان فارسی بیشتر است و بایستی برای بالا بردن سرعت خود سال آینده یک تحول جدی در این حوزه داشته باشیم و یک بازنگری در موضوعات مورد بحث و چارچوبها ایجاد کنیم

فرمودند: «هر روزی که می گذرد به اهمیت پدافند غیرعامل افزوده می شود» مفهوم این جمله این است که وقتی ما در شرایط فعلی هستیم بایستی نسبت به گذشته اهمیت بیشتری را برای امور پدافند غیرعامل در نظر بگیریم. رهبری فرمودند در برهه کنونی شیوه های تهاجم دشمن به نحوی است که اگر مسئولان ارشد کشور اهمیت پدافند غیرعامل را درک نکنند یا پدافند غیرعامل آنچنان که باید و شاید در کشور توسعه پیدا نکند و اعمال نشود، ما در معرض تهدیداتی قرار می گیریم که بعضا می تواند برای کشور جبران ناپذیر باشد، این یک طرف قضیه است، طرف دیگر قضیه شما هستید، شما باید که با جدیت و اقتضائاتش پدافند غیرعامل را بایستی دنبال کنید یکی دیگر از این اقتضاعات این کار این است که کار کاملا علمی، دقیق و همه جانبه باید انجام شود.

سردار جلالی یادآور شد: امام خامنه ای عزیز این وظیفه را بر عهده ما گذاشته اند که ما باید در راستای تحقق منویات ایشان امورات محوله را با دقت و پشتکار دو چندان انجام دهیم. رهبری در فراز دیگری از بیانات خود افزودند: «سردار جلالی و بقیه همکارانی که با ایشان همکاری می کنند کار را با جدیت کامل دنبال کنند، اصرار دارم که همه بخش های کشور چه نظامی و چه غیرنظامی همکاری کامل و لازم را با سازمان پدافند غیرعامل داشته باشند»، در واقع رهبری یک جمع را خطاب قرار دادند. سازمان پدافند غیرعامل، کسانی که با زمان پدافند غیرعامل همکاری دارند و افراد و ارگان هایی که تکالیفی در این خصوص دارند مخاطب قرار گرفته اند اگر ما بخواهیم به تحلیل محتوای بیانات رهبری توجه کنیم، اشاره ایشان به پیچیدگی تهدیدات است یعنی در عرصه ای که ما قرار گرفتیم تهدیدات کاملا پیچیده شده هستند، به عبارتی (complicated) شده اند، پیچیدگی تعابیر و معانی گسترده ای دارد، پیچیدگی می تواند ابعاد پنهان یک موضوع باشد، یعنی این موضوع شفاف نیست یا به عبارتی دیگر ممکن است در آن جعل وجود داشته باشد، مفهوم دیگر هم یعنی می تواند ترکیب بین چند موضوع با یکدیگر معنی شود، ولی در فرهنگ عامه پیچیدگی به عنوان یک مفهوم غامض و تقریبا سخت عنوان می شود.

پیچیدگی های موضوعات علمی پدافند غیرعامل را کشف کنید

وی با اشاره به مفهوم پیچیدگی در کنار مفاهیم علمی خاطر نشان کرد: با در کنار هم گرفتن مفاهیم علمی و پیچیدگی مفهومی جدید در این حوزه شکل می گیرد، اقتضائات، صلاحیت ها، پیچیدگی ها، علمی بودن و همه جانبه بودن پنج محوری است که باید در آن ورود کنیم و انتظارات فرماندهی کل قوا را در خصوص مباحث پدافند غیرعامل با این رویکرد تحلیلی و تحقیقی در این پنج محور جامه عمل بپوشانیم. جمعی که در این سالن حضور دارد در واقع یک جمع علمی است و موضوعیت مجمع ما هم این است که تولید دانش، تلاش، مهارت، آموزش ها و مدیریت هایی که انجام شده را طی سال گذشته ارزیابی کنیم، علی القاعده باید پیچیدگی ها در بین تکنولوژی و فناوری ها از طریق فعالیت های علمی دقیق احصا شود تا مدیران و همکاران در تشخیص تهدیدات و آسیب ها دچار ابهام نشوند، لذا بایستی رویکرد تحقیقاتی محققان و پژوهشگران اصلاح شود تا ما این پیچیدگی ها را کشف کنیم چرا که اگر این پیچیدگی ها احصاء نشود دچار سردگمی خواهیم شد و نمی توانیم امور را به درستی انجام دهیم.

نگاه نو در تولید علم و فناوری می تواند سرعت تولید علم را بیشتر کند

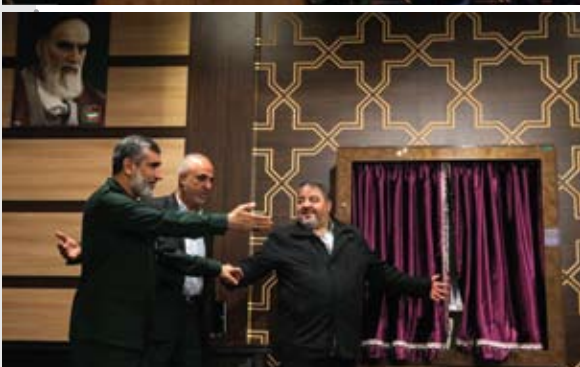
رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور با اشاره به این که امروزه در جهان، فناوری های زیادی در حال رشد هستند و سرعت رشد این فناوری ها نیز بسیار زیاد است، مطرح کرد: ما باید میزان و سرعت تولید علم و فناوری در کشور را با دنیا مقایسه کنیم و ببینیم این دو در چه تناسبی با یکدیگر قرار دارند، این که ما در جهت کسب علم و تولید آن فعالیت کنیم بسیار خوب است اما باید بدانیم سرعت تولید علم و فناوری در ایران چقدر است؟ اگر سرعت تولید علم و فناوری ما نصف باشد یا یک سوم و یا کمتر باشد به صورت طبیعی همواره دنباله رو تهدیدات ناشی از فناوری ها خواهیم بود. به تعبیر دیگر یک فناوری در دنیا تولید می شود، قابلیت، سرویس و خدمات تولید می کند و قطعا در کنار این کار کردها آسیب و تهدید نیز تولید می کند، اگر سرعت تولید علم فناوری ما در کشور پایین تر از جهان باشد ما باید دنباله رو تهدیدات باشیم و با حل یک آسیب از یک یا چند تهدید و آسیب جدید تولید شده غافل بمانیم، با این حال چگونگی می توانیم آسیب ها و تهدیدات را مدیریت کنیم؟ ما برای رصد، تحلیل و مدیریت این موضوعات راهی جز سرعت بخشیدن به تولید علم در کشور نداریم پس انتظار می رود با رویکردهای جدید و نگاهی نو تلاش خودمان را در تولید علم و فناوری بیشتر کنیم تا در تهدیدات و آسیب های پیش رو مصون بمانیم.

همه فناوری های ترکیبی قابلیت اشراف و کنترل را در ذات خودشان دارند

سردار جلالی مطرح کرد: فناوری های مدرن و جدید به اندازه های قابل توجهی ترکیبی شده اند، ترکیبی به این معنا که فناوری ها در حوزه فناوری های همگرا؛ ترکیب و بعضا فناوری های جدید را بوجود آورده اند و با توجه به قابلیت هایی خاصی که در فناوری های ترکیبی جدید بوجود آمده، توانسته اند در درون این فناوری ها یک مفهومی به نام «استتار تهدید» بوجود بیاورند، یعنی وقتی ما فناوری را از درون مورد کنکاش قرار می دهیم، مشاهده می کنیم در آن مدیریت و کنترل از راه دور، کنترل گریزی از مرکز، اشراف اطلاعاتی در ذات آن فناوری نهادینه شده است و در چرخه اطلاعات داده ها در این فناوری تجمع شده و ارسال و تحلیل می گردد و از آن استفاده می شود، به این موضوع بنده چندین بار در جلسات مختلف اشاره کرده ام در همه فناوری های مهم سیستمی شدن و ترکیب یک فناوری با فناوری سایبری وجود دارد، در واقع (Big Data) تولید می شود و تحلیل (Big Data) باعث بوجود آمدن اشراف و تسلط اطلاعاتی را برای صاحب فناوری ایجاد می کند بنابراین برای ما به صورت طبیعی همه فناوری های جدید که به تعبیری جزء فناوری های هوشمند هستند، قابلیت اشراف و کنترل را در ذات خودشان دارند، این شامل بسیار از فناوری های هوشمندی است که مردم در همه جا از آنها استفاده می کنند.

فناوری های نوین، محیط اختلاط تهدید و فرصت هستند

وی هشدار داد: کارشناسان ما ساده ترین نوع فناوری یعنی همین دوربین های مدار بسته که مورد استفاده عموم مردم برای حفاظت است را در آزمایشگاه تخصصی کنترل کردند، مدار الکترونیکی داخل این دوربین ها قابلیت دریافت

جایگاهی در توسعه فناوری قرار داریم و آمریکایی‌ها می‌گویند، ما باید به واسطه فناوری‌ها جهان را اداره کنیم این استراتژی حاکم بر فناوری است، بنابراین فناوری را نباید به تنهایی و صرفاً در راستای این که یک فناوری است، مورد ارزیابی قرار داد بلکه باید دید این فناوری توسط چه کشوری تولید شده، مقصد آن کجاست و قرار است به چه نحوی مورد استفاده قرار بگیرد، این یک موضوع هوشمندانه است.

زوال حکومت‌های سنتی با توسعه فناوری‌های سایبری

وی عنوان کرد: در پدافند غیرعامل درگیر دو موضوع هستیم: (۱) مولفه مباحث فنی و سخت افزاری (۲) مولفه‌های انسانی، که ناشی از نگاه انسان و در واقع دکترین استراتژی و نحوه بکارگیری آن فناوری است. وقتی در اسناد آمریکایی‌ها تامل می‌کنیم می‌بینیم که معماری جهان بر اساس توسعه فناوری‌های سایبری است و یا در جایی دیگر آمریکایی‌ها عنوان می‌کنند زوال حکومت‌های سنتی با توسعه فناوری‌های سایبری صورت می‌گیرد، به عنوان مثال نظام اقتصادی، پولی و تجاری جهان وقتی مبتنی بر فناوری‌های سایبری است، باید مراقب بود مأموریت ما در سازمان پدافند غیرعامل پرداختن به همین تهدیدات و آسیب‌هاست. ما نمی‌توانیم چشممان را به روی این موضوعات ببندیم و صرفاً به جزئیات سخت افزاری و فنی فناوری بپردازیم. در این خصوص هم رشته‌های علوم انسانی، علوم استراتژیک، علوم دفاعی و علوم راهبردی وظیفه‌دار هستند و باید فعال شوند و ارتباط راهبردها و نقشه راه بالادستی بالادستی دشمنان را در فناوری‌ها و راهکارهای مقابله با آن را استخراج کنند، بخشی از بیانات رهبر معظم انقلاب که ناظر به همه جانبه بودن پدافند غیرعامل بود مربوط به همین موضوعات است.

باید نسبت به فناوری‌ها پیش‌کنش‌گرایانه عمل کنیم

رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور اظهار کرد: رهبری در بخش دیگری از بیانات خود می‌فرمایند: «اگر پدافند غیرعامل آنچنان که باید و شاید توسعه پیدا نکند و اعمال نشود ما مورد تهدید قرار می‌گیریم» یا وضع موجود باید و شایستگی است که مورد نظر رهبری است؟ یا باید شایستگی است که کفایت مأموریت ما را می‌کند؟ طبیعتاً پاسخ منفی است، تلاش‌هایی صورت گرفته ولی آن اتفاقی که مورد انتظار رهبر معظم انقلاب در پدافند غیرعامل باید صورت بگیرد محقق نشده است. اگر ما بخواهیم نسبت به فناوری‌ها پیش‌کنش‌گرایانه عمل کنیم باید سرعت تولید علم را به اندازه سرعت تولید علم در دنیا جلو ببریم یعنی اگر محصولی در دنیا می‌خواهد تولید شود ما باید همزمان مطلع شویم باید بررسی کنیم این فناوری جامعه ما را با چه فرصت‌ها و تهدیداتی مواجه می‌کند، مثل فناوری شبکه‌های اجتماعی نباشد که همه نظامات رسانه‌ای، اطلاعاتی و امنیتی ما را بر هم بزند و مسئولان ما مستاصل بمانند که در قبال این فناوری چه کاری باید انجام دهند و این پدیده را چگونه مدیریت کنند، اگر تولید فناوری‌ها را رصد نکنیم تابعی از این جریان خواهیم بود، برخی از این فناوری‌ها اقتصاد، فرهنگ، خانواده، ارزش‌ها و... را در کشور دچار اختلال و مشکل می‌کنند. سردار جلالی مطرح کرد: افرادی که همه اثرات یک فناوری را رصد می‌کنند، افراد معدودی هستند. هر فردی از زاویه باریک نگاه خود به فناوری توجه می‌کند، در واقع آن نظام حکمرانی که باید این پدیده‌ها را مدیریت کند، مجهز به یک نظام رصد فوارانه باشد، بایستی به یک برآورد جامع و یک چهارچوب کلی در این موضوع برسیم، این مشکلی است که ما در پدافند غیرعامل با آن مواجه هستیم، لذا پدافند غیرعامل بنا دارد از نظر علمی کاملاً متحول شود و رویکرد و نگاهی نو را در عرصه رشد و تولید علم پیش بگیرد، نقش جشنواره علمی سلمان که محلی برای تولید علم در حوزه پدافند غیرعامل است نیز همین است باید این جشنواره نگاه‌ها و رویکردهای نویی را در آینده اتخاذ کند. ما باید بتوانیم فناوری‌های مهاجم و اثرگذار در کشور را شناسایی کنیم، اثرات و پیامدهای آن را کنترل کنیم، الان فناوری به نام شبکه‌های اجتماعی به همه شئون ما اثرگذار شده است، سوال اینجاست که ما در حوزه دینی، فرهنگی و ارزشی باید بر این فناوری تعیین تکلیف کنیم یا او برای ما تعیین تکلیف کند؟ این فناوری اثرات خود را بر جامعه ما گذاشته، سخن ما این است شبکه‌های اجتماعی یک فناوری نو هستند که باید از آن استفاده کرد ولی باید جایگاه ارزش‌ها، اصول ایرانی، اسلامی مشخص شود ما باید از فرصت‌های این فناوری استفاده کنیم و در این فناوری اثرگذار باشیم.

وی در ادامه خاطر نشان کرد: فناوری‌ها با سرعت بسیار زیادی وارد کشور می‌شوند و خارج از یک (Framework) سیاستی اثرگذاری می‌کنند و طبیعتاً رویکرد ما در مواجهه با آنها واپس‌گرایانه خواهد بود در صورتی که آن چیزی که از پدافند غیرعامل از نگاه رهبری مورد تأکید است این است که مصون‌سازی قبل از حادثه باید حاصل شود،

و ارسال اطلاعات و اشراف، کنترل و مدیریت را داراست در واقع می‌شود مدیریت و کنترل از راه دور، کنترل‌گریزی از مرکز، اشراف اطلاعاتی که در ذات فناوری‌های جدید وجود دارد را به عنوان جزئی از ویژگی‌های فناوری‌های نو قلمداد کرد، فناوری‌های نو محیطی را برای ما ایجاد می‌کنند که محیط اختلاط تهدید و فرصت است، ما در بررسی فناوری‌ها در سازمان پدافند غیرعامل با محیطی از فرصت‌ها و تهدیدها روبه‌رو هستیم، هیچ کارشناسی با قطعیت تمام نمی‌تواند اعلام کند که یک فناوری صرفاً تهدید است و یا صرفاً فرصت لذا بررسی و تحلیل فناوری‌ها از نظر فرصت‌ها و تهدیدات نیز باید به صورت علمی در دستور کار قرار گیرد تا میزان فرصت یا تهدید بودن یک فناوری برای ما روشن شود و به عبارتی یک کار علمی باید در زمینه رصد فناوری‌های نوین صورت گیرد.

رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور مطرح کرد: سازمان پدافند غیرعامل هر فناوری را باید از چند منظر بررسی کند: (۱) آن فناوری باید مورد پدیده‌شناسی قرار گیرد که در چه حوزه‌ای فعالیت می‌کند، اجزای آن چیست و در چه رنجی از دانش و علوم قرار دارد و کارکردهای آن چه خواهد بود (۲) چه خدمات، سرویس و فرصت‌های در آن فناوری وجود دارد (۳) تهدیدات این فناوری چیست؟ پس از بررسی فناوری‌ها می‌توان با تجزیه و تحلیل نحوه استفاده از این فناوری بگونه‌ای که درگیر تهدیدهای آن نشویم و بلکه از همه فرصت‌های آن نیز استفاده کنیم پدید می‌آید، این روندی است که ما باید در رابطه با همه فناوری‌های نوین سایبری به آن بپردازیم، برخی از فناوری‌هایی که باید مورد ارزیابی قرار گیرند مثل شهر هوشمند، پردازش ابری (Cloud Computing)، هوشمندسازی زیرساخت‌ها، فناوری‌های ترکیبی در حوزه

سایبری هستند اگر این مراقبت‌ها صورت نگیرد قطعاً در تور و شبکه‌های قرار می‌گیریم و مورد مدیریت و کنترل قرار می‌گیریم که این تهدید بسیار بزرگی برای ما خواهد بود. بنابراین شناسایی هر تهدید و فرصتی در فناوری‌ها در محیط اختلاط شدید فرصت‌ها و تهدیدها می‌تواند یکی از اقتضات پدافند غیرعامل باشد که ما باید به آن بپردازیم.

کاهش تسلط بر روندهای فناورانه جهانی، باعث افول امریکا خواهد شد

سردار جلالی اظهار کرد: دو نکته بسیار مهم در فناوری‌ها وجود دارد: (۱) استراتژی مستتر در ذات هر فناوری (۲) استراتژی حاکم بر فناوری، به این معنا که این فناوری قابلیت‌های پنج‌گانه خود: یعنی در تعامل با محیط و سیستمی بودن، تبادل اطلاعات، فرمانپذیری و کنترل از راه دور چگونه عمل می‌کند و کجای آن سیستم کلان وجود دارد، آمریکایی‌ها در اسناد راهبردی خود اعتراف می‌کنند اشراف و حاکمیت خود در عرصه فناوری را از دست می‌دهیم و این کاهش تسلط بر روندهای فناورانه جهانی باعث افول امریکا خواهد شد. این سند در سال ۲۰۱۹ و یک ماه پیش توسط خود آمریکایی‌ها مطرح و چاپ شده، علاقمندان می‌توانند این سند را مطالعه کنند، در بخش‌هایی از این سند آمده است ما در چه

نیبند، اقتصاد هم باید مقاوم باشد. اگر اصل دشمنی دشمنان را پذیرفته‌ایم، خب پس باید خیلی حواسمان را جمع کنیم. با این رشد فضای سایبری در کشور اگر از آن سوی مرزها می‌توانند در بخش‌های زیرساختی ما عملیات سایبری انجام دهند، ما در بخش‌های غیر نظامی بسیاری از این تهدیدات را جدی نگرفته‌ایم؛ لذا باید در حوزه پدافند غیرعامل نگاهمان را متحول کنیم. وی گفت: رد پای سعودی‌ها و اماراتی‌ها در اقتصاد ما پیداست. عربستان در پاکستان پول می‌دهد و انسان اجیر می‌کند تا صدها عملیات علیه ما انجام دهند که یکی از آن‌ها موفق می‌شود و ۲۷ پاسدار شهید شدند. سردار حاجی زاده عنوان کرد: ما یکسال است که به دعوت وزارت نیرو در حوزه آب ورود کرده‌ایم و خود آن‌ها هم فهمیده‌اند که در چند سال گذشته اتفاقاتی در حوزه آب افتاده است. الان اعلام کرده‌اند که به دنبال خرابکاری در حوزه موشکی ما هستند. ما چند سال است که این موضوع را فهمیده‌ایم، ولی صدایش را در نیورده‌ایم. آن‌ها تلاش می‌کردند تا در قطعاتی خرابکاری کنند و موشک‌ها روی هوا منفجر شود. اما تا الان هیچ غلطی نتوانستند بکنند. چون ما از قبل پیش‌بینی کردیم و در این بخش مقاوم‌سازی کردیم.

فرمانده نیروی هوافضای سپاه تاکید کرد: ما قطعاً پیروز و موفقیم و در حوزه‌هایی که احتمال آسیب‌پذیری داریم باید مقاوم‌سازی کنیم. حرکت رو به قله باید ادامه پیدا کند. با این بینایی رهبر انقلاب این باقی‌مانده راه را هم طی کنیم و اگر به قله برسیم دیگر کارها راحت می‌شود و دشمن هم ناامید می‌شود.

■ اگر سرعت تولید علم فناوری ما در کشور پایین‌تر از جهان باشد ما باید دنباله‌رو تهدیدات باشیم و با حل یک آسیب از یک یا چند تهدید و آسیب جدید تولید شده غافل بمانیم، با این حال چگونه می‌توانیم آسیب‌ها و تهدیدات را مدیریت کنیم؟!

اگر این مصون‌سازی را قبل از حادثه را در بدنه جامعه و دستگاه‌های کشور ایجاد کرده باشیم، قطعاً حادثه برای ما بوجود آمد بر ما اثر گذار نباشد.

برای پاسخ به تهدیدات نیاز جهاد علمی بین‌رشته‌ای داریم

رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور با تاکید بر لزوم استفاده از آموزش علوم بین‌رشته‌ای، عنوان کرد: باید یک مراسم ختم برای علوم مهندسی گذشته بگیریم و آنها را دفن کنیم و یک جشن تولد برای علوم فنون جدید مهندسی بگیریم. در دنیای امروز با پیشرفت فناوری‌ها و وجود فناوری‌های ترکیبی علوم و فنون این فناوری‌ها نیز باید در برنامه آموزشی سازمان پدافند غیرعامل قرار گیرد، فناوری‌های ترکیبی فناوری‌هایی هستند که از هم افزایی دو یا چند فناوری ایجاد و یک فناوری جدید پدید می‌آورند. در مواجهه با این فناوری رفتارشناسی و کارکرد فناوری‌های گذشته کاربرد ندارد و باید با مدل‌های جدید رفتار و کارکرد این فناوری‌ها مورد ارزیابی قرار بگیرد. اگر در تولید علم به روش‌های جدید دانش توجه نکنیم باید کماکان دانش ۲۰ سال گذشته را دنبال کنیم، که متأسفانه این موضوع در اکثر رشته‌های ما حاکم است، به عنوان مثال کتب ما در حوزه امنیت سایبری به ۱۵ سال گذشته بر می‌گردد، بنابراین این منابع نمی‌توانند به تهدیدات امروز ما پاسخ دهند. ما نیاز به جهاد علمی بین‌رشته‌ای داریم. علوم مختلف می‌توانند با ترکیب با یکدیگر علوم بین‌رشته‌ای جدیدی را شکل دهند. برای مثال بیولوژیک و سایبری موضوع جدیدی به عنوان بیو سایبر تولید می‌کند.

پدافند غیرعامل می‌تواند راهبر فناوری‌های نو در کشور باشد

سردار جلالی با تاکید به تغییرات گسترده در نظام آموزشی و پژوهشی کشور، خاطر نشان کرد: سازمان پدافند غیرعامل به پرچمداری دانشگاه‌های معین خود باید این تغییرات گسترده را در خود آغاز کند و روش‌های متفاوتی را در تولید علم و ایجاد رشته‌های جدید آغاز کند، خوشبختانه دانشگاه آزاد تهران شمال نیز به این صف پیوسته و قطب پدافند غیرعامل در این زمینه شده است، بنابراین پدافند غیرعامل می‌تواند راهبر فناوری‌های نو در کشور باشد و این موضوع برای کشور به نظر من موضوع مبارکی است. وی در عنوان کرد: اجرای آموزش‌هایی که دانش و متون آن برای ۱۵ الی ۲۰ سال گذشته است باعث افتخار نیست، البته به عنوان مبانی و مقدمات اشکالی ندارد ولی نمی‌تواند جوابگوی نیاز امروز کشور باشد اگر کسی در گذشته درسی خوانده و از دانش تولید شده امروز اطلاعی نداشته باشد، قطعاً از اعتبار دانش او کاسته می‌شود لذا در این راستا دانشگاه‌های معین سازمان پدافند غیرعامل می‌توانند، پیش‌ان علمی کشور باشند، انتظاری که ما از جشنواره علمی سلمان داریم این است که بتوانیم سرعت تولید علم، سرعت شناخت رشته‌ها و علوم مختلف را به اندازه‌ای جلو ببرد که بتواند حادثه و فناوری را قبل از وقوع و ورود به کشور شناسایی کند و راه‌حل‌ها و رویکردهایی را به کشور ارائه دهد تا نقشه راهی برای جلوگیری از تهدیدات و آسیب‌های فناوری‌های جدید در کشور باشد، پژوهشگران و محققان گرانقدر توجه داشته باشند این هدف‌گذاری کار بسیار جدی و اساسی است که باید در اولویت قرار گیرد.

سردار حاجی زاده: تقویت جایگاه پدافند غیرعامل در نیروی هوافضای سپاه

سردار حاجی زاده فرمانده نیروی هوافضای سپاه در جشنواره سلمان فارسی برگزار شد، طی سخنانی اظهار داشت: جنگ‌هایی که تاکنون رخ داده، ملت‌ها در آن آسیب‌های زیادی متحمل شده‌اند و هزینه‌های زیادی هم برای کاهش این آسیب‌ها اختصاص داده شده است.

وی افزود: در کشور خودمان برای اولین بار برای نگهداری مهمات از تونل‌های زیر زمینی در سال ۶۳ استفاده شد و تا به امروز هم برای نگهداری و ساخت موشک از این روش استفاده می‌شود و تا جایی که من اطلاع دارم در تمام نیروهای مسلح این روند طی می‌شود.

فرمانده نیروی هوافضای سپاه ادامه داد: با گذشت زمان شرایط تغییر کرده است. باید بپذیریم که تهدیدات ادامه دارد و باید بدانیم همه تهدیدات هم نظامی نیست. شاید بتوان گفت تهدیدات غیر نظامی امروز چند برابر تهدیدات نظامی است. وی تصریح کرد: امروز آسیب‌هایی که کشور و ملت ما می‌بیند عمدتاً در بخش غیر نظامی و عدم اجرای پدافند غیرعامل است. یکی از زمینه‌های دشمنی در حوزه اقتصاد است که در این حوزه با جلوگیری از فروش نفت و مبادلات ارزی کار خود را شروع کرده‌اند. تجربه نشان داده است که دشمن در هر زمینه‌ای بتواند ما را تهدید می‌کند و بخشی از این کار توسط عوامل خارجی و بخشی هم توسط عوامل داخلی انجام می‌شود.

سردار حاجی زاده عنوان کرد: یکی از ابزارهای دشمن، عملیات روانی و رسانه‌ای است و این‌ها ابزارهایی برای دشمنی با ملت ما است. وی با اشاره به تهدیدات زیست محیطی گفت: وقتی روند بارش‌ها در ۱۰ تا ۱۵ سال گذشته را ارزیابی می‌کنیم می‌بینیم که بارش در کشورهای پیرامونی ما افزایش داشته و در کشور ما کاهش داشته است لذا نباید با این موضوع ساده برخورد کرد. آیا مسئولان امر نباید با حساسیت با این موضوع برخورد کنند؟

فرمانده نیروی هوافضای سپاه گفت: همین اتفاقی که در سال‌های اخیر در خلیج فارس و دریای عمان اتفاق افتاد، موجب شد بسیاری از صیادان ما بیکار شوند و از سوی دیگر، برخی قراردادهای ضد صنعتی امضا می‌کنند و اینکه کشوری مانند امارات می‌آید خوراک ماهیان را از دریا استخراج می‌کند و در بیابان میریزد طبیعی نیست. وی اظهار داشت: امروز عرصه جنگ گسترش پیدا کرده است. همانطور که ما موشک‌هایمان را جایی می‌پریم که آسیب

در گفت و گو با دکتر شهاب قهرمانی، مشاور معاونت فرهنگ سازمان پدافند غیر عامل عنوان شد

هم افزایی آموزش و پرورش و پدافند غیر عامل در تهیه کتب آموزشی

دانش آموزان فیران پدافند غیر عامل در جامعه

دهیم، از گذشته کمیته پدافند غیر عامل وزارت آموزش و پرورش در دستگاه‌های دولتی جزء یکی از مهم ترین و فعال ترین کمیته‌های پدافند غیر عامل در کشور بود، اولین اقدام ما پس از ملاقات با سردار ریاست سازمان پدافند غیر عامل در سال ۱۳۹۴ آغاز شد. در این ملاقات بنا بر این شد که تیم ما یک سند راهبردی در حوزه پدافند غیر عامل در آموزش و پرورش طراحی و تدوین کند و ذیل آن سند، یک نقشه راه آموزش پدافند غیر عامل در آموزش و پرورش تعریف کنیم و در ادامه آن کتاب‌های هشت‌گانه را طراحی، تدوین و تالیف نماییم.

این سند راهبردی با لطف خدا و همکاری کارشناسان وزارت آموزش و پرورش و قرارگاه‌های سازمان پدافند غیر عامل طراحی و تدوین شد و به وزارت آموزش و پرورش ابلاغ شد. در آن سند راهبردی و در بندی از آن به نقشه راه آموزش در طی یک دوره پنج ساله اشاره شد که در ادامه این فعالیت، نقشه راه آموزش و پرورش نیز تدوین و مراحل پایانی و اخذ مجوز خود را در سازمان پدافند غیر عامل طی می‌کند و ان شاء الله به زودی توسط ریاست سازمان پدافند غیر عامل به آموزش و پرورش ابلاغ خواهد شد. نقشه راه آموزش پدافند غیر عامل در آموزش و پرورش از سال ۱۳۹۵ توسط تیمی از گروه‌های مختلف نخبگانی در سازمان پدافند غیر عامل کشور، اساتید و پیشکسوتان برنامه‌ریزی درسی در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی وزارت آموزش و پرورش اساتیدی از دانشکده پدافند غیر عامل دانشگاه امام حسین (ع) طراحی، تدوین و مورد نظرسنجی قرار گرفته است. طراحی نقشه راه آموزش پدافند غیر عامل در آموزش و پرورش طولانی‌تر از طرح‌های مشابه شد، آن هم به خاطر تغییراتی بود که در مرکز حراست و کمیته پدافند غیر عامل در وزارت آموزش و پرورش ایجاد شده بود و البته تغییراتی نیز در سازمان پدافند غیر عامل ایجاد شد که زمان طراحی و تدوین این طرح را به نسبت طرح‌های دیگر طولانی‌تر کرد، البته این موضوع برای ما فرصتی را بوجود آورد که در مورد این نقشه راه مطالعات و تحقیقات گسترده‌تری را انجام و در مورد طرح نظرواخواهی و اعتبارسنجی بهتری انجام دهیم که همه این پروسه باعث بالا رفتن کیفیت طرح نهایی شد.

اهداف و برنامه‌های نقشه راه آموزش پدافند غیر عامل در آموزش و پرورش چیست؟

ما دو برون داد از این طرح به سازمان پدافند غیر عامل تحویل دادیم که در قالب نقشه راه آموزش پدافند غیر عامل در آموزش و پرورش که شامل اهداف آموزش‌های مهارت محور پدافند غیر عامل بود، این طرح برای دوره‌های تحصیلی ابتدایی، متوسطه اول و متوسطه دوم هدف گذاری کرده که به عبارتی در اولین مرحله آن ما آموزش‌هایی را متناسب با جنسیت و مقطع سنی دانش آموزان در دوره ابتدایی، پایه‌های اول تا ششم و دوره اول و دوم متوسطه تهیه و تدوین کردیم که برای دختران و پسران تدارک دیده شده است.

گفت و گو با محمد رضا منات

دکتر شهاب قهرمانی مشاور معاون فرهنگی سازمان پدافند غیر عامل کشور و مدیر هدایت افکار عمومی معاونت فرهنگی است. وی پژوهشگر علوم دفاعی بوده و در وزارت آموزش و پرورش و دفتر تالیف کتاب‌های درسی نیز فعالیت‌هایی داشته است و از مولفان کتاب‌های آمادگی دفاعی به حساب می‌آید. وی می‌گوید: در سال‌های اخیر جایگاه وزارت آموزش و پرورش برای سازمان پدافند غیر عامل در امر آموزش عمومی آحاد مردم آشکار شده است و برنامه‌های مشترک زیادی را به همراه آموزش و پرورش برای سال ۹۸ کلید زده‌ایم. دکتر قهرمانی امیدوار است با همکاری‌هایی که بوجود آمده می‌توان یک زیرساخت فرهنگی مناسب در حوزه آگاهی‌سازی عمومی پدافند غیر عامل در کشور ایجاد نمود. در ادامه مشروح مصاحبه خبرنگار «صیانت پایدار» با ایشان را می‌خوانید:

به عنوان سوال نخست، طراحی سند راهبردی و نقشه راه آموزش پدافند غیر عامل در آموزش و پرورش از چه سالی و چگونه آغاز شد؟

بنده به لحاظ همکاری و سابقه‌ای که در وزارت آموزش و پرورش و دفتر تالیف کتاب‌های درسی داشتیم در معاونت فرهنگی سازمان پدافند غیر عامل تمرکز خود را روی ارتباط بهتر و کارآمدتر سازمان پدافند غیر عامل و وزارت آموزش و پرورش گذاشتیم تا اقدامات بیشتری را در این بستر انجام

طبیعی و غیرطبیعی ایمن‌تر خواهد بود.

آموزش عمومی نیاز به همکاری جمعی دارد. از صدا و سیما انتظار داریم که همراه با سازمان پدافند غیرعامل و به صورت مکمل این آموزش‌ها را در دستور کار قرار دهد. از بخش‌های مختلف آموزشی و رسانه‌ای کشور، اصحاب رسانه، مراکز فرهنگی، فرهنگسراها و... انتظار می‌رود در ارائه آموزش‌های پدافندی به مردم همراه سازمان پدافند غیرعامل باشند، همان‌طور که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) فرمودند: «پدافند غیرعامل مانند شعله‌ای بلند شود». برای اجرای آموزش‌های عمومی نیاز به یک خیزش ملی است. ما سالانه تلفات زیادی در تصادفات جاده‌ای، غرق‌شدگی، گازگرفتگی و آتش‌سوزی‌ها در سراسر کشور داریم. آموزش‌های عمومی در بحث پدافند غیرعامل و ایجاد تفکر پدافندی در دانش‌آموزان می‌تواند در بسیاری از این موارد کاهنده خسارات، جانی و مالی باشد. در جامعه قطعا فرهنگ‌سازی در حوزه پدافند غیرعامل یک سرمایه‌گذاری برای آینده کشور است و خرد جمعی و خیزش ملی همه دستگاه‌های مرتبط را می‌طلبد، با این کتاب‌ها و این برنامه‌ریزی که ما در آموزش و پرورش انجام دادیم قطعا تمام مسائل کشور حل نخواهد شد اما این یک راهی است برای هم‌افزایی و مشارکت عمومی برای بالا بردن دانش عمومی آحاد جامعه و پایین آوردن هزینه‌های کشور و جلوگیری از خسارات‌هایی که شاید با وجود دانش عمومی در موضوع پدافند غیرعامل کمتر شود.

سازمان پدافند غیرعامل بعد از اجرای نقشه راه آموزش پدافند غیرعامل در آموزش و پرورش، آموزش‌های عموم مردم را کلید خواهد زد. معاونت فرهنگی سازمان پدافند غیرعامل به عنوان مجری طرح‌های آموزش عمومی، آموزش‌هایی را برای آحاد مردم در نظر گرفته است که منجر به آموزش‌های بدون مدرک مردم می‌شود، به‌طور کلی در این طرح از آحاد مردم جامعه از هر صنفی با هر سطح سواد در هر جغرافیایی که در کشور زندگی می‌کنند، خواه روستایی، عشایری و یا شهری باشند در معرض این آموزش‌ها قرار می‌گیرند. آموزش‌های عمومی که مدت آن در طول سال به ۲ تا ۸ ساعت می‌باشد به مردم این مهارت‌ها را آموزش می‌دهد که در برابر بسیاری از خطرات نوپدید و برخی تهدیدات فراروی کشور آمادگی‌های لازم و اولیه را داشته باشند.

با تشکر از این که در این مصاحبه شرکت کردید.

من هم از شما و مجموعه «صیانت پایدار» تشکر می‌کنم.

مرحله دوم شیوه‌نامه آموزش‌های عمومی و تخصصی در گروه‌های هدف آموزش و پرورش بود، به عبارتی ما شیوه‌نامه‌ای را تنظیم کردیم که این آموزش‌های عمومی و تخصصی برای گروه‌های هدف در آموزش و پرورش طی ۵ سال آینده چگونگی باشد، گروه هدف اصلی ما در این پروژه تربیت مدرسان کشوری هستند که طی آن مدرسان در مناطق مختلف وزارت آموزش و پرورش برای معلمان، دانشجو معلمان، دبیران آمادگی دفاعی، مدیران، سرایداران، اولیای دانش‌آموزان و همکاران اداری مباحثی را که در نظر گرفته‌ایم آموزش می‌دهند.

مرحله سوم نقشه راه آموزش پدافند غیرعامل در آموزش و پرورش، دستورالعمل تعیین نقش و وظایف آموزشی سازمان پدافند غیرعامل است. سازمان پدافند غیرعامل برای قرارگاه‌های هشت‌گانه خود نقش و وظایف آموزشی را طراحی و تدوین کرده است که به عنوان مثال قرارگاه پدافند سایبری در پنج سال آینده در این گام‌ها بایستی چه محصولاتی را برای گروه‌های مختلف سنی در وزارت آموزش و پرورش تولید کند. بسته آموزشی شامل: فیلم، فیلم کوتاه، مستند، کتابچه، پرورش، پویانمایی، تیزر و... برای هر یک از قرارگاه‌ها و معاونت‌ها نقش‌ها و وظایفی در این طرح تعریف شده است و مشخص شده هر یک از قرارگاه‌های هشت‌گانه و معاونت‌ها مثل معاونت بسیج و امور استان‌ها، معاونت فرهنگی، معاونت آموزش در این پنج سال چه اقداماتی را باید انجام دهند. این آموزش‌ها و بسته‌های آموزشی برای تمامی افراد درگیر با این طرح برنامه‌ریزی شده است به عنوان مثال: کارکنان اداری، کارکنان مدارس، آموزگاران، مربیان، اولیای دانش‌آموزان، خدمتگزاران مدارس سرایداران، مسئولین بوفه مدارس و نگهبانان مدارس که بخش حفاظت و حراست از مدارس را بر عهده دارند جامعه هدف ما هستند و می‌توانند از تولیدات بهره ببرند.

شما به تالیف کتب هشت‌گانه در این طرح اشاره کردید. در مورد این کتب بیشتر توضیح دهید.

در این سند راهبردی مصوب شد تا ذیل نقشه راه هشت کتاب آموزشی خودخوان طراحی و تدوین شود، ریاست سازمان پدافند غیرعامل کشور، سردار جلالی تاکید داشتند از این هشت کتاب دو کتاب ویژه دختران تألیف شود که این اتفاق افتاد و دو کتاب نخست برای تحت عنوان پدافند غیرعامل برای دانش‌آموزان دختر متوسطه دوره اول و دوم تألیف شد. این دو کتاب بعد از این که در سازمان پدافند غیرعامل و وزارت آموزش و پرورش نظرسنجی و اعتباربخشی شد در هفته پدافند غیرعامل رونمایی شد و آموزش و پرورش نسبت به چاپ اقدام کرده است و از اول مهرماه سال ۹۸ در چرخه آموزشی کشور قرار می‌گیرد. این کتاب‌ها، کتاب‌های خودخوانی هستند که برای دانش‌آموزان دختر در مقطعی که ذکر شد توصیه‌هایی دارند تا متناسب با سن و جغرافیای محل زندگی خود در حوزه‌های مختلف پدافندی مثل پدافند زیستی، سایبری، پدافند اقتصادی، پدافند فرهنگی و جنگ نرم آشنا شده و مطالبی را در این موارد بیاموزند تا بتوانند در زندگی خود از آن بهره ببرند.

چهار کتاب دیگر نیز طراحی و تدوین شده است که مراحل پایانی را طی می‌کنند، تقریباً ۹۰ درصد کار تالیف این کتب انجام شده و امیدواریم که بتوانیم مهر سال ۹۸ این ۴ کتاب را نیز به چرخه آموزش کشور اضافه کنیم. این چهار کتاب با عنوان پدافند غیرعامل برای دانش‌آموزان ابتدایی دوره اول و دوم (دختران و پسران)، دانش‌آموزان دوره اول و دوم متوسطه پسران ارائه خواهند شد، که مجموعاً این ۶ کتاب به همراه دو سند در مهر ۹۸ در آموزش و پرورش در سراسر کشور وارد چرخه آموزش خواهند شد.

این کتاب‌ها بناسند در قالب برنامه‌های آموزشی سال ۹۸ و در مسابقات کتابخوانی سراسری در سطح استان‌ها و شهرستان‌های کشور مورد بهره‌برداری قرار گیرند، برگزیدگان این مسابقات نیز در تهران گرد هم می‌آیند و مورد تقدیر قرار خواهند گرفت، امیدواریم اثرات این کتاب‌ها را در فرهنگ‌سازی اجرای اصول پدافند غیرعامل در کشور شاهد باشیم.

این کتاب‌ها جزء دروس رسمی دانش‌آموزان خواهد بود و یا مربوط به فوق برنامه آموزشی آنان است؟

ببینید در آموزش و پرورش بر اساس سند تحول بنیادین یک سری درس‌های رسمی و برنامه‌های فرهنگی دانش‌آموزان را داریم که در آنجا ما درس آمادگی دفاعی را داریم در آمادگی دفاعی پایه نهم و پایه دهم در هر دوی این کتاب‌ها یک فصل به پدافند غیرعامل اختصاص داده شده است که سازمان پدافند غیرعامل را در پایه نهم معرفی می‌کند و در پایه دهم کاربرد پدافند غیرعامل در زندگی دانش‌آموزان توضیح داده می‌شود. اما این کتاب‌هایی که به تازگی تالیف کرده ایم به عنوان کتاب‌های کمک آموزشی و برنامه‌های آموزشی فوق برنامه مدرسه است، بر اساس سند تحول بنیادین مدارس موظف هستند برنامه‌های آموزشی مازاد بر ساعات فرهنگی برای دانش‌آموزان پیش‌بینی کنند که یکی از آن برنامه‌ها یا فوق برنامه‌ها همین آموزش‌های پدافند غیرعامل است که شامل امداد و نجات، اطفای حریق، مانورهای سالانه پدافند غیرعامل، آمادگی در برابر زمین‌لرزه را در برمی‌گیرد که خوشبختانه بخش‌های عملی نیز برای این کتاب‌ها در مدارس گنجانده شده که قطعا مکمل خوبی برای آن خواهد بود. این کتاب‌ها یک سند و نقشه راه برای مدرسه است. برای هر دانش‌آموز توصیه‌هایی دارد که موجب می‌شود، دانش‌آموزان سفیران پدافند غیرعامل در خانواده‌های خود شوند و مطالب آموخته شده را به خانواده خود انتقال دهند، مثل طرح‌های اصلاح الگوی مصرف، نوع مصرف انرژی، شیوه عمل در فضای مجازی، مراقبت‌های زیست محیطی و... که باید دانش‌آموزان بیاموزند و به خانواده‌ها انتقال دهند در این کتب همه موضوعات با رویکرد پدافند غیرعامل گنجانده شده است.

به نظر شما این طرح چه آثاری در جامعه کنونی ما می‌تواند داشته باشد و مستلزم چه حمایت‌هایی است؟

سازمان پدافند غیرعامل و آموزش و پرورش این اقدامات را با خرد جمعی، استفاده از نظرات کارشناسان خبره و ظرفیت‌های هر دو سازمان انجام داده است. همه صاحب‌نظران معتقدند که فرهنگ‌سازی در همه دنیا امری زمان‌بر است اما یک کار زیرساختی و سرمایه‌گذاری برای آینده هر کشور است به نظر من دانش‌آموز وقتی فهم می‌کند و یاد می‌گیرد که در کشوری کم‌آب زندگی می‌کند و نوع مصرف آب را در زندگی شخصی خود باید اصلاح کند، قطعا در آینده به عنوان یک سفیر پدافند غیرعامل از بحران آب جلوگیری خواهد کرد. زمانی که دانش‌آموزی می‌آموزد در کشوری لرزه‌خیز زندگی می‌کند، همیشه آمادگی خود را حفظ می‌کند و به عنوان یک سفیر پدافند غیرعامل در برابر حوادث و بلایای طبیعی آمادگی دارد و از خسارت‌های مالی و جانی در بحران می‌کاهد، دانش‌آموزی که در مصرف انرژی، در مصرف مواد غذایی، در مصرف کالا و خدمات اصول مصرف را رعایت می‌کند، یک سرمایه عظیم اجتماعی برای آینده است. جامعه‌ای که آموزش دیده باشد، قطعا در برابر انواع خسارت‌های حوادث انسانی،

گفت‌وگو از محمد بهرامی

سردار «سید داوود رسولی» معاون آموزش و پژوهش سازمان پدافند غیرعامل کشور می‌گوید: پدافند غیرعامل یک علم بین رشته‌ای است و در حوزه‌های وسیعی همچون علوم پایه، علوم مهندسی، علوم پزشکی، علوم انسانی و هنر مورد استفاده قرار می‌گیرد لذا نمی‌توانیم بگوییم پدافند غیرعامل فقط در امور نظامی کاربرد دارد. در گفت‌وگو با وی به بررسی وضعیت آموزش در حوزه پدافند غیرعامل، راهکارها و چالش‌های پیش رو پرداخته‌ایم. متن ذیل مشروح مصاحبه خبرنگار «صیانت پایدار» با ایشان است.

■ سردار به عنوان نخستین سوال! از منظر شما پدافند غیرعامل چیست و چه اهمیتی در شرایط فعلی دارد؟!

ببینید پدافند غیرعامل یک علم بین رشته‌ای است و در حوزه‌های وسیعی همچون علوم پایه، علوم مهندسی، علوم پزشکی، علوم انسانی و هنر مورد استفاده قرار می‌گیرد لذا نمی‌توانیم بگوییم پدافند غیرعامل فقط در امور نظامی کاربرد دارد. به عنوان مثال ما در علوم مهندسی اگر یک ساختمان را در نظر بگیریم مصالح ساختمان، اسکلت ساختمان را در نظر بگیریم ایمنی ساختمان تلقی می‌شود اگر برای همان ساختمان سیستم‌های مانیتورینگ و دوربین‌های مدار بسته قرار دهیم و یک نگهبان برای آن پیش‌بینی کنیم و توری حصار (فنس) گذاری کنیم این برابر است با موضوع امنیت این ساختمان و یا اگر برای این ساختمان یک پناهگاه درست کنیم که در زمان حملات موشکی بتواند مقابله کند و جلوی آسیب‌های ناشی از این حملات را بگیرد این می‌شود پدافند غیرعامل. ما چه در بلایای طبیعی و چه در بلایای غیرطبیعی و انسانی استحکام ساختمان و حفظ امنیت جانی ساکنین آن را تامین کنیم به نوعی در مسیر دفاعی گام برداشته‌ایم و مباحث پدافندی را در مورد آن ساختمان لحاظ کرده‌ایم، حال برای درک بهتر موضوع مثال‌های دیگری می‌زنم. اگر ما در طبقه منفی سوم یک بیمارستان یک اتاق عمل بسازیم این یعنی که ما دقیقاً یک اصل پدافندی را در ساخت آن بیمارستان رعایت کرده‌ایم و یا اگر در یک نیروگاه تجهیزات و سامانه‌های دیسپچینگ را که در طبقات فوقانی آن نیروگاه قرار دارد به طبقات منفی انتقال دهیم باز هم توانسته‌ایم یکی از اصول پدافندی را در مورد یک مرکز حساس و حیاتی رعایت کنیم.

برخی پدافند غیرعامل را صرفاً در مورد بحث نظامی تلقی می‌کنند که این نوع برداشت کاملاً اشتباه است باید عرض کنم در پدافند غیرعامل موجودات زنده انسان، حیوان، نباتات و موجودات غیرزنده مثل ساختمان‌ها، راه‌ها، مراکز درمانی و آموزشی، شهرک‌های صنعتی و... همه بنا به ماهیت خود در حوزه فعالیت سازمان پدافند غیرعامل هستند، به بیان دیگر به هر اقدام غیرمسلحانه‌ای که موجب کاهش آسیب‌پذیری نیروی انسانی، ساختمان‌ها، تأسیسات، تجهیزات، اسناد و شریان‌های کشور در مقابل عملیات خصمانه و مخرب دشمن گردد، پدافند غیرعامل گفته می‌شود. یعنی ما در جنگ و یا مواقع بحران باید این آمادگی را داشته باشیم تا آب و تغذیه مردم برقرار باشد و اقدامات ما به گونه‌ای باشد که باعث فریب و انحراف دشمن، حفظ زیرساخت‌ها و نجات جان انسان‌ها شود تا باعث ایجاد بازدارندگی و پایداری، تسهیل در مدیریت، تداوم خدمات‌رسانی شود. به طور کلی می‌توان گفت که این‌ها تعریفی از پدافند غیرعامل هستند.

در گفت‌وگو با معاون آموزش و پژوهش سازمان پدافند غیرعامل کشور عنوان شد

پدافند غیرعامل یک دانش بین‌رشته‌ای است دربرخشته‌ها مرتبط با پدافند غیرعامل خلاء جدی داریم

■ پدافند غیرعامل از نظر آموزشی در چه وضعیتی قرار دارد؟!

پدافند غیرعامل پاشنه آشیل هر کشوری است. هیچ مسئول و کشوری این موضوع را عنوان نمی‌کند که کشورش در چه سطحی از آمادگی پدافندی قرار دارد و چه اقداماتی را در این خصوص انجام داده است. پدافند غیرعامل مثل یک مقاله ISI نیست که در آن تعداد فعالیت‌های یک کشور در حوزه پدافند غیرعامل در آن شمرده شود. مثلاً بگوییم که ما در ایران در حوزه پدافند ۱۰ یا ۱۵ کار را انجام داده‌ایم و کشور دیگر ۵ کار انجام داده و مقایسه کنیم. یک کشور ممکن است در ظاهر زیر ساخت حمل نقل مثل مترو درست کنند و گسترش دهد ولی همان متروی که ساخته شده شاید به نوعی یک طرح پدافندی باشد یا به نوعی طرح تخلیه شهرهای پرجمعیت در زمان بحران و یا جنگ همین تونل‌های مترو به عنوان راه‌های زیر زمینی باشد که در حوزه اقدامات پدافند غیرعامل هر کشور قرار می‌گیرد. به‌طور کلی اقداماتی که یک کشور در راستای پیشرفت و توسعه خود انجام می‌دهد شاید در ظاهر پدافندعامل نباشد ولی طبیعتاً در متن کار اقدامات و تدابیری سنجیده می‌شود که ممکن است آن طرح توسعه‌ای و زیرساختی دو یا چند منظوره مورد بهره‌برداری قرار گیرد به عنوان مثال کارخانه‌ای ساخته می‌شود که در زمان عادی یک کار بخصوص انجام می‌دهد ولی در زمان بحران ماموریت آن عوض شده و ماموریت پدافندی خود را انجام می‌دهد.

ما حرکت خودمان را از سال ۱۳۸۲ شروع کردیم و چون این حرکت هنوز نوباست شاید فکر کنید ما پیشرفت چندانی نداشته‌ایم ولی باید خدمت شما عرض کنم به نسبت زمانی که سپری شده کارهای بسیار زیادی در حوزه پدافند غیرعامل صورت گرفته به نحوی که ما در برخی از موارد در قله‌های دانش هستیم. ما در حوزه‌های مختلف پدافندی همچون حوزه‌های زیستی و سایبری به دستاوردهای شگرفی رسیده‌ایم. این که ما مستقیماً بخواهیم عنوان کنیم در چه جایگاهی هستیم شاید به نوعی کار درستی نباشد چون هیچ کشوری آخرین دستاوردهای خود را در مورد مسائل زیرساختی و حیاتی اعلام نمی‌کند، اما این اطمینان وجود دارد که کشور در مسیر درستی از لحاظ پدافند غیرعامل قرار گرفته و پیشرفت‌های خوبی نیز در این حوزه حاصل شده است.

■ معاونت آموزش سازمان پدافند غیرعامل چه برنامه‌ای برای تقویت این سازمان در سطح آموزشی کشور دارد؟!

ما در مسئله آموزش و پرورش کتاب آمادگی دفاعی را در برنامه آموزشی وزارت آموزش پرورش داشتیم و هم اکنون این کتاب در سطوح مختلف آموزشی کشور تدریس می‌شود، سازمان پدافند غیرعامل نیز از این کتاب استفاده کرده و بخشی از مطالب حوزه پدافند غیرعامل را در یکی از فصل‌ها با همین عنوان به صورت اختصاصی گنجانده است. البته بخش‌های دیگری نیز که با موضوعات جنگ نرم و ... که برگرفته از مباحث پدافندی و مورد نیاز دانش‌آموزان عزیز بود

کارشناسی ارشد در اقتصاد مقاومتی راهاندازی کند در صورتی که اگر بخواهیم اقتصاد مقاومتی را توسعه دهیم باید در گرایش‌های مختلف مثل معدن، صنعت، انرژی و... دوره‌های بسیار زیادی را تعریف کنیم.

در مقطع کارشناسی ارشد رشته مدیریت رسانه نیز می‌توانیم دوره‌های مختلفی اعم از مدیریت شبکه‌های اجتماعی، مدیریت رسانه‌های نوشتاری، دوره‌های تکمیلی رسانه‌های برخط و تلویزیون راهاندازی کنیم. وقتی این علم در آن رشته وجود ندارد ما در آن آسیب‌پذیر بوده و هستیم. بهترین ابزار برای رفع این آسیب‌ها این است که ما فرهنگ آموزش پدافند غیرعامل را گسترش و آن را در سیستم آموزشی کشور نهادینه کنیم و در ساختار و سازمان خود از آن استفاده کنیم. سازمان پدافند غیرعامل به دنبال این موضوع نیست که دانشگاهی با این عنوان تاسیس کند، این نه سیاست ستادکل نیروهای مسلح است نه سیاست ریاست سازمان پدافند غیرعامل. ما به لطف خدا از نظر داشتن مراکز علمی در کشور مشکلی نداریم ما مراکز علمی خوبی چه در بخش نظامی و چه در بخش غیرنظامی داریم. ما باید دانشگاه‌ها و مراکز علمی خودمان را به صورت هدفمند و با جهت‌دهی درست به سمت آموزش پدافند غیرعامل ببریم، ما اگر بتوانیم ۱۲۰ دانشگاه دولتی و دانشگاه آزاد اسلامی، پیام نور و علمی کاربردی را در مباحث پدافند غیرعامل فعال کنیم و پدافند غیرعامل را در آنها نهادینه کنیم هنر کردیم ما با این کار می‌توانیم یک جمعیت ۴ میلیونی را با پدافند غیرعامل آشنا کنیم و آموزش دهیم این بهتر است یا یک دانشگاه با ظرفیت ۹۰ هزار نفر تاسیس کنیم؟

از لحاظ الگو گرفتن نیز باید نگاه کنیم علم نانو چگونه در کشور رشد کرد، رشد علم نانو واقعا عالی بوده است تا جایی که الان ما در این علم یکی از پنج کشور برتر جهان هستیم، پدافند غیرعامل نیز باید با همین روش با تشکیل یک کمیته در شورای عالی انقلاب فرهنگی کاری کنند که پدافند غیرعامل در سیستم آموزشی کشورساری و جاری شود. اندیشمندان ما باید دراینباره تبادل نظر داشته باشند. مثلا در علوم پایه ما نباید به نتیجه‌هایی بر بخوریم که دانشگاه‌های فیزیک هسته‌ای را تعطیل کنند. ما باید مباحث را در چارچوب خاص خود پدافند غیرعامل انجام دهیم.

■ در پایان اگر صحبتی دارید بفرمایید.

شما تصور می‌کنید آمریکایی‌ها به چه دلیل در خلیج فارس حضور دارند؟ بگفته خودشان برای حفظ امنیت ملی خود در منطقه حضور دارد این‌ها مثلا پدافند غیرعامل را دارند برای کشور خودشان در خلیج فارس اجرا می‌کنند و با این شعار جلو می‌روند، ما هم برای حفاظت از کشورمان به موشک نیاز داریم، همانطور که وزیر امور خارجه عنوان کرد ما از شمشیر که نمی‌توانیم برای حفاظت از خودمان استفاده کنیم ما باید موشک داشته باشیم و قدرت بازدارندگی ما نیز در مقابل آنها موشک است.

■ ممنون که وقتتان را در اختیار ما قرار دادید.

من هم سپاسگزارم

نیز در برنامه آموزشی وزارت آموزش و پرورش قرار گرفته است. این موضوع به این معنی است که دانش‌آموزان عزیز ما که آینده‌سازان این کشور هستند این آمادگی را دارند تا با ارائه این دروس بحث‌های دشمن‌شناسی و تهدیدشناسی را شناخته و آشنا شوند. در گام‌های بعدی و بحث سیاست‌های کلی در شورای عالی انقلاب فرهنگی و بر اساس نقشه جامع علمی کشور ما جایگاه پدافند غیرعامل را در اولویت (ب) قرار داده‌ایم. بر اساس نقشه جامع علمی کشور دوره‌های کارشناسی را تصویب کردیم و پیگیر این موضوع هستیم که دو تا چهار واحد درسی را در حوزه پدافند غیرعامل در رشته‌های مختلف دانشگاهی ارائه کنیم، ولی هنوز این زمینه در آموزش عالی کشور به‌وجود نیامده است، یکی از مشکلاتی که ما در حوزه آموزش داریم این است که سیستم آموزش عالی ما هنوز نسبت به مباحث دفاعی آمادگی زیادی را ندارد و تمرکز خود را در مورد ایمنی و امنیت معطوف کرده است.

به عنوان مثال ما اگر از اقتصاددانان سوال کنیم که در مباحث اقتصادی ما جنگ اقتصادی داریم یا خیر؟ می‌گویند نه ما رقابت اقتصادی داریم! ما تکانه‌های اقتصادی را داریم در صورتی که جنگ اقتصادی در مباحث علمی وجود دارد ما در این زمینه‌ها از کسانی که سردمداران آموزش کشور هستند می‌خواهیم که به موضوعات رسیدگی کنند، ما در خیلی از حوزه علمی با دشمنان در حال جنگ هستیم. حفاظت از زیرساخت‌ها علوم می‌تواند که کشورهای اروپایی، آمریکا، استرالیا و کانادا آن را تدریس می‌کنند لذا ما نیاز داریم بر اساس آن چیزی که در نقشه جامع علمی کشور مشخص شده گام‌های جدی‌تری داشته باشیم. البته باید این نکته را عرض کنم که به لطف خدا این دو وزارتخانه یعنی وزارت علوم و وزارت بهداشت کارهای بسیار قابل توجهی را انجام داده‌اند. ما در وزارت علوم انجمن علمی و نشریه علمی و پژوهشی و دوره‌های مختلفی را به تصویب رساندیم ولی این روند می‌توانست سریع‌تر باشد و این باب باز است تا گام‌های بهتری را در این زمینه با همکاری همه وزارتخانه‌ها و دانشگاه‌ها برداریم.

■ چندی پیش سردار جلالی از خلاء برخی رشته‌های مرتبط با پدافند غیرعامل انتقاد کرده بود. تحلیل شما در این خصوص چیست؟!

پدافند غیرعامل چون علم بین‌رشته‌ای است و بخاطر شرایط خاص خودش باعث می‌شود که ما در تمام حوزه‌ها احساس کنیم که این خلاء وجود دارد. یعنی به اگر بخواهیم به اصطلاح در بحث کشاورزی وارد شویم باید به مبحث نباتات که خودش موضوع گسترده‌ای است ورود کنیم. در حوزه آبیاری در حوزه دامپروری و پرورش طیور در مباحث دیگر مانند انرژی ما در این حوزه مشکلات گسترده‌ای در حوزه بهره‌برداری فعالیت می‌کنیم و در صنایع تبدیلی آن کار آنچنانی نتوانستیم انجام دهیم. یا ذخیره‌سازی انرژی کشورهای دیگر در این حوزه مقبره‌های نمکی، سنگی دارند و تا شش ماه سوخت را ذخیره‌سازی می‌کنند ولی ما هم اکنون سوخت را پس از برداشت استفاده می‌کنیم.

نگاه ما در سازمان پدافند غیرعامل به آموزش در سطوح عالی و عمومی است، کشورهای دیگر در رابطه با بحث امنیت خود دانشگاه‌هایی را تاسیس کرده‌اند، در صربستان یک دانشگاه با عنوان امنیت وجود دارد که قریب به ۹۰ هزار دانشجو در رشته‌های مختلف در آن مشغول به تحصیل هستند، به هر حال ما نیاز داریم که در مباحث مختلف مثل پزشکی، شیمیایی، زیستی دوره‌های تکمیلی داشته باشیم. در حال حاضر ما در نظام مهندسی دو واحد آن هم به صورت اختیاری که صرفا جهت ارتقای سطح دانش ارائه می‌شود را فراهم کردیم ولی در دروس اجباری ما چیزی به عنوان پدافند غیرعامل نداریم. در این رشته‌ها می‌تواند که به حوزه پدافند غیرعامل توجه ویژه‌ای شود.

در حوزه علوم انسانی، در رشته‌های مرتبط با اقتصاد، مدیریت رسانه مشکلاتی داریم. در بحث مدیریت رسانه بحث‌های جدی داریم که به عنوان مثال خبرنگار چه سوالاتی را عنوان کند. شاید سوالاتی که خبرنگار می‌کند بجا باشد ولی همین اطلاعاتی که مصاحبه‌شونده ارائه می‌دهد اطلاعاتی باشد که برای دشمن اهمیت زیادی دارد، ما باید مصاحبه‌شونده و مصاحبه‌کننده را نسبت به موضوع امنیت ملی توجیه کنیم. این موضوع در دوره‌های مدیریت رسانه، عملیات روانی، اقتصاد وجود ندارد. اینها مشکلاتی است که وجود دارد.

سردار جلالی می‌گویند وقتی بنده به پدافند غیرعامل نگاه می‌کنم میبینم که تمام موضوعات جاری کشور در آن وجود دارد. بعضا مشاهده شده یک نماینده مجلس حرف‌هایی می‌زند که با منافع ملی و امنیت ملی در تضاد است، امکان دارد آن نماینده تحصیل کرده و استاد دانشگاه هم باشد. این که برخی مسئولان ما اطلاعاتی در مورد مباحث امنیت کشور و منافع ملی ندارند، خلأهایی است که در آموزش عالی کشور وجود دارد بعضی از این خلأها با ارائه دروسی که خدمتتان عرض کردم قابل جبران است برخی با تحصیل در گرایش دوره‌های مختلف مثلا در حوزه اقتصاد مقاومتی ما چند دوره کارشناسی ارشد در کشور و آموزش عالی داریم؟ سازمان پدافند غیرعامل نتوانست یک رشته در مقطع

■ برخی پدافند غیرعامل را صرفا در مورد بحث نظامی تلقی می‌کنند که این نوع برداشت کاملا اشتباه است

■ در حوزه‌های مختلف پدافندی همچون حوزه‌های زیستی و سایریری به دستاوردهای شگرفی رسیده‌ایم

■ سازمان پدافند غیرعامل به دنبال این موضوع نیست که دانشگاهی با این عنوان تاسیس کند، این نه سیاست ستادکل نیروهای مسلح است نه سیاست ریاست سازمان پدافند غیرعامل

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

اقتصاد مردم محور راه‌گریز از چالش تحریم

■ اقتصاد مبتنی بر مردم (People Centered Economy) در حال خلق یک انقلاب کوپرنیکی و تحولی شگرف در اقتصاد است که بر اساس آن مردم و نه وظایف را در مرکز اقتصاد قرار می‌دهد

■ اگر اقتصاد وظیفه محور و کارکرد محور می‌گوید که ما به افراد نیاز داریم که چیزهای دارای ارزش تولید کنند اقتصاد مردم محور می‌گوید که ما به چیزهایی نیاز داریم که توسط افراد ارزشمند ساخته شده‌اند

■ اقتصاد مردم محور نگران حضور روباتیک و ماشینی نیست چرا که باور دارد روبات‌ها می‌توانند کار انجام دهند اما نمی‌توانند بیاندیشند و بر این اساس به مردم اجازه می‌دهد که مهارت‌ها و خلاقیت‌هایشان را بروز و ظهور دهند

زهر خسروی - کارشناس اقتصادی

اقتصاد مبتنی بر مردم (People Centered Economy) در حال خلق یک انقلاب کوپرنیکی و تحولی شگرف در اقتصاد است که بر اساس آن مردم و نه وظایف را در مرکز اقتصاد قرار می‌دهد. امروزه هنوز وظیفه و کار در مرکز اقتصاد قرار دارد و انسان خود قسمتی از فرایند تولید توزیع و مصرف محسوب می‌شود. اقتصاد مردم‌محور یک تعریف چابک از اقتصاد است و عبارتست از خلق ایجاد و ارزش‌گذاری توسط مردم، در این اقتصاد نوآوری ارزش افراد را مشخص می‌کند و پاسخ به سوال در مورد آینده کار و شغل در این اقتصاد تنها یک عبارت ساده است، مردم نیازمند نوآوری هستند تا جایی که درآمد آنها بیش از هزینه آنها باشد. امروزه تقریباً هیچ شکی وجود ندارد که سهم بزرگی از بازار چند تریلیون دلاری اکوسیستم آینده مشاغل مبتنی بر خلافت و نوآوری خواهد بود. اگر اقتصاد وظیفه‌محور و کارکردمحور می‌گوید که ما به افراد نیاز داریم که چیزهای دارای ارزش تولید کنند اقتصاد مردم‌محور می‌گوید که ما به چیزهایی نیاز داریم که توسط افراد ارزشمند ساخته شده‌اند. در اقتصاد مبتنی بر وظیفه و کارکرد که هدفش تقلیل هزینه‌های کار است ماشین‌ها بیش از پیش جای افراد را می‌گیرند چرا که وظایف را بهتر و سریعتر و ارزانتر انجام می‌دهند. در اقتصاد انعطاف‌پذیر مردم‌محور که برخی آن را چهارمین انقلاب اقتصادی می‌نامند نگرانی از بابت آینده مشاغل جهان که تحت تاثیر اتوماسیون و دیجیتالی شدن مدام رو به کاهش هستند وجود ندارد و بلکه بسیاری از صاحب‌بنظران آن را تنها راه حل مواجهه با این مسئله می‌دانند در اقتصاد مردم‌محور سوال اساسی این خواهد بود که چطور این فرد می‌تواند ارزش بیشتری ایجاد کند و در اینجا تمرکز بجای کار بر روی فرد قرار می‌گیرد. در اقتصاد مبتنی بر مردم انگیزه کارآفرینان از بین بردن بیکاری است چرا که بر اساس این اقتصاد، بیکاران، کم‌کاران و بیهوده‌کاران در واقع هدر رفت منابع محسوب می‌شوند. این محیط جدید کاری نگران حضور رباتیک و ماشین نیست چرا که باور دارد روبات‌ها می‌توانند کار انجام دهند اما نمی‌توانند بیاندیشند و بر این اساس به مردم اجازه می‌دهد که مهارت‌ها و خلاقیت‌هایشان را بروز و ظهور دهند، آنها را پرورش داده و اولویت‌بندی کنند. از طرفی دیگر برای اقتصاد مردم‌محور و مبتنی بر نوآوری نمی‌توان کرانه و اندازه تعریف کرد و غیرممکن است که نقطه توقفی را برای آن تعیین کرد. این آموزه اقتصادی و این پارادایم جدید اقتصادی به نظر می‌رسد در شرایط فعلی اقتصاد ما کارگشا باشد و کاملاً بر منش اقتصاد مقاومتی منطبق است در این زمینه باید یادآور شد که اگر بجای اتکاء به نفت به نوآوری ابتکار و خلاقیت تکیه کنیم بسیاری از مشکلات و از جمله تحریم‌ها را دور خواهیم زد. نوآوری به افراد اجازه می‌دهد که ارزش افزوده خود را در اقتصاد ملی مدام افزایش دهند و اگر این اتفاق نیفتد و ارزش افراد روزبه‌روز بالاتر نرود به معنای این است که سیستم با نوآوری سر سازگاری ندارد. اقتصاد مردم‌محور که اقتصاد اجتماعی نیز نامیده می‌شود نه تنها آثار و نتایج منحصر بفردی را به دنبال دارد که این آثار فضای اقتصادی اجتماعی و زیست‌محیطی متفاوتی را رقم می‌زنند بلکه حتی روابط بین شهروندان با هم با دولت و با بازار را نیز تغییر می‌دهد و متاثر می‌کند. اقتصاد مردم‌محور بجای انباشت سرمایه، منافع مادی، حرص و طمع‌ورزی به دنبال ارتقاء توسعه و رفاه اجتماعی و بالابردن کیفیت زندگی است. اقتصاد مردم‌محور همچنین مبتنی بر انگاره توسعه پایدار است این اقتصاد مردم را به فرهنگ مصرف پایین انرژی و استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر و انرژی‌های سبز تشویق می‌کند. اقتصاد مردم‌محور از آنجا که مردم را به مشارکت در اقتصاد ترغیب می‌کند و نیازهای آنها، حقوق آنها و محیط زندگی آنها را محترم و والا می‌شمارد تاثیر مستقیمی بر روی امنیت نیز دارد. وقتی فضاهای نوآوری فراهم می‌شوند و فرد تلاش می‌کند خلاقیت خود را بکار گرفته و تنها به مانند یک ماشین به نگرسته نمی‌شود،

دلبنسته اجتماعی حاکمیت و مملکت خود می‌شود. از طرفی دیگر اقتصاد مردم‌محور مبتنی بر مشارکت است. مشارکت اقتصادی همبستگی اجتماعی را بالا می‌برد. ارتقای مشارکت مردمی از طریق اعتمادسازی و فراهم کردن بسترها و سازوکارهای انجام می‌گیرد. مشارکت مردمی، به معنای همکاری داوطلبانه مردم در برنامه‌ریزی جوامع می‌باشد و موجبات توسعه را در تمامی ابعاد فراهم می‌آورد. از نظر بانک جهانی، مشارکت، فرایندی است که از طریق آن، بهره‌وران، کنترل خود را بر روند برنامه‌های توسعه، تصمیمات و منابعی که مرتبط با برنامه‌ریزی است، با هم تقسیم می‌کنند. مشارکت؛ شرکت افراد در تصمیم‌گیری، اجراء ارزشیابی و تقسیم منافع حاصل از یک پروژه می‌باشد. وقتی مردم از طریق مشارکت درگیر امر اقتصاد می‌شوند در حقیقت دورنما و چشم انداز اقتصادی را خود برای خود تدوین می‌کنند و بیمی از آینده ندارند. در چنین رویکردی یاس و سرخوردگی به فضای ذهنی مردم راه پیدا نمی‌کند. آنها امیدوار می‌مانند و همین امیدواری تضمین‌کننده امنیت ملی است. مطالعات متعدد نشان می‌دهد که مشارکت مردمی، نقشی مطلوب و مؤثر در پیشرفت برنامه‌های توسعه داشته و یک پایش و نظارت را از طریق فرایندی مستمر، ساز و کاری با بازخورد آگاهانه و الگویی مبتنی بر کنترل همگام با پیشرفت و توسعه به‌مراه دارد که باعث افزایش اثربخشی و کیفیت نتایج عملکرد می‌شود.

اقتصاد مردم‌محور به یک سرمایه‌سازی یعنی سرمایه اجتماعی متکی است که در حقیقت خود آن را تولید و باز تولید می‌کند. این نوع اقتصاد مردم را به عنوان تماشاگران مجزا، منفرد و منفعل عرصه اقتصاد به بازیگرانی فعال همدل و با همبستگی بالا تبدیل می‌کند که این همان سرمایه اجتماعی است که یکی منافع این سرمایه اجتماعی این است که تنش‌ها و اصطکاک‌های اجتماعی را کم می‌کند و از این طریق نیز امنیت ملی را بالا می‌برد. سرمایه اجتماعی که خود زاده مردم‌محوری اقتصادی است اعتماد اجتماعی را مستحکم می‌کند روابط مبتنی بر اعتماد موجب ارتباطات مؤثر و تقویت مهارت‌های همکاری در بین افراد اجتماع می‌شود و فقدان اعتماد مانع بزرگ توسعه بوده و فعالیت بخش‌های مختلف اقتصادی را کم و انرژی آنها را تقلیل می‌دهد. اقتصاد مردم‌محور که به دنبال پویایی مداوم از طریق نوآوری است فرصت‌سازی منصفانه و رقابت منصفانه اقتصادی را نیز به دنبال دارد هنگامی که اقتصاد مردم‌محور ریشه می‌دواند و پا می‌گیرد رشد فراگیر اتفاق افتاده و به طور مساوی تقسیم می‌شود. رشد اقتصادی محکم پایدار و متعادل چیزی است که از طریق اقتصاد مردم‌محور حاصل می‌شود و دولت‌ها باید بکوشند تا هر فردی در چارچوب توانایی‌ها، استعدادها و قواعد خاص خود همگرا و همگام با دیگر افراد در روند توسعه مشارکت کند و از این طریق موفقیت خود در مسیر توسعه را تضمین کند.

مردم‌محور کردن اقتصاد موضوعی است که در تاروپود اندیشه اقتصاد مقاومتی موج می‌زند و بنابراین فقط از طریق اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی است که می‌توان بدون کم و کاست به سمت اقتصادی مردمی حرکت کرد و مقام معظم رهبری بارها و بارها آن را متذکر شده‌اند و حضور موفق مردم در دیگر عرصه‌ها را نشانه‌ای از توانایی آنها برای ورود به عرصه اقتصاد و توفیق در این حوزه یادآور شده‌اند.

نظر به آنچه گفته شد می‌توان ادعا کرد که اقتصاد مردمی که پایه آن بر روی مهارت‌ها خلاقیت‌ها و نوآوری‌های مردم باشد و مجال و عرصه برای هنرنمایی آنها فراهم شود به راحتی می‌تواند توسعه همه‌جانبه و پایدار را به همراه داشته باشد و بدین طریق یک ضمانت قوی برای پس زدن تهدیدات امنیتی و ارتقای تمام و کمال امنیت ملی باشد. در پایان باید گفت حق مشارکت فعالانه اقتصادی شاید یکی از مهمترین و فراموش‌شده‌ترین حقوق بشر باشد که در چارچوب الگوی اقتصاد مردم‌محور می‌توان آن را به رسمیت شناخته و احیا کرد.

حمید اسدی - کارشناس اقتصادی

حوزه اقتصادی کشور امروزه به پهنه جنگی تمام عیار تبدیل شده است. دشمن با ابزار تحریم‌های همه‌جانبه تلاش می‌کند ژستی فاتحانه به خود بگیرد و مدام از فروپاشی اقتصاد کشور سخن می‌گوید. باید گفت علی‌رغم تبلیغات دشمن و تهدیدات علیه شرکای اقتصادی و سیاسی کشور هیچ نشانی از فروپاشی اقتصاد کشور دیده نمی‌شود و این امواج نیز فروکش خواهند کرد اما نباید کتمان کرد که در این میانه نبرد برخی شاخصها و پارامترها می‌توانند به عنوان چشم اسفندیار اقتصاد کشور قلمداد شوند. از جمله این نقاط ضعف و پاشنه آشیل‌ها وضعیت اشتغال و نرخ بالای بیکاری کشور است. در تالطم‌های اقتصادی اخیر کشور نیز اشتغال بیش از هر عرصه دیگری آسیب دیده است و نقطه تمرکز دشمن نیز دقیقاً بر همین نقطه یعنی افزایش بیکاری برای افزایش نارضایتی مردم و به ستوه آمدن آنها می‌باشد.

اگرچه کارشناسان در مورد تعریف بیکاری اجماع ندارند و نحوه سنجش بیکاری از کشوری به کشور دیگر متفاوت است اما توافق دارند که نرخ بالای بیکاری تهدیدی برای توسعه و انسجام اجتماعی به شمار می‌رود. از نظرگاه تئوریک بر اساس نظر دور کپیم در بحران بیکاری افرادی که دچار محرومیت شده‌اند به نوبیدی سوق پیدا می‌کنند و در نوبیدی دست به شورش ضرب و جرح و اهانت می‌کنند. این امر فقدان همبستگی و وفاق را به دنبال خواهد داشت. بیکاری شرایطی را ایجاد می‌کند که فرد احساس شکست می‌کند و جامعه را مسئول این شکست می‌داند بنابراین آماده هنجارشکنی است. جامعه‌ای که در معرض بحران بیکاری است نابسامانی و بی‌نظمی و انحرافات مختلفی را تجربه می‌کند که تزلزل امنیت اجتماعی را در پی خواهند داشت. از نگاه جوزف نای در اقتصاد سیاسی جهانی سه مقوله امنیت ملی، رفاه اقتصادی و هویت اجتماعی به یکدیگر گره خورده‌اند و مهمترین انتظارات مردم از هر دولت و در واقع شاخص کار آمدی دولت را تعیین می‌کنند. تجارب بسیار نشان می‌دهد که بیکاری و شرایط سخت اقتصادی با وقوع خشونت‌های اجتماعی سیاسی پیچیده همراه است و میزان وفاداری فرد به جامعه و حکومت کاهش می‌یابد. امروزه بیکاری یک معضل جهانی به شمار می‌رود که در بسیاری از کشورها وجود دارد به همین دلیل کاهش بیکاری جز اهداف بسیاری از سازمان‌های بین‌المللی و در چارچوب اهداف توسعه هزاره نیز قرار دارد اما همانطور که گفته شد مشکل محاسباتی از جایی آغاز می‌شود که نمی‌دانیم چه کسی را بیکار بنامیم کسی که شغل تمام وقت خود را از دست داده است و حالا به صورت پاره وقت و در حد چندساعت کار می‌کند بیکار است یا خیر، کسی که مایل به انجام کار است اما به دلیل وضعیت پزشکی یا بیماری قادر به انجام کار نیست چطور؟ و کسی که در طول ماه فقط چند روز را کار می‌کند وضعیت آن چگونه است مشاغل کاذب و پنهان چگونه ارزیابی و محاسبه می‌شوند و چندین و چند چالش دیگر را می‌توان ذکر کرد. با همه این اوصاف نرخ بیکاری همچنان یک شاخص مهم برای ثبات سطح توسعه و مسیر رشد اقتصادی یک کشور به شمار می‌رود. افزایش بیکاری منجر به کاهش درآمد مردم و در نتیجه کاهش درآمدهای مالیاتی دولت‌ها می‌شود و هزینه‌های اضافی مانند بارانه‌های اجتماعی را بر روی دوش دولت می‌گذارد. بیکاری مزمن و بلندمدت می‌تواند به ازدیاد نگرانی و بدبینی نسبت به اثربخشی شیوه‌های مدیریتی کلان کشور شده و مهاجرت‌های برون مرزی را به دنبال داشته باشد. همانطور که عنوان شد بیکاری یک گرفتاری جهانی است. بر مبنای آخرین گزارش سازمان بین‌المللی کار (ILO) بیکاری جهانی از سال ۲۰۰۹ که نرخ آن تحت تاثیر بحران بزرگ مالی حدود ۶ درصد بود به آرامی رو به کاهش گذاشته است و در محدوده ۵،۵ درصد تقریباً ثابت شده است با این حال این نرخ نیز همچنان بالا به شمار می‌رود و بالاتر از نرخ رشد GDP جهانی

یعنی حدود ۳،۵ درصد است و همچنان حدود ۲۰۰ میلیون نفر بیکار در جهان وجود دارد. از نظر منطقه‌ای بر مبنای گزارش ILO بالاترین نرخ بیکاری متعلق به منطقه آفریقای شمالی است که در سال ۲۰۱۸ برابر با ۱۱،۵ درصد بوده است در این منطقه از هر ۴ نفر شاغل سه نفر در شرایط آسیب‌پذیری شغلی به سر می‌برد. در منطقه خاورمیانه نرخ بیکاری ۷،۸ درصد است و زنان در این منطقه تنها ۱۶ درصد نیروی کار شاغل را تشکیل می‌دهند و ۳۰ درصد شاغلان در وضعیت آسیب‌پذیری شغلی هستند. در منطقه اقیانوسیه حدود ۴ درصد و در اروپای شرقی ۵،۲ درصد است. در مورد تاثیر تکنولوژی بر بیکاری نیز اظهار نظرهای مختلفی وجود دارد. برخی ظهور تکنولوژی‌های نوین را عاملی برای افزایش بیکاری و برخی دیگر آنها را مولد شغل‌های جدید می‌دانند با این حال موسسه جهانی مک کینزی در گزارشی که از دو هزار فعالیت شغلی و ۴۶ کشور جهان تهیه کرده است به این نتیجه رسیده است که تنها ۵ درصد از مشاغل می‌توانند کاملاً بصورت اتوماتیک انجام شوند.

در کشور ما نیز معضل بیکاری بخصوص بیکاری جوانان همچنان یک مسئله بغرنج و بنیادی به شمار می‌رود. نرخ بیکاری کشور بر مبنای آمارهای داخلی حدود ۱۲،۵ و بر اساس گزارش سازمان‌های جهانی مانند صندوق بین‌المللی پول بانک جهانی و سازمان جهانی کار حدود ۱۳،۵ درصد است. در حال حاضر نزدیک به سه میلیون نفر بیکار و ۲،۵ میلیون نفر دارای اشتغال ناقص و یک میلیون نفر ناراضی از شرایط شغلی در کشور وجود دارند. طبق اطلاعات طرح آمارگیری نیروی کار کشور در سال ۱۳۹۵ نرخ بیکاری در بین جوانان ۲۰ تا ۲۴ ساله بیش از ۳۱ درصد است و در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاهی نزدیک به ۱۹ درصد است. نکته قابل توجه و البته هشداردهنده این است که صندوق بین‌المللی پول نرخ بیکاری کشور را برای سال ۲۰۱۹، ۱۴،۳ درصد نرخ رشد تولید ناخالص داخلی کشور را ۳،۶- و نرخ تورم را ۳۴ درصد پیش‌بینی کرده است. این آمار و ارقام نشان می‌دهد که تمرکز عمده مسئولان کشور باید بر روی موضوع اشتغال معطوف شود. در مورد تاثیرات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی بیکاری بسیار گفته شده است و نیازی به ذکر مجدد آنها نیست و بسیاری از مردم آن را به شکل عینی لمس و تجربه کرده‌اند آنچه که مهم است رفع بیکاری و کاهش نرخ آن بخصوص بیکاری در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاهی است که متأسفانه روندی پشدت افزایشی داشته است. باید راهبرد کلان مدیریت کشور توسعه اشتغال باشد کما اینکه در اسناد فرادست نیز بر آن تاکید موکد شده است. مسئولان بایستی به شکلی پایدار برای کاهش نرخ بیکاری برنامه‌ریزی نمایند و مسیر پیشرفت و توسعه کشور را هموار نمایند. اما امروزه و در شرایط فعلی که نمونه تمام‌عیار یک جنگ اقتصادی است و دشمن با تمام قوا و جنگ افزارها به میدان آمده و به نقاط ضعف و قوت ما نیز آگاهی دارد، قضیه صورت فوری‌تر و حادث‌تری نیز دارد. در حالیکه که بسیاری از بنگاه‌های اقتصادی شرکت‌ها و کارخانجات با مسائل اقتصادی متعدد مانند مشکل نقدینگی و رکود مواجه هستند باید تدابیری اندیشیده شود که کمترین آسیب به نیروی کار برسد و کارخانجات اعم از دولتی و خصوصی توان حفظ نیروی کار موجود را داشته باشند. شواهد نشان می‌دهد که تعدیل نیروی کار به عنوان یکی از نخستین پاسخ‌های فعالان اقتصادی بخش‌های مختلف به شرایط موجود بوده است و جمع عظیمی از نیروی کار شاغل کشور یا مشاغل خود را از دست داده‌اند و یا در آستانه از دست دادن هستند. دولت امروز بایستی با محرک‌های مختلف از جمله وام‌های کم‌بهره و سوبسیدهای مالی به بخش‌های مختلف تولیدی و خدماتی بخشی از موانع اقتصادی سر راه آنها را بردارد تا بتواند از این طریق جلوی تعدیل بی‌رویه نیروی کار را بگیرد و راه را بر سوءاستفاده و امیدواری دشمنان ببندد.

■ علی‌رغم تبلیغات دشمن و تهدیدات علیه شرکای اقتصادی و سیاسی کشور هیچ نشانی از فروپاشی اقتصادی کشور دیده نمی‌شود و این امواج نیز فروکش خواهند کرد اما نباید کتمان کرد که در این میانه نبرد برخی شاخصها و پارامترها می‌توانند به عنوان چشم اسفندیار اقتصاد کشور قلمداد شوند که بیکاری یکی از آنهاست

■ دولت امروز بایستی با محرک‌های مختلف از جمله وام‌های کم‌بهره و سوبسیدهای مالی به بخش‌های مختلف تولیدی و خدماتی بخشی از موانع اقتصادی سر راه آنها را بردارد تا بتواند از این طریق جلوی تعدیل بی‌رویه نیروی کار را بگیرد و راه را بر سوءاستفاده و امیدواری دشمنان ببندد

یادداشت تخصصی

صیانت از سنگر «اشتغال» در خط مقدم جنگ اقتصادی

با این رزمایش افزود: در این رزمایش دستگاه‌های زیادی همکاری می‌کنند، ارتش، سپاه، نیروی انتظامی، پلیس راهور، دریابانی، سازمان کشتیرانی، هلال احمر، وزارت بهداشت و درمان، سازمان انرژی اتمی، شهرداری، استانداری و... و اکثر پرسنل درگیر در سازمان‌های مرتبط با این رزمایش توسط اساتید سازمان پدافند غیرعامل با تشکیل کارگروه‌های تخصصی آموزش دیده‌اند.

وی در ادامه اظهار کرد: آموزش‌های سطح یک برای همه جامعه هدف انجام شده و آموزش‌های تخصصی دوره اول و دوره دوم نیز شروع شده و تا بعد از تعطیلات سال جدید تا تاریخ ۲۲ فروردین ماه سال ۹۸ ادامه خواهد داشت.

دکتر زارعی در ادامه این نشست تخصصی با اشاره به دو رزمایش برگزار شده در گذشته، یاد آور شد: در سال‌های گذشته تجربیات خوبی در اجرای اینگونه رزمایش‌ها در استان بوشهر کسب شد، ما نقاط قوت رزمایش‌های گذشته را در رزمایش پیش رو را قطعاً تقویت خواهیم کرد و نقاط ضعف و کاستی‌های رصد شده رزمایش‌های سال‌های گذشته را مورد اصلاح قرار می‌دهیم.

جانشین سازمان پدافند غیرعامل کشور، خاطر نشان کرد: با توجه به برگزاری رزمایش‌های مشابه در سال‌های گذشته تجهیزات و امکانات خوبی به استان در جهت کاهش آسیب‌ها در بروز حوادث احتمالی اختصاص یافته است. امسال نیز سه دستگاه آمبولانس امدادی پدافند نوین با اعتباری بالغ بر ۲۰۰ میلیون تومان توسط سازمان پدافند غیرعامل کشور تجهیز شد و به استان تحویل داده شده، برای مدیریت بهتر این رزمایش نیز پست فرماندهی و قرارگاه تاکتیکی ویژه هر بخش برای اولین بار در این رزمایش در نظر گرفته شده است.

دکتر زارعی در پایان جلسه شورای هماهنگی سومین رزمایش پرتوی پدافند غیرعامل استان بوشهر، گفت: جا دارد اینجا، از همه دستگاه‌هایی که با جدیت و تلاش شبانه‌روزی خود در جهت فراهم کردن تجهیزات لازم برای برگزاری این رزمایش تلاش کردند تشکر کنم، استانداری بوشهر و شخص آقای استاندار نیز در این موضوع واقعا کمک کردن از ایشان نیز تشکر می‌کنم.

معاون توسعه فرهنگی و اطلاع‌رسانی سازمان پدافند غیرعامل کشور: ارتقا آموزش عمومی، مهم‌ترین وظیفه رسانه‌ها در رزمایش پرتوی است

معاون توسعه فرهنگی و اطلاع‌رسانی سازمان پدافند غیرعامل کشور گفت: با توجه به اهمیت اطلاع‌رسانی، تلاش می‌شود برای اطلاع‌رسانی

سومین رزمایش قرارگاه پرتوی سازمان پدافند غیرعامل در راستای افزایش آگاهی و آمادگی مسئولان و مردم با ستاریوی نشت مواد رادیو اکتیو در نیروگاه هسته‌ای بوشهر با مشارکت و تعامل همه‌جانبه دستگاه‌های مختلف دولتی و غیر دولتی به همت استانداری بوشهر و سازمان پدافند غیرعامل کشور در اردیبهشت ماه، سال آینده در این بوشهر برگزار می‌شود.

دکتر زارعی در نشستی که به منظور هماهنگی در این خصوص در سازمان پدافند غیرعامل کشور برگزار شد، با اشاره به اهمیت نیروگاه اتمی بوشهر به عنوان یکی از نقاط حساس و مهم کشور، گفت: استانداری متولی برگزاری این رزمایش است و سازمان پدافند غیرعامل کشور نیز در این خصوص همکاری می‌کند، استاندار به عنوان رییس ستاد رزمایش و جانشین رییس ستاد رزمایش سردار علی رزمجو فرمانده سپاه امام صادق (ع) استان بوشهر خواهد بود، سال گذشته ستاد فرماندهی و مدیریت رزمایش در استانداری تشکیل شد و ریاست سازمان پدافند غیرعامل کشور سردار جلالی نیز حضور داشتند، این رزمایش‌ها بایستی بصورت مسمت و هر ساله برگزار شود، سازمان پدافند غیرعامل در سال‌های گذشته دو رزمایش نیز با همین محور در استان بوشهر انجام داده است، که طبق ارزیابی‌های انجام شده استان در رزمایش‌های گذشته عملکرد خوب و قابل قبولی را از خود بروز داده است.

وی عنوان کرد: این رزمایش با دو سناریو اجرا خواهد شد، یک سناریو برای طرح تخلیه پرسنل نیروگاه از محیط داخلی نیروگاه اتمی بوشهر و یک سناریو برای طرح تخلیه ساکنین هم جوار نیروگاه اتمی بوشهر است که توسط دستگاه‌های ذی‌ربط اجرا خواهد شد. در طرح تخلیه در این رزمایش برای اولین بار تخلیه ساکنین مناطق اطراف نیروگاه و پرسنل نیروگاه از طریق دریا اجرا خواهد شد، در این طرح یک هزار نفر به نقاط امن منتقل خواهد شد.

جانشین سازمان پدافند غیرعامل کشور با اشاره به آموزش‌های دوره‌ای دستگاه‌های مرتبط

■ سومین رزمایش قرارگاه پرتوی سازمان پدافند غیرعامل در راستای افزایش آگاهی و آمادگی مسئولان و مردم با ستاریوی نشت مواد رادیو اکتیو در نیروگاه هسته‌ای بوشهر با مشارکت و تعامل همه‌جانبه دستگاه‌های مختلف دولتی و غیر دولتی به همت استانداری بوشهر و سازمان پدافند غیرعامل کشور در اردیبهشت ماه، سال آینده در این بوشهر برگزار می‌شود

■ متولی برگزاری این رزمایش استانداری بوشهر است و سازمان پدافند غیرعامل کشور نیز در این خصوص همکاری می‌کند، استاندار به عنوان رییس ستاد رزمایش و جانشین رییس ستاد رزمایش فرمانده سپاه امام صادق (ع) استان بوشهر خواهد بود

رزمایش پرتوی در بوشهر با بیان اینکه آمادگی در شرایط بحرانی در همه عرصه‌ها امری مهم و ضروری است افزود: در راستای مقابله با پدیده‌های غیر پیش‌بینی باید مسئولان و مردم از آمادگی بالایی برخوردار باشند.

وی اظهار داشت: نیروگاه اتمی بوشهر از نقاط مهم و حساس کشور است که برای افزایش آمادگی در مقابل انواع حوادث برگزاری رزمایش و تمرینات امری مهم و ضروری است.

فرمانده سپاه امام صادق (ع) استان بوشهر یادآور شد: رزمایش پرتوی با هماهنگی سازمان پدافند غیرعامل کشور و استانداری بوشهر برگزار می‌شود. رزمجو افزود: برای این مهم کارگروه‌های تخصصی تشکیل شده که با توکل به خدا با امکانات و تجهیزات مورد نظر این رزمایش اوائل سال ۱۳۹۸ در جوار نیروگاه اتمی بوشهر برگزار می‌شود.

وی با بیان اینکه در برگزاری رزمایش پرتویی استان بوشهر کارگاه آموزشی در ۳ مرحله و تدوین سناریو رزمایش پرتویی مورد توجه قرار گرفته است تصریح کرد: این آموزش‌ها در ۲ مرحله برای کارگروه‌ها ارائه و اعضا هم از برنامه‌های مختلف توجیهی بهره‌مند شده‌اند.

مدیر کل پدافند غیرعامل بوشهر: نیروگاه اتمی بوشهر از ایمن‌ترین نیروگاه‌های هسته‌ای در جهان است

حمزه اعتماد نیز در نشست قرارگاه پرتوی استان بوشهر با بیان اینکه پدافند غیرعامل نقش مهمی در حفظ جان، مال و کاهش آسیب‌ها در بروز حوادث دارد اظهار داشت: شناسایی حوادث و ارائه آموزش در نقاط حساس از رسالت مهم پدافند غیرعامل است.

وی با اشاره به استقرار نیروگاه اتمی بوشهر افزود: نیروگاه اتمی بوشهر از ایمن‌ترین نیروگاه‌های هسته‌ای در جهان است ولی در راستای حوادث احتمالی رزمایش پرتوی برای افزایش آمادگی برگزار می‌شود.

مدیر کل پدافند غیرعامل استان بوشهر با اشاره به اجرای رزمایش پرتوی در جوار نیروگاه اتمی بوشهر گفت: رزمایش پرتوی بوشهر نیمه نخست سال آینده در جوار نیروگاه اتمی بوشهر و مناطق اطراف آن اجرا می‌شود. اعتماد از تشکیل کارگروه‌های تخصصی برای برپایی رزمایش پرتوی خبر داد و گفت: در راستای اجرای رزمایش پرتوی در جوار نیروگاه اتمی بوشهر ۹ کارگروه تخصصی در برگزاری رزمایش پرتوی در بوشهر تشکیل شده است.

وی با اشاره به تشکیل قرارگاه پدافند پرتوی افزود: استاندار فرمانده قرارگاه پدافند پرتوی و فرمانده سپاه امام صادق (ع) استان بوشهر نیز دبیر این قرارگاه تعیین شده‌اند. مدیر کل پدافند غیرعامل استان بوشهر با بیان اینکه هدف این رزمایش تخلیه یک‌هزار نفر در اطراف نیروگاه اتمی بوشهر است، افزود: ۴۰۰ نفر از نیروگاه، ۳۰۰ نفر در مناطق اطراف و مابقی از دریا برای مصون ماندن از آلودگی در رزمایش پرتوی در عالی‌شهر اسکان می‌یابند. اعتماد با بیان اینکه دستگاه‌های مختلف در رزمایش پرتوی بوشهر حضور دارند، خاطر نشان کرد: کارگروه‌ها و تیم‌های عملیاتی آموزش‌های لازم را فرا گرفته‌اند.

در زمینه رزمایش پرتوی به هدف مشترکی برسیم و مهمترین وظیفه روابط عمومی‌ها در این بخش ارتقای آموزش عمومی است.

دکتر محسن محبی نیز در نشست توجیهی و آموزشی رزمایش پرتوی ویژه روابط عمومی‌های استان بوشهر افزود: هدف از برگزاری رزمایش‌ها تنها تهیه گزارش نیست بلکه هدف تقویت نقاط قوت و ضعف و ایجاد حساسیت در استان در موضوع پدافند غیرعامل است.

وی بیان کرد: هر چند نیروگاه اتمی بوشهر به عنوان قلب تپنده کشور به شمار می‌رود و از امنیت بالایی برخوردار است ولی نباید از احتمال وقوع حادثه غافل شد و مردم را برای حوادث احتمالی آماده کرد.

محبی اضافه کرد: تلاش می‌شود با برگزاری رزمایش پرتوی استان بوشهر مردم اطراف نیروگاه با انواع تهدیدها آشنا شوند تا در زمان وقوع حادثه بدانند چگونه باید برخورد کنند.

وی یادآور شد: افزایش آگاهی عمومی و آگاهی بخشی به جامعه در خصوص رزمایش پرتوی به عهده استان بوشهر است و در این راستا باید از ظرفیت روابط عمومی‌ها و رسانه‌های استان استفاده شود.

وی بیان کرد: امروز تهدیدات پرتوی به عنوان تهدیدهای نوین به شمار می‌رود که باید با استفاده از ظرفیت رسانه‌ها و روابط عمومی در راستای ارتقای آگاهی‌های عمومی جامعه گام برداشت.

محبی اضافه کرد: رزمایش‌های پرتوی فرصت و تمرینی است که ما به جای شبکه‌های اجتماعی باید به مردم اطلاعات و شیوه برخورد را ارائه دهیم. وی یادآور شد: رسانه‌ها ابزار روابط عمومی‌ها هستند و نقش اطلاع‌رسانی، آموزش عمومی و هدایت افکار عمومی در آرامش بخشی به جامعه در زمان حادثه دارند.

محبی گفت: بوشهر با وجود نیروگاه، پارس جنوبی و خارگ استانی ویژه در کشور است و باید مسائل مربوط به رعایت اصول پدافند غیرعامل در این استان با جدیت رعایت شده و دنبال شود.

فرمانده سپاه امام صادق (ع) استان بوشهر خبر داد: برگزاری کارگاه‌های آموزشی پدافند پرتوی در بوشهر

سردار علی رزمجو در نشست هماهنگی برگزاری

جانشین‌ازمان پدافند غیرعامل کشور تشریح کرد

جزئیات برگزاری رزمایش پرتوی پدافند غیرعامل در بوشهر

معاونت اطلاع رسانی قرارگاه پدافند شیمیایی کشور
مقدمه

زندگی امروزی بشر، به حدی با مواد شیمیایی آمیخته و به آن وابسته است که امکان تفکیک آن، در برخی موارد ناممکن است. تنوع کارکردهای مواد شیمیایی در بخش‌های اساسی همچون انرژی، صنعت، بهداشت و سلامت، کشاورزی و فرایندهای مربوط به تأمین آب و غذای سالم، به وضوح قابل مشاهده و اندازه‌گیری است. برخورداری از این جایگاه ویژه، به انحاء مختلف ارتباط ما با حجمی از مواد شیمیایی را به دنبال خواهد داشت. بسیاری از شهرک‌های صنعتی بزرگ و کوچک با حجم‌های متفاوتی از مواد شیمیایی، در نزدیکی شهرها فعالیت می‌کنند. مواد شیمیایی در این شهرک‌ها به عنوان منبع انرژی یا ماده‌ی اولیه یا محصول نهایی، استفاده، انبارش یا حمل و نقل می‌شوند.

حمل و نقل بخش گسترده‌ای از مواد شیمیایی مورد استفاده در صنایع یا بخش‌های خدماتی از طریق جاده‌ها و خطوط ریلی صورت می‌پذیرد. در ضمن خطوط انتقال گاز همچون شبکه‌ای به هم پیوسته، در سطح شهرها گسترش یافته است. فارغ از این که برخی صنایع مانند پالایشگاه‌ها و پتروشیمی‌ها، ذاتاً ماهیتی شیمیایی دارند. نمونه‌های فراوان دیگری از ارتباط ما با مواد شیمیایی را می‌توان در حوزه بهداشت و سلامت، نظیر مواد شوینده، مواد بهداشتی و آرایشی و خوراکی‌ها مشاهده کرد.

اما نکته مهم، اینجا است که مواد شیمیایی، در شرایطی می‌توانند برای زندگی و سلامت ما و حتی سرمایه‌های ما، عامل خطر یا تهدیدزا باشند.

تهدید شیمیایی

از منظر پدافند شیمیایی، تهدید شیمیایی به اختصار عبارتست

از: امکان آسیب به افراد، زیرساخت‌ها و سرمایه‌ها توسط مواد شیمیایی (پرخطر)

مواد شیمیایی پرخطر

از بین مواد و ترکیبات شیمیایی، برخی دارای توان و ظرفیت بالایی از نظر سمیت، انفجار، آتشگیری یا خوردگی هستند، که به آن‌ها مواد شیمیایی پرخطر گفته می‌شود. از منظر پدافند شیمیایی، مواد شیمیایی پرخطر سمی، اهمیت بیشتری نسبت به مواد شیمیایی انفجاری و آتش‌زا بر جمعیت و افراد حاضر در یک محل دارد. ورود مواد شیمیایی سمی در آب، هوا، غذا و بسیاری از مواد و لوازم مصرفی، سلامت انسان و محیط را با خطر جدی مواجه می‌سازد. مواد یا ترکیبات پرخطر سمی، مواد شیمیایی زیان‌آوری هستند که عموماً در مقادیر ناچیز، از طریق استنشاق، گوارش، تماس سطحی یا پوستی، موجب مرگ، آسیب دائم یا ناتوانی موقت در انسان یا سایر جانداران در معرض، می‌گردد. برای مثال کلر یک ماده‌ی شیمیایی پرخطر سمی است که از برخی ترکیبات آن، در تولید تسلیحات شیمیایی استفاده می‌شود. کلر مورد استفاده در صنایع یا مراکز خدماتی (تصفیه‌خانه‌ها، استخرها و بیمارستان‌ها) در صورت نشت، موجب آسیب می‌شود.

حوزه‌های تهدیدزا با بستر ساز وقوع تهدیدات شیمیایی جنگ؛

وقوع جنگ و درگیری، از گذشته‌های دور، بستری برای استفاده از عوامل و تسلیحات شیمیایی بوده است. اولین استفاده‌ی گسترده از سلاح‌های شیمیایی در اوایل قرن بیست، طی جنگ جهانی اول رخ داده است. پس از آن، استفاده از عوامل و سلاح‌های شیمیایی در جنگ‌ها ممنوع گردید. فلذا براساس پروتکل کنفرانس خلع سلاح ژنو در سال ۱۹۲۵ میلادی، کشورها از

زندگی امروزی بشر، به حدی با مواد شیمیایی آمیخته و به آن وابسته است که امکان تفکیک آن، در برخی موارد ناممکن است، تنوع کارکردهای مواد شیمیایی در بخش‌های اساسی همچون انرژی، صنعت، بهداشت و سلامت، کشاورزی و فرایندهای مربوط به تأمین آب و غذای سالم، به وضوح قابل مشاهده و اندازه‌گیری است

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

پدافند شیمیایی در دنیایی مملو از تهدیدات شیمیایی

مرتبط با مواد شیمیایی پرخطر، بسیار متنوع هستند. برای مثال؛ صنایع نفت و پتروشیمی، صنایع غذایی و دارویی و کشاورزی که حجم وسیعی از مواد شیمیایی پرخطر را نگهداری یا استفاده می‌کنند. بنابراین، هر صنعتی که در فرآیند فعالیت خود، با حجمی از مواد شیمیایی پرخطر بعنوان ماده‌ی اولیه، محصول یا پسماند، سر و کار داشته باشد، به صورت بالقوه بستری برای وقوع تهدیدات شیمیایی به شمار می‌آید.

مخازن حاوی مواد شیمیایی پرخطر

در برخی کارخانه‌های صنعتی و تانکرهای حامل مواد شیمیایی سمی، آتشگیر یا منفجره، در صورت تحریک منجر به نشت یا فشار و دمای بالا، می‌توانند عامل وقوع تهدید و آسیب شوند. متأسفانه در اثر برخی از این حوادث، بسیاری افراد آسیب دیده و بخشی از سرمایه‌های ملی نابود می‌گردد. بسیاری از صنایع دارای مخازن حاوی مواد شیمیایی پرخطر به عنوان ماده‌ی اولیه یا محصول هستند. گرچه براساس قوانین HSE، الزامات سلامت، ایمنی و محیط زیست در هر صنعت باید رعایت گردد تا از وقوع حوادث خطرناک و آسیب به افراد و آلودگی محیط زیست جلوگیری بعمل آید، اما همانگونه که بیان شد، حوزه‌ی صنایع شیمیایی، بستر مناسبی برای وقوع تهدیدات شیمیایی را در اختیار دشمنان قرار می‌دهد. مخازن واحدهای صنعتی شیمیایی می‌تواند هدف مناسبی برای بمباران یا خرابکاری صنعتی منجر به نشت مواد سمی یا انفجار و در نهایت آسیب، تحریک و ناامنی در جامعه باشد.

از منظر پدافند شیمیایی، خرابکاری صنعتی، به معنای ایجاد اختلال و اختلال در فرایند و فعالیت صنایع شیمیایی پرخطر است که به نشت مواد شیمیایی سمی یا انفجار و آتش‌سوزی منجر به آسیب بیانجامد. این اقدام ممکن است از طریق جای‌گذاری مواد منفجره، دستکاری مکانیکی یا در بستر فضای سایبر (تهدید سایبری سامانه‌های هوشمند مدیریت فرآیندها) رخ دهد. بنابراین در پدافند شیمیایی حوزه‌ی صنعت، دستگاه‌ها و سازمان‌های متعددی در بخش‌هایی مانند پالایش، پخش و توزیع مواد نفتی و پتروشیمی، راه و شهرسازی، نیروی انتظامی، صنایع غذا و دارو، تأمین آب، کشاورزی و محیط زیست دارای نقش و مسئولیت هستند.

بکارگیری گازهای خفه‌کننده و سمی منع شدند. اما این انتهای داستان تأسفبار استفاده از تسلیحات شیمیایی در جنگ‌ها نبود. علیرغم این پروتکل و ممنوعیت‌های تکمیلی بعدی در خصوص تحقیق، توسعه و داد و ستد عوامل شیمیایی، دومین مورد استفاده گسترده از سلاح‌های شیمیایی، در اواخر قرن بیستم (۱۹۸۰ م) در جریان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران روی داد و کشورهای مدعی حقوق بشر و به اصطلاح مجری قوانین بین‌الملل، با سکوت و حتی تجهیز، کشور بکارگیرنده و متجاوز که از امضاکنندگان پروتکل ۱۹۲۵ ژنو بود را یاری و همراهی نمودند. به این ترتیب تاریخ نشان داد که نمی‌توان به اعتبار معاهدات بین‌الملل، نسبت به تعهد کشورها در عدم استفاده از سلاح‌های شیمیایی در جنگ‌ها، اطمینان حاصل کرد.

بنابراین، شرایط جنگ را همواره باید یکی از بسترهای مهم وقوع تهدیدات شیمیایی ناشی از بکارگیری تسلیحات شیمیایی به شمار آورد. عدم واکنش مناسب و به موقع در زمان بمباران شیمیایی، بسته به عامل بکاررفته در سلاح، موجب مرگ، آسیب دائمی یا ناتوانی موقت افراد و نیروهای عملیاتی در معرض خواهد شد.

صنعت؛

از منظر پدافند شیمیایی، حوزه‌های بستر ساز وقوع تهدیدات شیمیایی، تنها به جنگ محدود نمی‌گردد و هر حوزه‌ای که در آن حجمی از مواد شیمیایی پرخطر وجود داشته باشد، بسته به شرایط و وضعیتی که در آن قرار می‌گیرد، یا از آن اثر می‌پذیرد، می‌تواند بستر ساز و عامل ایجاد تهدید شیمیایی واقع گردد. یکی از مهمترین حوزه‌ها، حوزه‌ی «صنعت» است. صنایع

■ در پدافند شیمیایی حوزه‌ی صنعت، دستگاه‌ها و سازمان‌های متعددی در بخش‌هایی مانند پالایش، پخش و توزیع مواد نفتی و پتروشیمی، راه و شهرسازی، نیروی انتظامی، صنایع غذا و دارو، تأمین آب، کشاورزی و محیط زیست دارای نقش و مسئولیت هستند

■ به طور کلی دسته‌بندی تهدیدات در حوزه شیمیایی را می‌توان به این ترتیب عنوان کرد:
 -حوزه ی جنگ و استفاده از سلاحهای شیمیایی سمّی
 -پخش و انتشار مواد شیمیایی توسط گروه‌های تروریستی با هدف کشتن یا ایجاد رعب و وحشت و ناامنی در سطح جامعه
 -حوزه صنعت و خدمات شامل صنایع شیمیایی، حمل و نقل شیمیایی و مراکز خدماتی
 -قاجاق

گفت‌وگو با جانشین قرارگاه پدافند شیمیایی کشور

« پدافند شیمیایی و آمادگی در برابر چهار حوزه تهدید

و درگیری‌ها کاربرد داشته و برای مثال سربازان، نوک تیرهای جنگی را با مواد شیمیایی سمّی آغشته می‌کردند یا آب چاه‌ها و روخانه‌هایی که به سمت دشمن می‌رفت را با مواد سمّی آلوده می‌کردند اما بیشترین استفاده و تلفات با استفاده از سلاح‌های شیمیایی مربوط به جنگ جهانی اول و بعد از آن در جنگ عراق علیه ایران است. حمله شیمیایی صدام به سردشت در سال ۱۳۶۶ که منجر به شهادت و مجروح شدن بسیاری از هموطنان بی دفاع در این شهر شد نمونه عینی استفاده از مواد شیمیایی سمّی در جریان جنگ است. هم‌اکنون نیز در تهاجمات ظالمانه برخی کشورها، شاهد استفاده از سلاح‌های شیمیایی مثل بمب‌های فسفوری هستیم. سلاح شیمیایی علاوه بر انسان‌ها بر محیط زیست هم اثرات تخریبی فراوانی دارد. تهدیدات شیمیایی حوزه جنگ فراتر از سلاح‌های شیمیایی بوده و در حوزه صنعت هم می‌تواند مشاهده شود. به عبارتی اگر دشمن در جریان جنگ، یک زیرساخت شیمیایی آسیب‌پذیر که دارای حجمی از مواد شیمیایی پرخطر به ویژه سمّی باشد را مورد هدف قرار بدهد، مواد شیمیایی در محیط منتشر شده و اثرات و پیامدهایی مثل سلاح‌های شیمیایی خواهد داشت.

در مورد محور دوم نیز یک نمونه آن پخش عمدی گاز سارین در سال ۱۹۹۵ میلادی در متروی توکیو ژاپن است که تعداد ۸ نفر کشته و حدود ۳۰۰ نفر آسیب دیدند. کموتورریسم یا تروریسم شیمیایی می‌تواند با هدف ایجاد نارضایتی یا ضربه به اقتصاد یک کشور در حوزه کشاورزی و دیگر سرمایه‌های ملی (مثل محیط زیست) هم اتفاق بیفتد.

در زمینه صنعت نیز باید توجه داشت که صنایع تولیدکننده مواد شیمیایی پایه مثل پالایشگاه‌ها و پتروشیمی‌ها ذاتا ماهیتی شیمیایی دارند. متأسفانه حوادث انفجار، آتش‌سوزی و نشت مواد سمّی (البته در سطح محدود) در کشور ما متعدد اتفاق افتاده است که خسارات مالی سنگین و در مواردی مسمومیت‌هایی را به همراه داشته است.

اثر تخریبی انفجار و آتش‌سوزی زیرساخت‌ها می‌تواند به تعطیلی و بیکاری کارگران یا صنایع وابسته و آسیب‌های سنگین اقتصادی منجر شود. صنایع وابسته که از مواد شیمیایی به‌عنوان ماده اولیه استفاده می‌کنند مثل کارخانجات تولید سموم کشاورزی و آفت‌کش‌ها بهترین نمونه از حوادث شیمیایی این حوزه هستند. حادثه نشت مواد سمّی در کارخانه تولید آفت‌کش یونیون کارباید واقع در بوپال هند یکی از این نمونه‌هاست. بر اثر این حادثه که در سال ۱۹۸۴ میلادی اتفاق افتاد و دلیل آن همچنان مبهم است، هزاران نفر کشته و صدها هزار نفر تا به امروز از اثرات آن رنج می‌برند.

در زمینه قاجاق نیز باید گفت یکی از حوزه‌هایی که به صورت پنهان (یا خزنده) از طریق مواد شیمیایی سمّی مضر و سرطان‌زا سلامت مردم و جامعه را تهدید می‌کند تولید بدون نظارت و زیرزمینی

قرارگاه پدافند شیمیایی کشور، یکی از بخش‌های مهم زیرمجموعه سازمان پدافند غیرعامل کشور است که مسئولیت مقابله با تهدیدات ناشی از حوزه شیمیایی را برعهده دارد. هرچند در افکار عمومی تهدیدات شیمیایی غالباً مرتبط با حملات شیمیایی است اما باید دانست دامنه تهدیدات شیمیایی بسیار گسترده‌تر از آنی است که مردم فکر می‌کنند. از کارخانه‌های مرتبط با صنایع شیمیایی تا محصولات هم‌چون لوازم آرایشی همه و همه می‌توانند به عنوان یک تهدید شیمیایی سلامت و امنیت جامعه را برهم بزنند. در ذیل متن مصاحبه سردار دکتر روحانی جانشین قرارگاه پدافند شیمیایی کشور را با هم مرور می‌کنیم:

■ به عنوان سوال نخست؛ جناب دکتر از نظر شما اساساً پدافند شیمیایی چیست و تهدیدات در این سطح را چگونه می‌توان تقسیم‌بندی کرد؟

پدافند شیمیایی مجموعه‌ای از تدابیر، برنامه‌ها و اقدامات غیرنظامی است که به کاهش امکان وقوع حوادث شیمیایی، کاهش آسیب‌پذیری افراد، زیرساخت‌ها و سرمایه‌ها و آمادگی واکنش در برابر تهدیدات شیمیایی منجر می‌شود. از یک منظر مفهوم «پدافند شیمیایی» در پاسخ به این سه سؤال کوتاه اما اساسی است که:

اولاً: بسترهای وقوع تهدیدات شیمیایی کدامند؟

ثانیاً: سرمایه‌های ما چگونه ممکن است مورد تهدید شیمیایی قرار گیرد؟

ثالثاً: واکنش ما در برابر تهدیدات شیمیایی، چگونه باید باشد؟

دسته‌بندی تهدیدات را می‌توان به این ترتیب عنوان کرد:

-حوزه‌ی جنگ و استفاده از سلاح‌های شیمیایی سمّی
 -پخش و انتشار مواد شیمیایی توسط گروه‌های تروریستی با هدف کشتن یا ایجاد رعب و وحشت و ناامنی در سطح جامعه
 -حوزه صنعت و خدمات شامل صنایع شیمیایی، حمل و نقل شیمیایی و مراکز خدماتی
 -قاجاق

در خصوص محور اول باید گفت گرچه استفاده از مواد سمّی از گذشته‌های دور در جنگ‌ها

تجهیزات و امکانات تخصصی کشف و شناسایی و مقابله در دست اجراست. در بخش درمان، اورژانس تخصصی مصدومان شیمیایی در بیمارستان بقیه... الاعظم (ع) راه‌اندازی گردیده است و برنامه‌ریزی جهت اختصاص بخش‌ها و تخت‌های تخصصی شیمیایی در بیمارستان‌های کشور در حال اجراست. راه‌اندازی مرکز آموزشی حوادث CBRN یزد در جهت تربیت نیروی انسانی و ارتقای توان دانشی در همین راستا است. به تناسب رزمایش‌ها و اقدامات آمادگی بر اساس سناریوهای تهدید محتمل جهت برقراری هماهنگی لازم انجام می‌گردد. بازدیدهای کارشناسی از زیرساخت‌ها و تبیین اهمیت و ضرورت اجرای الزامات و ملاحظات پدافند شیمیایی نیز متعدد صورت گرفته و در آینده انجام خواهد شد.

■ در خصوص اقدامات صورت گرفته در بخش درمانی بیشتر توضیح دهید.

در حال حاضر دانشگاه و بیمارستان بقیه... الاعظم (عج) بعنوان قطب درمان شیمیایی فعال است. در تعدادی از شهرهای شیمیایی مثل خوزستان به لحاظ تمرکز استقرار صنایع پالایشگاه و پتروشیمی هم تخت‌های بیمارستانی برای پذیرش و درمان مصدومین شیمیایی پیش‌بینی گردیده است. لکن به جهت فراگیری حوادث شیمیایی در سطح کشور نیاز است تا توجه ویژه‌ای از سوی دستگاه‌های مسئول به ویژه وزارت بهداشت و دانشگاه‌های علوم پزشکی و البته وزارت‌خانه‌های نفت و صمت در این زمینه صورت گیرد.

■ یکی از تهدیدات جدی در حوزه شیمیایی مربوط به صنایع و کارخانه‌های شیمیایی است که در حوالی شهرها قرار دارند. سیاست قرارگاه پدافند شیمیایی کشور در این خصوص چیست؟

تدبیر قرارگاه پدافند شیمیایی در این موضوع با دو رویکرد فنی - مهندسی و مدیریت حادثه از دو حال خارج نیست:

۱- جابجایی ۲- مصون‌سازی

بدین معنا که در صورت امکان خارج کردن و انتقال مراکز شیمیایی پرخطر از شهرها و مراکز جمعیتی به نقاط امن از جهات مختلف مانند فاصله و جهت وزش باد و سایر موضوعات اقلیمی، فنی و مهندسی، این اقدام می‌تواند خودبه‌خود سایه تهدید این مراکز را از سر مردم کوتاه کند. در غیر این صورت و لزوم همجواری این مراکز با مردم، باید اقدامات مصونیت‌ساز در جهت کاهش آسیب‌پذیری‌ها و اقدامات مقابله‌ای جهت ایجاد آمادگی مواجهه و مدیریت حوادث در سطح مراکز و جمعیت همجوار صورت پذیرد. در حوزه فنی مهندسی، مقاوم‌سازی، رعایت حریم‌ها و دسترسی‌ها جهت برقراری امنیت فیزیکی مرکز نسبت به ورود عوامل خرابکار، قرار دادن فیلترهای مناسب جهت ممانعت از انتشار آلودگی به محیط، نصب حسگرها و سیستم‌های هشدار سریع نشت و وقوع حادثه شیمیایی مد نظر است. حوزه مدیریت حادثه یا مدیریت بحران نیز شامل اقداماتی نظیر تعیین وظایف سازمان‌ها و دستگاه‌ها، تجهیز و آموزش کارکنان، آموزش و فرهنگ‌سازی عمومی به ویژه در جمعیت در معرض خطر، پیش‌بینی تیم‌های عملیاتی پاسخگو، اتاق مدیریت و فرماندهی حادثه و در پایان اجرای رزمایش در جهت ایجاد هماهنگی، تقویت نقاط قوت و حذف نقاط ضعف می‌شود.

■ با تشکر از وقتی که در اختیار ما قرار دادید

من هم از شما سپاسگزارم.

یا ورود کالای شیمیایی قاچاق به کشور است. مثل ورود مواد و اقلام آرایشی بهداشتی و حتی خوراکی. تهدید در این حوزه زمانی جدی‌تر می‌شود که این اقدام به صورت هدفمند از آن سوی مرزها مدیریت شود. اثرات و تبعات استفاده از برخی از این لوازم آرایشی به گفته کارشناسان، اثرات مخرب روی کبد و در مواردی تأثیر بر روی سلامت جنین یا حتی عقیم شدن فرد و تحمیل هزینه‌های بالای درمان است. ضمن آنکه یکی از پیامدهای تولید کالای قاچاق با مواد شیمیایی، رهاسازی پسماندها و پساب‌های آلوده به مواد سمی در محیط زیست و منابع آبی است.

■ یکی از موارد مهم در حوزه پدافند شیمیایی، سند راهبردی پدافند شیمیایی کشور است. این سند چگونه می‌تواند در برابر این تهدیداتی که اشاره کردید مصونیت برای کشور ایجاد نماید؟

در یک نگاه کلی این سند شامل بیان کلیات (شامل هدف، قلمرو سند، افق زمانی سند، ذی‌نفعان و مخاطبین اعم از دستگاه‌های مسئول، مشارکت‌کننده و بهره‌بردار)، تعاریف، مبانی و مستندات (شامل رهنمودهای مقام معظم رهبری و قوانین) و جهت‌گیری‌های کلان (شامل اصول و ارزش‌ها، رسالت، مأموریت، چشم‌انداز، بررسی محیط داخلی شامل نقاط قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها، اهداف کلان، راهبردها و سیاست‌ها) است.

سیاست قرارگاه پدافند شیمیایی با توجه به گستردگی حوزه‌ها، وسعت کشور، وجود زیرساخت‌های متعدد در معرض تهدید یا آسیب‌پذیر و البته کمبود منابع و امکانات، ساماندهی، تقویت و بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود در جهت دستیابی به اهداف، تأمین چرخه پدافند شیمیایی و پاسخگویی به اقدامات آن است.

بر این اساس، در خصوص اقدامات مربوط به پیش‌تهدید، کشف و تشخیص، برنامه‌ریزی و اقدام در جهت استفاده از ظرفیت‌هایی مانند امکانات آزمایشگاهی سازمان استاندارد و همچنین دانشگاه‌های صنعتی در سطح استان‌ها در

پگیری است. تعامل با سپاه به‌منظور بهره‌گیری از توان یگان‌های تخصصی در زمینه کشف و شناسایی و مقابله تا رفع آلودگی انجام گرفته است. علاوه بر این تقویت تیم عمل‌کلی قرارگاه و همچنین آزمایشگاه مرجع پدافند شیمیایی در جهت پاسخگویی به این نیاز است. تقویت تیم‌های عملیاتی آتش‌نشانی با تأکید بر تیم‌های تخصصی HAZMAT از نظر دانش،

یج کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران سازمان پدافند غیرعامل کشور

اسفند ۱۳۹۷

روابط عمومی

سردار جلالی در آئین امضای تفاهم همکاری سازمان پدافند غیرعامل و شهرک‌های صنعتی:

پدافند غیرعامل مانع از تخریب دومینووار زیرساخت‌های صنعتی می‌شود

آیین امضا و تبادل تفاهم‌نامه همکاری سازمان پدافند غیرعامل کشور با سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران با حضور سردار دکتر جلالی رییس سازمان پدافند غیرعامل کشور و محسن صالحی‌نیا رئیس هیأت مدیره و مدیرعامل سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران برگزار شد. در این نشست، سردار جلالی با بیان این که موضوع پدافند غیرعامل یک موضوع ایمنی، امنیتی و دفاعی است، عنوان کرد: پدافند غیرعامل به پایداری و تداوم کارکرد زیرساخت‌ها کمک می‌کند و اجرای آن در دنیای مدرن امروز در حوزه‌های صنعتی جزء الزامات هر کشور پیشرفته‌ای است، در واقع اجرای اصول پدافندی موجب می‌شود زیرساخت‌های صنعتی کلیدی کشور از تاب‌آوری قابل توجه و مطلوبی برخوردار شده و از تخریب دومینویی و آبشاری آن‌ها جلوگیری گردد. سردار جلالی یادآور شد: صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی با طیفی از تهدیدات و خطرات با منشاء طبیعی و غیرطبیعی در حوزه‌های امنیتی، سایبری و بیولوژیکی ممکن است مواجه باشند، لذا سازمان پدافند غیرعامل به عنوان یک سازمان حمایتی، حاکمیتی و دفاعی در راستای صیانت از سرمایه‌های انسانی و زیرساختی اعم از مردم، صنایع و بخش خصوصی وارد عمل می‌شود، تا صنایع کشور پایداری خود را داشته باشند و کارکردهای خود را از دست ندهند. رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور ضمن تشکر از مدیرعامل سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران، خاطر نشان کرد: سازمان پدافند غیرعامل آماده ارائه هرگونه خدمات مشاوره، آموزش کنترل، برگزاری رزمایش و تامین برخی تجهیزات تخصصی در تمامی استان‌ها است، لذا امیدوارم این تفاهم‌نامه در حد یک تفاهم‌نامه باقی نماند و به یک برنامه اجرایی تبدیل شود تا بتوانیم در آینده بگوییم صنایع ما برای مردم خطری ندارد و از امنیت بالایی برخوردار هستند البته ما می‌توانیم با یک کار مشترک منسجم به این مهم دست پیدا کنیم.